

Nr.	Titel document	Datum	Omschrijving	Beoordeling	Toegepaste weigeringsgronden Wob
1	20190903 Factsheet PAS en woningbouw.docx	3-9-2019	Voorbereiding t.b.v. debat, (onuitgesproken) spreektekst.	Niet openbaar	11.1/10.2.g/10.2.e
2	Factsheet PAS en woningbouw	13-6-2019	Conceptvoorbereiding t.b.v. debat, (onuitgesproken) spreektekst.	Niet openbaar	11.1/10.2.g
3	Acties nav PAS Directie Woningmarkt	25-6-2019	Acties van BZK n.a.v. PAS uitspraak	Deels openbaar	10.2.e
4	Bijlage 1 Factsheet PAS en woningbouw	13-6-2019	Concept factsheet t.b.v. debat	Niet openbaar	11.1/10.2.g
5	Stroomschema projecten.pptx	4-7-2019	Stroomschema BZK over hoe om te gaan met projecten	Openbaar	
6	stroomschema projecten (1).pptx	1-7-2019	Concept	Niet openbaar	11.1/10.2.g
7	stroomschema projecten (2).pptx	1-7-2019	Concept	Niet openbaar	11.1/10.2.g
8	20190807 - Salderen in bestemmingsplannen	7-8-2019	Achtergrondinformatie over salderen	Openbaar	
9	20190912 - BZK Antwoorden op persbericht VNO-NCW en MKB Nederland	12-9-2019	Reactie op vragen van een externe organisatie verkregen, niet meer zelfstandig leesbaar na weglaten persoonlijke beleidsopvattingen	Niet openbaar	11.1/10.2.g
10	20190926 - Twee vragen m.b.t. salderen en mitigerende maatregelen	26-9-2019	Toelichting op mogelijke oplossingen voor PAS problematiek	Openbaar	
11	Factsheet - drempelwaarde NEPRON.docx	17-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
12	stikstofdossier-inbreng-belangenorganisaties_GK	15-10-2019	Inbreng van belangenorganisaties	Deels openbaar	11.1/10.2.g
13	Stikstofdossier-inbreng-belangenorganisaties		Concept van nummer 12	Niet openbaar	11.1/10.2.g
14	RIVM presentatie woningbouw CONCEPT.pptx	30-10-2019	Concept, definitieve presentatie te vinden via: https://www.rivm.nl/sites/default/files/2019-11/presentatie%20stikstof%2030%20okt%202019.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
15	locaties_MRU.pdf		Kaart met locaties woondeals en stikstof	Openbaar	
16	locaties_SGE.pdf		Kaart met locaties woondeals en stikstof	Openbaar	
17	locaties_MRA.pdf		Kaart met locaties woondeals en stikstof	Openbaar	
18	locaties_Groningen.pdf		Kaart met locaties woondeals en stikstof	Openbaar	
19	Voorbereiding directeurenoverleggen PAS.docx		Voorbereiding van een directeurenoverleg over stikstof	Openbaar	
20	Voorbereiding directeurenoverleggen PAS.docx	7-8-2019	Concept van nummer 19	Niet openbaar	11.1/10.2.g
21	KDW_ontw_loc_MRA_01.pdf		Kaart met stikstofgevoelige gebieden en locaties woondeals	Openbaar	
22	190929 V4 annotatie coalitieoverleg stikstof.docx	29-9-2019	Annotatie coalitieoverleg stikstof 29 september 2019	Niet openbaar	11.1/10.2.g/10.2.e
23	Dossier minister woningbouw.docx		Voorbereiding t.b.v. debat, (onuitgesproken) spreektekst.	Niet openbaar	11.1/10.2.g
24	ROH001-beslisboom-191004-WT.pdf		Reeds openbaar, te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/10/12/beslisboom-toestemmingverlening-stikstofdepositie-bij-nieuwe-activiteiten	Reeds openbaar	
25	Annotatie directeurenoverleg MRA.docx	25-10-2019	Voorbereiding van directeurenoverleg Metropoolregio Amsterdam	Deels openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g
26	Factsheet PFAS.docx		(Onuitgesproken) speektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
27	Update stikstofproblematiek woningbouw.docx	25-10-2019	Concept Kamerbrief, definitieve versie reeds openbaar: Kamerstukken II 32847, nr. 578	Niet openbaar	11.1/10.2.g
28	Bijdragen aan de stikstofdepositie op Natura 2000.docx	29-10-2019	Notitie afkomstig van Antea Group over de bijdragen die factoren leveren op de stikstofdepositie. Bevat deels vertrouwelijke informatie van gemeenten	Deels openbaar	10.2.e/10.2.g

29	presentatie RIVM.pdf	6-11-2019	Te raadplegen via: https://www.rivm.nl/sites/default/files/2019-11/presentatie%20stikstof%2030%20okt%202019.pdf
30	Rescue team stikstof V2		Reeds openbaar
31	Rescue team stikstof.dock	13-11-2019	Acties t.a.v. interne organisatie BZK
32	Redeneerlijn stikstof_13.11.dock		Concept van nummer 30
33	Redeneerlijn stikstof_ wat meer.docx		Voorbereiding t.b.v. debat, (onuitgesproken)
34	MCSP 19 november.dock		Spreekttekst.
35	20191120_Toewijzingkader_vrijgekomen_depositieruimte IV.dock	13-11-2019	Voorbereiding t.b.v. debat, (onuitgesproken)
36	PAS en woningbouw.docx	18-11-2019	Voorbereiding t.b.v. debat, (onuitgesproken)
37	V3 199927 Stand van zaken stikstofdossier; voorbereiding MCRS.dock	20-11-2019	Stukken ter voorbereiding van MCSP
38	V2 199927 Stand van zaken stikstofdossier; voorbereiding MCRS IV.dock	27-9-2019	Conceptnotitie van BZK over hoe vrijgekomen depositieruimte kan worden benut
39	locaties_MRDH.pdf	25-9-2019	Voorbereiding t.b.v. debat, (onuitgesproken)
40	Nottie instemmen aanbieden spoedwet stikstof	22-11-2019	Spreekttekst.
41	Juridische achtergrondinformatie intern en extern salderen	27-9-2019	Stand van zaken stikstofdossier t.b.v. Ministeriële Commissie Regionale Samenwerking
42	Annotatie LRS 25 nov_JHM	21-11-2019	Stukken ter voorbereiding van MCSP, niet meer zelfstandig leesbaar na toepassen weigeringsgronden
43	Annotatie LRS 25 nov.dock	21-11-2019	Wob
44	20191113_Factsheet_omgevingsvergunning.docx	13-11-2019	Kaart met locaties woondeals en stikstofgevoelige gebieden
			Advies aan de minister over instemmen met spoedwet
			Deels openbaar
			Juridische duiding van oplossingen voor stikstofproblematiek, mede aan de hand van advies landsadvocaat
			Deels openbaar
			11.1/10.2.g/10.2.e
			41 Juridische achtergrondinformatie intern en extern salderen
			21-11-2019 Concept van nummer 318
			Niet openbaar
			11.1/10.2.g
			42 Annotatie LRS 25 nov.dock
			21-11-2019 Concept van nummer 319
			Niet openbaar
			11.1/10.2.g
			43 Annotatie LRS 25 nov.dock
			21-11-2019 Voorbereiding t.b.v. debat, (onuitgesproken)
			Niet openbaar
			11.1/10.2.g
			44 20191113_Factsheet_omgevingsvergunning.docx
			Spreekttekst.
			Reeds openbare presentatie van het RIVM, te raadplegen via:
		12-2-2020	https://www.rivm.nl/documenten/toelichting-berekening-benodigde-ruimte-woningbouw
			Reeds openbaar
			45 RIVM-Toelichting berekening benodigde ruimte woningbouw.pdf
			Voorbereiding t.b.v. debat, (onuitgesproken)
			Spreekttekst.
		46 Dossier plenair debat 14 november.dock	14-11-2019
			Voorbereiding t.b.v. debat, (onuitgesproken)
			Spreekttekst.
			47 Q&A's aanvullend dossier debat 14.11.dock
			14-11-2019
			Houtskoolschets van de Regeling spoedaanpak stikstof bouw en infrastructuur. Niet meer zelfstandig leesbaar na weglatken persoonlijke beleidsopvattingen
			Advies t.b.v. Bestuurlijk Overleg, na toepassen weigeringsgronden Wob niet meer zelfstandig leesbaar
			Niet openbaar
			11.1/10.2.g
			48 20191121_Toewijzingkader_vrijgekomen_depositieruimte_V2.dock
			21-11-2019
			Houtskoolschets van de Regeling spoedaanpak stikstof bouw en infrastructuur. Niet meer zelfstandig leesbaar na weglatken persoonlijke beleidsopvattingen
			Advies t.b.v. Bestuurlijk Overleg, na toepassen weigeringsgronden Wob niet meer zelfstandig leesbaar
			Niet openbaar
			10.2.e/11.1/10.2.g/10.2.e
			49 DEF Adviesnota BO WRO 28 november 2019.docx
			50 Lange termijn aanpak stikstof.pptx
			Advies voor DG, geheel persoonlijke beleidsopvattingen
			Niet openbaar, niet meer zelfstandig leesbaar
			11.1/10.2.g
			51 Nota M-WM coalitiieverleg stikstof 11-11-2019.docx
			Advies aan minister t.b.v. coalitiieverleg.
			Niet openbaar, niet meer zelfstandig leesbaar
			10.2.e/11.1/10.2.g/10.2.e

	20190910_Beantwoording_Kamervragen_id_Kops_over_stik gev allen_woningbouw_VConcept_JV.dock	10-9-2019	Conceptbeantwoording Kamervragen, definitieve antwoorden zijn openbaar en te raadplegen via: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-201920-1041.html	Niet openbaar	11.1/10.2.g
52	20190828_Beantwoording_Kamervragen_id_Kops_over_stik gev allen_woningbouw.dock	28-8-2019	Conceptbeantwoording Kamervragen, definitieve antwoorden zijn openbaar en te raadplegen via: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-201920-1041.html	Niet openbaar	11.1/10.2.g
53	20190916_Beantwoording_Kamervragen_id_Kops_over_Ruimt e_zat_in_Nederland_VConcept_JV.docx	18-9-2019	Conceptbeantwoording Kamervragen, definitieve antwoorden zijn openbaar en te raadplegen via: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-201920-1042.html	Niet openbaar	11.1/10.2.g
54	55_Woordvoering_2_mld.docx	16-9-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
55	20190903_Interne_voorbereidende_annotation_rondetafelgespr iek_VdF	3-9-2019	Memo aan de minister ter voorbereiding van een rondetafelgesprek met CEO's uit de bouwsector	Deels openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g
56	20190830_Geannoteerde_agenda_rondetafelgesprek_040919 JV.dock	30-8-2019	Concept van nummer 56		11.1/10.2.g
57	58_1c_PAS_redeneerlijn.dock	26-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
58	59_e_Factsheet_PAS_en_woningbouw.docx	26-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
59	60_k_Factsheet_PAS_en_woningbouw.docx	14-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
60	61_3e_OA-Moties_PAS_en_woningbouw.docx	26-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
61	62_5_Stikstof_irr_woondeelgebieden.dock	12-11-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
62	Achtergrond_uitspraak_PAS_en_Aanvullingsspoor_natuur_QS_17-6 - tbv AO bouwopgave.docx	17-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
63	Dossier AO bouwopgave - 1b. Intro spreektekst.dock	14-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
64	Dossier AO bouwopgave - 2a. Factsheet Woningbouw algemeen.dock	13-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
65	66_Dossier_AO_bouwopgave - 2b. Factsheet Woondeals.docx	13-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
66	Dossier AO bouwopgave - 2k. Factsheet PAS en woningbouw dock	14-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
67	68_Dossier_VAO_Bouwopgave - 1c. PAS_redeneerlijn.docx	26-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
68	Dossier VAO_Bouwopgave - 2e. Factsheet PAS_en_woningbouw.dock	26-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
69	Dossier VAO_Bouwopgave - 3e. OA-Moties_PAS_en_woningbouw.pdf	26-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
70	Dossier_VAO_Bouwopgave - 3e. OA-Moties_PAS_en_woningbouw.dock	26-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
71	Dossier_werkbezoek_Utrecht - 3. Annotatie stava	5-11-2019	Voorbereiding werkbezoek	Deels openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g en deels buiten reikwijdte verzoek
72	Dossier_werkbezoek_Utrecht - 8. Lopende acties_PfAS.pdf	5-11-2019	Voorbereiding werkbezoek	Openbaar	
73	Dossiers_werkbezoek_natuur - tbv AO bouwopgave.dock	17-6-2019	Voorbereiding t.b.v. AO, (onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
74	Dossiers_gevolgen_PAS - inwerkintrading_Ow - voor MinBZK.docx	17-6-2019	Voorbereiding t.b.v. AO, (onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
	75_Juridische_oplossingsrichtingen_post-pas		Grotendeels persoonlijke beleidsopvattingen van ambtenaar over juridische oplossingsrichtingen PAS. Resterende informatie in document is reeds openbaar.	Niet openbaar	10.2.e/10.2.g/11.1/10.2.g
76	76_Sstand_van_zaken_Otterlo_stikstof	18-9-2019	Memo over de stikstofproblematiek in Otterlo	Deels openbaar	11.1/10.2.g
77	77_191031_Voorbeelden_projecten_stikstof		Voorbeelden van projecten m.b.t. de stikstofproblematiek	Openbaar	

78	191113 Voorbeelden projecten stikstof	13-11-2019	Concept van nummer 77	Niet openbaar	11.1/10.2.g
79	191113 Voorbeelden projecten stikstof.docx	13-11-2019	Concept van nummer 77	Niet openbaar	11.1/10.2.g
80	voorbeelden-stikstofprojecten.docx		Concept van nummer 77	Niet openbaar	11.1/10.2.g
81	191031 Voorbeelden projecten stikstof.docx	31-10-2019	Concept van nummer 77	Niet openbaar	11.1/10.2.g
82	191031 Voorbeelden projecten stikstof rev marian.docx	31-10-2019	Concept van nummer 77	Niet openbaar	11.1/10.2.g
83	191113 Voorbeelden projecten stikstof	13-11-2019	Concept van nummer 77	Niet openbaar	11.1/10.2.g
84	2019122 Activiteiten stikstof binnen BZK.docx	22-11-2019	Activiteiten binnen BZK m.b.t. de stikstofproblematiek	Deels openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g
85	de noodzaak voor een paradigmashift in de stikstofaanpak.docx	1-11-2019	Persononlijke beleidsopvattingen van ambtenaar over stikstofaanpak	Niet openbaar, bevat volledig Over stikstofproblematiek en rechtspraak in het buitenland	11.1/10.2.g
86	Factsheet buitenland.docx	14-11-2019	Deels openbaar		11.1/10.2.g
87	factsheet Chw - PAS.docx	15-10-2019	Over Crisis- en herstelwet en de eventuele mogelijkheden m.b.t. stikstof	Deels openbaar	11.1/10.2.g
88	Nota over ophef in Flevoland over aanpak stikstof bij Windpark Groen.docx	11-11-2019	Nota over aanpak stikstof bij Windpark Groen, Flevoland	Deels openbaar	11.1/10.2.g/10.2.e
89	Nota over ophef in Flevoland over aanpak stikstof bij Windpark Groen rvb.docx	6-11-2019	Concept van nummer 88	Niet openbaar	11.1/10.2.g
90	informatieve nota MBZK opm BS rvb.docx	1-11-2019	Concept van nummer 88	Niet openbaar	11.1/10.2.g
91	Noties bij keuze instrumenten stikstof.docx	27-11-2019	Interne notitie met persoonlijke opvattingen over noties bij het maken van keuzes t.b.v. het oplossen van de stikstofproblematiek	Deels openbaar	11.1/10.2.g
92	PAS brainstorm 8 juli 2019 acties 08 07 19.docx	8-7-2019	Verslag van brainstorm binnen BZK	Deels openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g
93	Qena chw.docx	16-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
94	Qena noodwet.docx	16-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
95	191002 V6 CdK als rijksoogaan Stikstof.docx	2-10-2019	Ambtsbericht aan de minister over voorstel governance/gebiedsgerichte aanpak	Niet openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g/10.2.e
96	CdK als rijksoogaan Stikstof versie 2 oktober 2019 schoon.docx	2-10-2019	Concept van nummer 95	Niet openbaar	11.1/10.2.g
97	CdK als rijksoogaan Stikstof versie 2 oktober 2019 revisies..pdf	2-10-2019	Concept van nummer 95	Niet openbaar	11.1/10.2.g
98	CdK als rijksoogaan Stikstof versie 1 oktober 2019.docx	1-10-2019	Concept van nummer 95	Niet openbaar	11.1/10.2.g
99	191030 CPT v0.6 drempelwaarde woningbouw in relatie tot de Habitatrijlijn.docx	30-10-2019	Redeneerlijn over hoe om te gaan met stikstofdepositie voor woningbouw	Deels openbaar	11.1/10.2.g/11.4
100	20190703 Actielijst PAS.docx	3-7-2019	Organisatie t.a.v. stikstof binnen BZK	Deels openbaar	10.2.e
			Kamervrragen gesteld aan LNV, definitieve beantwoording is reeds openbaar en te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documents/kamerstukken/2019/11/14/beantwoording-kamervragen-fetelijke-vragen-over-het-maatregelenpakket-voor-de-stikstofproblematiek-in-de-woningbouw-en-infrastructuursector-en-voor-de-pfas-problematiek/beantwoording-kamervragen-fetelijke-vragen-over-het-maatregelenpakket-voor-de-stikstofproblematiek-in-de-woningbouw-en-voor-de-pfas-problematiek.pdf		
101	20191113_Kamervrragen_LNV.docx			Niet openbaar	11.1/10.2.g

		Kamerlijst			
102	20191113_Kamerlijst_LNV_antwoorden_V4.docx	13-11-2019	<p>Kamerlijst gesteld aan LNV, definitieve beantwoording is reeds openbaar en te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documents/kamerstukken/2019/11/14/beantwoording-kamerlijst-en-infrastructuresector-en-voer-de-pfas-maatregelenpakket-voor-de-stikstofproblematiek-in-de-woningbouw-en-infrastructuresector-en-voer-de-pfas-problematiek/beantwoording-kamerlijst-en-infrastructuresector-en-voer-de-stikstofproblematiek-in-de-woningbouw-en-wegen-door-stikstofuitspraak.pdf</p>	Niet openbaar	11.1/10.2.g
103	20191113_Kamerlijst_LNV_antwoorden_V5.docx	13-11-2019	<p>Kamerlijst gesteld aan LNV, definitieve beantwoording is reeds openbaar en te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documents/kamerstukken/2019/11/14/beantwoording-kamerlijst-en-infrastructuresector-en-voer-de-pfas-maatregelenpakket-voor-de-stikstofproblematiek-in-de-woningbouw-en-infrastructuresector-en-voer-de-pfas-problematiek/beantwoording-kamerlijst-en-infrastructuresector-en-voer-de-stikstofproblematiek-in-de-woningbouw-en-wegen-door-stikstofuitspraak.pdf</p>	Niet openbaar	11.1/10.2.g
104	20191113_Kamerlijst_LNV_antwoorden_V7.docx	13-11-2019	<p>Kamerlijst gesteld aan LNV, definitieve beantwoording is reeds openbaar en te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documents/kamerstukken/2019/11/14/beantwoording-kamerlijst-en-infrastructuresector-en-voer-de-pfas-maatregelenpakket-voor-de-stikstofproblematiek-in-de-woningbouw-en-infrastructuresector-en-voer-de-pfas-problematiek/beantwoording-kamerlijst-en-infrastructuresector-en-voer-de-stikstofproblematiek-in-de-woningbouw-en-wegen-door-stikstofuitspraak.pdf</p>	Niet openbaar	11.1/10.2.g
105	20191113_Kamerlijst_LNV_antwoorden_V7.docx	29-8-2019	<p>Kamerlijst gesteld aan LNV, definitieve beantwoording is reeds openbaar en te raadplegen via: https://www.twedekamer.nl/kamerstukken/kamerlijsten/detail?id=20191113&did=2019033059</p>	Reeds openbaar	
106	20191113_Kamerlijst_LNV_antwoorden_V7.docx	28-8-2019	<p>Kamerlijst gesteld aan LNV, definitieve beantwoording is reeds openbaar en te raadplegen via: https://repository.overheid.nl/fibr/plooicontentbeheer/rijksoverheid/2020/plooiicb-2020-6709/1/pdf/plooiicb-2020-6709.pdf</p>	Niet openbaar	11.1/10.2.g

107	3-slag-uitwerking.docx	22-8-2019	Notitie met stand van zaken en actielijst t.b.v. het bepalen van de werkwijze van een team van ambtenaren binnen BZK.	10.2.e/11.1/10.2.g/10.2.e
108	5. Verslag BZK Stikstof-team 16 september 2019.docx	20-9-2019	Verslag van intern BZK overleg	Deels openbaar 10.2.e/11.1/10.2.g
109	Groslijst brommaatregelen met aanvulling.xlsx	18-11-2019	Concept; definitief document is naar de Tweede Kamer gestonden	Niet openbaar 11.1/10.2.g
110	Groslijst brommaatregelen met aanvulling.xlsx	18-11-2019	Concept; definitief document is naar de Tweede Kamer gestonden	Niet openbaar 11.1/10.2.g
111	Map1.xlsx	30-8-2019	Berekeningen t.a.v. de impact van de stikstofproblematiek. Gedeeld binnen BZK op ambtelijk niveau.	Openbaar
112	Nota - def. instemmen met voorhang Aanvullingsbesluit natuur.docx	22-8-2019	Nota aan de minister van BZK inzake instemmen met voorhang Aanvullingsbesluit natuur.	Deels openbaar 10.2.e, 11.1/10.2.g
113	Opbrengst hoorzitting stikstof Tweede Kamer 16-10-2019.doc	17-10-2019	Samenvatting van het rondetafelgesprek van 16 oktober 2019 over de stikstofproblematiek, georganiseerd door de vaste Tweede Kamercommissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Ter informatie geschreven door een BZK-ambtenaar voor directe BZK-collega's, na toepassen weigeringsgrond Wob restteert alleen wat zich feitelijk heeft afgespeeld tijdens het gesprek. Het gesprek is terug te zien via: https://www.tweedekeamer.nl/debat_en_vergadering/minisievergaderingen/details?nid=2019A04348	Niet openbaar 11.1
114	PAS Plan van aanpak korte termijn problematiek 20-06-19.docx	11-7-2019	Berekeningen t.a.v. de impact van de stikstofproblematiek. Gedeeld binnen BZK op ambtelijk niveau.	Deels openbaar 10.2.e, 11.1/10.2.g 11.1/10.2.g
115	QA's bij publicatie kamerbrief stavaza inventarisatielijst_GK	12-9-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
116	QA's bij publicatie kamerbrief stavaza inventarisatielijst_LvH_Inv.docx	12-9-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
117	QA's bij publicatie kamerbrief stavaza inventarisatielijst_LvH_rvb.docx	12-9-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
118	QA's bij publicatie kamerbrief stavaza inventarisatielijst_reactie_BZK.dock	12-9-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
119	QA's bij publicatie kamerbrief stavaza inventarisatielijst_lvH.docx	11-9-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
120	QA's bij publicatie Kamerbrief stavaza inventarisatielijst	11-9-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
121	Redeneerlijn BZK PAS - 12 september.docx	12-9-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
122	Redeneerlijn BZK PAS - september 2019_V2_iv.rvb.docx	10-9-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
123	Redeneerlijn BZK PAS - 12 september_V2	9-9-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
124	Plenair debat Redeneerlijn BZK Stikstof (aanvulling)	3-9-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
125	TK-brief Aanpak stikstofproblematiek.docx	3-10-2019	Conceptbrief aan de Tweede Kamer, definitieve versie is reeds openbaar	Niet openbaar 11.1/10.2.g
126	19-06-20 Presentatie (Vuistregels) (angepast)		Concept t.b.v. Rapport Vuistregels dat reeds openbaar is	11.1/10.2.g
127	191031 Voorbeelden projecten stikstof		Concept van nummer 95	Niet openbaar 11.1/10.2.g

	Kamerbrief over voorlichting RvS invoeren van een drempelwaarde voor stikstofdepositie	15-10-2019	Kamerbrief is reeds openbaar en te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/10/15/kamerbrief-over-gevraagde-vorlichting-bij-de-raad-van-state-over-het-invoeren-van-een-drempelwaarde-voor-stikstofdepositie	
129	Stappenplan aanpak stikstof		Reeds openbare infographic, te raadplegen via: https://www.aanpakstikstof.nl/documents/afbeeldingen/2020/11/9/info-graphic-procedure-pas-meldingen	Reeds openbaar
130	MR 13092019 Stikstof stand van zaken brief (ongetekend)		Kamerbrief is reeds openbaar en te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerbrief-over-stand-van-zaken-plan-aanpak-en-inventarisatie-stikstofproblematiek-pas-uitspraak	Reeds openbaar
131	19-0660 Concept Vuistregels stikstof versie5 2	18-7-2019	Concept van later gepubliceerd rapport. Te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar
132	PAS redevereinlijn 15 juli.docx		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
133	19-0660 Verslag startoverleg 22082019.pdf	22-8-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
134	Referentiesituatie woningbouw.pdf	22-8-2019	Concept van een onderdeel van een later gepubliceerd rapport, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar
135	3. Factsheets _IV.docx	23-8-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
136	Advies nota Minister voor MCRS 3 september 2019.docx	2-9-2019	Voorbereiding Ministeriële Commissie Regionale Samenwerking	Niet openbaar
137	191008 Factsheet Aanpak stikstof RVB.docx	8-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
138	Dossier minister woningbouw.docx	9-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
139	Spreeklijn uitloop Stikstof.docx	9-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
140	Factsheet - oplossingsrichtingen woningbouw.docx	14-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
141	Factsheet - drempelwaarde.docx	15-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
142	Fact sheet en QenA na berichten BN Neprom en NVB_Lvh.docx	16-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
143	Factsheet - drempelwaarde NEPRON.docx	17-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
20191015_0456532_100	Actualisatie Factsheet stikstof natura	29-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
144	2000 Word versie2 rvb.docx	30-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
145	Factsheet vuistregels Woningbouw gebruiksfase-theo.docx	7-11-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
146	Factsheet vuistregels Woningbouw.docx	12-11-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
147	Factsheet vuistregels Woningbouw (003).docx	22-11-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
148	20191122 Factsheet stikstof natura 2000.pdf			11.1/10.2.8
20191118_0456532_100	Actualisatie factsheet stikstof natura	21-11-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
149	2000 Word versie3 kb rvb-theo_c.s [002].docx			11.1/10.2.8

	2019-12-1 0456532-100 Actualisatie factsheet stikstof natura	21-11-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
150	2000 Word versie3 kb rvb-theo .cs.docx				
2019-11-18 0456532-100 Actualisatie factsheet stikstof natura	19-11-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g	
151	2000 Word versie3 kb rvb gk.docx				
2019-11-18 0456532-100 Actualisatie factsheet stikstof natura	18-11-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g	
152	2000 Word versie3 kb rvb.docx				
153	Dossier plenair debat 17 okt. Theo				
154	Notitie PBL-overleg 9 sept. 2019				
155	Aanvullend dossier plenair debat 17 oktober				
156	Agenda BZK Stikstof-team 4 november 2019				
157	Agenda BZK Stikstof-team 14 oktober 2019				
158	Factsheet en QnA nav berichten BN NEPROM en NVB_LvH				
159	Verslag BZK Stikstof-team 14 oktober 2019				
160	Agenda BZK MT Stikstof-team 9 oktober 2019				
161	Agenda BZK MT Stikstof-team 24 september 2019	7-10-2019	Agenda van intern overleg BZK-stikstofteam	Deels openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g/10.2.e
162	Agenda BZK MT Stikstof-team 24 september 2019	19-9-2019	Agenda van intern overleg BZK-stikstofteam	Openbaar	11.1/10.2.g
163	Agenda BZK Stikstof-team 23 september 2019	19-9-2019	Concept van nummer 161	Niet openbaar	11.1/10.2.g
164	PO MinMenW - pdgOW 11 november	5-11-2019	Concept van nummer 208	Niet openbaar	11.1/10.2.g/10.2.e
165	Groslijst bronmaatregelen versie 14 november 2019, categorie A		Concept definitief document is naar de Tweede Kamer gezonden	Niet openbaar	11.1/10.2.g
166	Agenda PO MinMenW RuimteNOVIStikstof	7-11-2019	Geannoteerde agenda t.b.v. periodiek overleg van de minister.	Deels openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g
167	Bijlage 2b Spreekpunten op stikstofdossier		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g/10.2.e
168	V2.0 Annotatie MCSP 7-11	7-11-2019	Annotatie voor de minister t.b.v. de Ministeriële Commissie Stikstof en PFAS. Na toepassen weigeringsgronden Wob niet meer zelfstandig leesbaar	Niet openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g
169	V2 CPT Annotatie stikstofproblematiek PO MinBZK 28-10	23-10-2019	Annotatie voor de DG BZK t.b.v. periodiek overleg met de minister	Deels openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g
170	Annotatie stikstofproblematiek PO MinBZK 28-10-2019 (002)	21-10-2019	Concept van nummer 169	Niet openbaar	11.1/10.2.g/10.2.e
171	Bijlage Berekening stikstofpositie		Concept van later gepubliceerd rapport van Waardenburg over stikstof	Niet openbaar	11.1/10.2.g/10.2.e
172	Bijlage 1 met Kamerbrief inventarisatie projecten (Gescand document); Nota brief aannemersfederatie Bouw en Infra Nederland inzake stikstofproblematiek AI (met opmerkingen en vragen Minister)		Bijlage bij Kamerbrief met inventarisatie projecten die geraakt worden door stikstof die reeds gepubliceerd is Nota behorende bij de brief die naar de aannemersfederatie Bouw en Infra Nederland is gezonden, bijlage is nog een concept	Reeds openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g/10.2.e
174	Brief BNL Plenair debat stikstof		Brief van Bouwend Nederland aan minister BZK, te raadplegen via: https://www.cnvakmensen.nl/media/files/wie-wie-zijt/nieuws/brief-bnl-plenaire-debat-stikstofproblematiek.pdf	Reeds openbaar	
175	Bijlage 2 bij Kamerbrief projecten overige overheden versie 27 augustus		Bijlage bij reeds openbare Kamerbrief	Reeds openbaar	
176	Factsheet algemeen aanpak stikstof		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
177	Factsheet aanvullingswet grondeigendom in relatie tot de stikstofproblematiek		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g

		Concept van later gepubliceerde presentatie van Bouwend Nederland, te raadplegen via: https://www.bouwendnederland.nl/media/4390/rapportage-acute-gevolgen-stikstofproblematiek-landelijk.pdf		
178	191028 Eerste resultaten PFAS onderzoek BNL	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
179	Factsheet BZK PAS RVB voor plenair debat	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
180	Factsheet BZK PAS Status vergunningingen	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
181	Factsheet PAS en de Omgevingswet (met opm. van Quirine Sluijs)	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
182	Brief aannemersfederatie Bouw en Infra Nederland inzake stikstofproblematiek	Concept van nummer 173	Niet openbaar	
183	Nota	Nota behorend bij nummer 182, concept van 173	Niet openbaar	
184	Stikstof bouwplannen Utrecht (kaart)	Kaart met harde en zachte woningbouwplannen, bevat vertrouwelijke informatie	Niet openbaar	10.2.g
185	KDW	Kritische depositiewaarde	Openbaar	
186	Overschrijding KWD	Kaart overschrijding kritische depositiewaarde	Openbaar	
187	Depositié (2017)	Kaart met depositié 2017	Openbaar	
188	20191002 BZK WNB Beslisboom versie 3	Concept van reeds openbaar document, te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/10/12/beslisboom-toestemmingverlening-stikstofdepositie-bij-nieuwe-activiteiten	Niet openbaar	11.1/10.2.g
189	Achtergrond informatie Malieveld	Achtergrondinformatie t.b.v. protest Malieveld op 30-10-2019, deels (onuitgesproken) spreekteksten	Deels openbaar	11.1/10.2.g
190	MCSP 22 november 2019	Voorbereiding voor de Ministeriële Commissie Stikstof PAS, na toepassen weigeringsgronden Wob niet meer zelfstandig leesbaar	Niet openbaar, na lakken niet meer zelfstandig leesbaar	11.1/10.2.g/10.2.e
191	OA PAS Intern 13092019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
192	OA PAS voor publicatie EXTERN 13092019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
193	Opgave RVB Rijkshuisvestingsprojecten voor CdK 2	Lijst met rijkshuisvestingsprojecten van het Rijkswastgoedbedrijf t.b.v. inventarisatie van de stikstofproblematiek. Al eerder in het kader van een Kamerbrieven met de Tweede Kamer gedeeld.	Openbaar	
194	Kaart harde plannen gemeente	Kaart die plancapaciteit van gemeenten in de provincie Gelderland aangeeft. Aangeleverd door provincie Gelderland op verzoek van ambtenaar BZK t.b.v. in kaart brengen concrete situatie woningbouw. Bevat in vertrouwuen gedeelde gegevens.	Niet openbaar	10.2.g
195	Cijfers bij de kaarten	Cijfers bij kaart in bovengenoemd document, die plancapaciteit van gemeenten in de provincie Gelderland aangeven. Aangeleverd door provincie Gelderland op verzoek van ambtenaar BZK t.b.v. in kaart brengen concrete situatie woningbouw. Bevat in vertrouwuen gedeelde gegevens.	Deels openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g

		Persononlijke beleidsopvattingen over een rapport over woningbouw, na te passen weigeringsgronden Wob niet meer zelfstandig leesbaar	Niet openbaar	11.1/10.2.g
196	woningbouw Sweeco	Concept onderdeel van later gepubliceerd document, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
197	Factsheet Vuistregels woningbouw (bijgewerkte versie)	Informatie die met het RIVM is gedeeld t.b.v. het maken van berekeningen	Openbaar	11.1/10.2.g
198	Informatie RIVM	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
199	Informatie RIVM - Bijlage 3 Uitlijnen van significante effecten bij zeer lage stikstofdeposities	Voorbeelden van projecten die ondanks stikstofcrisis doorgang hebben kunnen vinden, aan Utrecht, info over Merwedekanaalzone en stikstofdepositie	Openbaar	11.1/10.2.g
200	Informatie RIVM - Bijlage 4 191031 Voorbeelden projecten stikstof 31-10-2019	Document met informatie t.b.v. werkbezoek minister Stikstof buffers Metropoolregio Rotterdam Den Haag	Openbaar	11.1/10.2.g
201	MWkZ en stikstofdepositie	Data van de gemeente Utrecht verkregen met vertrouwelijke Gegevens en berekeningen	Niet openbaar	10.2.g
202	Stikstof MRDH buffers A3 punt2	Concept beantwoording Kamervragen, definitieve versie reeds openbaar	Niet openbaar	11.1/10.2.g
203	191105 Kentallen berekening	Notitie over het omgaan met ammoniakemissies uit huishoudens t.b.v. het Interdepartementaal beleidsteam Betreft een conceptversie. Definitieve versie berust bij publicatie documenten Ministerie van LNV.	Niet openbaar	11.1/10.2.g
204	KV NOVI PAS en woondeals (toevoegingen 11-9-2019)	Concept van nummer 205	Niet openbaar	11.1/10.2.g
205	menseelijk gebruik-notitie-3	Concept van nummer 206	Niet openbaar	11.1/10.2.g
206	menseelijk gebruik nottie 2 GK	18-11-2019 Concept van nummer 207	Niet openbaar	11.1/10.2.g
207	menseelijk gebruik-notitie IV.docx	Annotatie t.b.v. overleg van de DG met de minister over het interbestuurlijk directorenoverleg van 28 augustus 2019	Deels openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g
208	annotation P0 minMenW 11-11 stikstof 20191005 Redeneerlijn woningbouw vuistregels en drempelewaarde	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
		Concept van de later gepubliceerde kabinettsreactie op het advies van het Adviescollege Stikstofproblematiek, te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/10/13/kabinettsreactie-op-het-eindadvies-%E2%80%99niet-alles-kan-overal%E2%80%99-van-het-adviescollege-stikstofproblematiek	Niet openbaar	11.1/10.2.g
210	30-9 Concept kabinettsreactie op eerste adviesrapport Adviescollege Stikstofproblematiek			

	211 PAS SG DG overleg Theo	29-8-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
	212 PAS SG DG overleg	29-8-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
	213 Annotatie agenda Interbestuurlijke Commissie 25 juli 2019		Na toepassen weigeringsgronden Wob niet meer zelfstandig leesbaar	Niet openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g
	214 QenA's 6 nov. PAS 15.00		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
			Concept van een later gepubliceerd document, te raadplegen via: Bijlage toelichting ecologisch meetbare effecten stikstofdepositie versie 31-7-2019		
	215 Stikstof en Binnenhof plenair debat		https://www.planviewer.nl/imro/files/NL/IMRO.0479.ST ED3857BP-0302/lb_NL.IMRO.0479.STED3857BP-0302_tb8.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
	216 Chapeautekst AO oktober 2019 aanv EZ		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
	218 200919 QA's presentatie adviestrapport Remkes versie 2		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
	Woningbouw		Ambtelijk stroomschema met voorstellen voor oplossingen voor stikstofproblematiek voor intern gebruik BZK.		
219			Document met eventuele maatregelen die genomen zouden kunnen worden.	Deels openbaar	11.1
	220 Mogelijke Maatregelen Stikstof (versie 2)	8-11-2019	Nota aan minister t.b.v. Ministeriële Commissie Stikstof en PFAS. Na toepassen weigeringsgronden Wob niet meer zelfstandig leesbaar	Openbaar	
	221 Stikstof en PFAS redeneerlijn-minister-theo_ IV	31-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g/10.2.e
			Nota aan minister t.b.v. Ministeriële Commissie Stikstof en PFAS. Na toepassen weigeringsgronden Wob niet meer zelfstandig leesbaar	Niet openbaar	11.1/10.2.g
	223 Advies nota Minister voor MCBS 3 september 2019		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.e/10.2.e
	224 Redeneerlijn minister Theo IV Versie 8-10-2019		Document ter voorbereiding van een coalitievergadering.	Niet openbaar	11.1/10.2.g/10.2.e
	225 beslissnotitie CO 30 sep 2019 versie 28 september		Volledig persoonlijke beleidsopvattingen en advies landsadvocaat	Niet openbaar	11.1/10.2.g/10.2.e
	226 Reactie op advies Landsadvocaat_GK	16-9-2019	Volledig persoonlijke beleidsopvattingen en advies landsadvocaat	Niet openbaar	10.2.e/10.2.g/11.1/10.2.g
	227 Reactie op advies Landsadvocaat	13-9-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	10.2.e/10.2.g/11.1/10.2.g
	228 Factsheet Rapporten Bouwend NL CS		Conceptreactie van BZK op document afkomstig van LNV/lenW	Niet openbaar	11.1/10.2.g
	229 V2 Reactie BZK - beslissnotitie BO 25 sep 2019_ IV		Gestelde Kamervragen, reeds openbaar en te raadplegen via: 2019Z20296 over consequenties PFAS (poly- en perfluoralkylstoffen)		
			https://www.tweedekeamer.nl/kamerstukken/kamervraag/en/detail?id=2019Z20296&did=2019D47118	Reeds openbaar	11.1/10.2.g
	230 QA rapporten Bouwend NL CS		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
	232 Stikstof-PFAS		Volleidig persoonlijke beleidsopvattingen, niet meer zelfstandig leesbaar na toepassen weigeringsgronden Wob.	Niet openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g
	233 Input woningmarkt AZ (naar AZ gestuurd ter voorbereiding van de reguliere personeelvergadering op 1 nov))		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
	234 Redeneerlijn BZK PAS (Versie 03-9-2019)		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g

		Conceptbeantwoording van Kamervragen. Definitieve versie reeds openbaar en te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/12/10/beantwoording-kamervragen-over-stijgevallen-woningbouw		
235	QA drempeawaarde NEPRON	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
237	QA drempeawaarde NERON rapport	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
238	Document 1 (qa Chw PAS debat vanavond [=17-10-2019])	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
239	QA's 6 november PAS 15.00	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
		Reeds openbare brief van Pels Rijcken & Droogleever Fortuyn te raadplegen via: https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2019/05/1-februari-2019-Brief-aan-afdeling-bestuursrechtspraak-Raad-van-State-inzake-naderere-motivering-deposities-onder-de-drempeawaarde-van-005/mol.pdf		
240	1 februari 2019 Brief aan afdeling Bestuursrechtspraak Raad van State inzake nadere motivering deposities onder de drempeawaarde van 005 mol	1-2-2019	Reeds openbaar	
241	19-0660 Concept Vuistregels stikstof versie NH	4-11-2019	Concept van later verschenen rapport, definitieve versie te raadplegen via: https://www.stikstof.info/vuistregels_woningbouw/	Niet openbaar
			11.1/10.2.g	
242	Factsheet Vuistregels Woningbouw (003)		Concept van later verschenen rapport, definitieve versie te raadplegen via: https://www.stikstof.info/vuistregels_woningbouw/	
243	191031 Voorbeeldiden projecten stikstof rev. Marian		Concept van nummer 77	
244	20191119 Bijlage 3c2 Riksprojectenlijst opm. RvB		Concept van een lijst met projecten die mogelijk geraakt zouden kunnen worden door stikstofproblematiek afkomstig van het Rijksvastgedebedrijf (Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
245	QA's Awg irt de stikstofproblematiek		Concept annotatie voor de Ministeriële Commissie Stikstof en PFAS van 7 november 2019	Niet openbaar
246	Annotation MCSF 7-11 nota IV	7-11-2019	Conceptbeantwoording van Kamervragen. Definitieve beantwoording te raadplegen via: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34682-32.html	Niet openbaar
247	(antwoorden) Kamervragen ontwerp NOVI rev. PAS (t.b.v. AO 9 okt)		Conceptbeantwoording van Kamervragen. Definitieve beantwoording te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/10/29/beantwoording-kamervragen-berichten-bouwsector-loopt-miljarden-mis-door-inperking-stikstofstoot-en-mogelijk-14-miljard-minder-aan-woningbouw-en-wegeen-door-stikstofuitspraak	11.1/10.2.g
248	Beantwoording feitelijke Kamervragen berichten 'Bouwsector loopt miljarden mis door inperking stikstofuitstoot'		Concept beantwoording Kamervragen. Definitieve beantwoording te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/12/10/beantwoording-kamervragen-over-stijgevallen-woningbouw-en-ruimte-zat-in-nederland	Niet openbaar
249	Beantwoording Kamervragen lid Kops over stijgevallen woningbouw (2019215959) en "Ruimte zat in Neder IV			11.1/10.2.g

250	Conceptrapport D2 (betreft SWECO: Stikstofdepositie woningbouwontwikkeling	1-10-2019	Concept van later gepubliceerd rapport. Te raadplegen via: https://dkvwg750av2l6.cloudfront.net/m/95431510525509df/original/Rapport-Sweco-Stikstofdepositie-en-woningbouwontwikkeling-16-oktober-2019.pdf	Niet openbaar 11.1/10.2.g
251	Stand van zakenbrief met inventarisatie mogelijke geraakte projecten door de P&S-uitspraak (betreft tekstsuggesties en opmerkingen bij die brief)		Concept Kamerbrief, Definitieve versie te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/09/13/kamerbrief-over-stand-van-zaken-plan-aanpak-en-inventarisatie-stikstofproblematiek-pas-uitspraak	Niet openbaar 11.1/10.2.g
252	191002 v6 QA Kamerbijbel reactie Remkes IV		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
253	20191015 0456532.100 Actualisatie factsheet stikstof Natura 2000 wordversie 2 Rvb	15-10-2019	Concept van later gepubliceerd document, te raadplegen via https://www.bwthinfo.nl/upload/cfinder/files/factsheet-stikstof-natura-2000.pdf	Niet openbaar 11.1/10.2.g
254	Factsheet en QenA nav berichten BN NEPROM en NVB_LVH MB		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
255	19-0660 Concept Vlijstregels stikstof 2 reactie IP 191113 Voorbeelden projecten stikstof (aanpassingen Nathan Davids)		Concept van later gepubliceerd rapport, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/vlijstregels_woningbouw/	Niet openbaar 11.1/10.2.g
256	257 Oplegger Mondelinge Vraag Ronnes		Concept van nummer 77 (Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
258	Beslisboom toestemmingverlening stikstofdepositie bij nieuwe activiteiten		Concept van later gepubliceerd document, te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/10/12/beslisboom-toestemmingverlening-stikstofdepositie-bij-nieuwe-activiteiten	Niet openbaar 11.1/10.2.g
259	CDA ADC Woondeal		(Onuitgesproken) spreektekst met antwoord op vraag van het CDA over de toepassing van de ADC-toets op de woondeals	Niet openbaar 11.1/10.2.g
260	261 Woningbouw en de stikstofproblematiek IV2 Woningbouw en de stikstofproblematiek IV2 Actualisatie factsheet stikstof Natura 2000 word versie 3 kb rnb gk		Conceptnota voor de minister (Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
262	201911180456532 Actualisatie factsheet stikstof Natura 2000 word versie 3 kb rnb theo cs		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
263	2019112110476532 Actualisatie factsheet stikstof Natura 2000 word versie 3 kb rnb		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
264	20191210476532 Actualisatie factsheet stikstof Natura 2000 word versie 3 kb rnb		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
265	V0.3 Nota MinMW tbv CO 4 nov. ("opmerkingen in de tekst")		Nota voor de minister t.b.v. coalitievergadering van 4 november 2019	Niet openbaar 11.1/10.2.g
266	V0.3 Nota MinMW tbv CO 4 nov. (bijgewerkt)		Nota voor de minister t.b.v. coalitievergadering van 4 november 2019	Niet openbaar 11.1/10.2.g
267	Remkes Factsheet OA		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
268	Spreekljn Bouwprotest		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
269	Spreekljn en vragen nav Kabinetstreactie		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
270	Spreekljn stikstof 301019 VI		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g
271	Spreekljn stikstof 301019 VI (met toevoegingen RM)		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar 11.1/10.2.g

			Opbrengst van een hoorzitting stikstof, na toepassing weigeringsgronden niet meer zelfstandig leesbaar.		
272	Opbrengst hoorzitting stikstof Tweede Kamer 16-10-2019		(Onuitgesproken spreektekst)	Niet openbaar	11.1/10.2.g
273	Factsheet aanpak stikstof RVB		Nota bij beantwoording van Kamervragen van het Lid Kops over het stilvallen van woningbouw en ruimte zat in Nederland	Niet openbaar	11.1/10.2.g
274	Nota Kamervragen over stijgvalleinen woningbouw en Noodkreet bouwers - en Ruimte zat in Nederland	6-11-2019	Concept beantwoording Kamervragen, definitieve versie is reeds openbaar en te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/12/10/beantwoording-kamervragen-over-stijgvalleinen-woningbouw-en-ruimte-zat-in-nederland	Deels openbaar	10.2.e
275	Beantwoording Kamervragen lid Kops over stijgvalleinen woningbouw (2019Z15959) en Ruimte zat in Nederland	6-11-2019	Concept beantwoording Kamervragen, definitieve versie is reeds openbaar en te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/12/10/beantwoording-kamervragen-over-stijgvalleinen-woningbouw-en-ruimte-zat-in-nederland	Niet openbaar	11.1/10.2.g
276	Update stikstofproblematiek woningbouw (met opmerkingen van Rv)		Concept Kamerbrief, definitieve versie te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/11/13/maatregelenpakket-voor-de-stikstofproblematiek-in-de-woningbouw-en-infrastructurensector-en-voor-de-pfas-problematiek	Niet openbaar	11.1/10.2.g
277	Spreektekst AO NOV		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
278	OA PAS		(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
279	3. Ruimtelijke strategieën en bouwtechnieken om stikstofdepositie te beperken.docx	7-11-2019	Document met informatie over maatregelen op ruimtelijke ordeningsvlak en bouwtechnische maatregelen. Opgesteld ter bespreking tijdens een intern overleg van BZK. Niet meer zelfstandig leesbaar na toepassen weigeringgronden Wob	Niet openbaar	11.1/10.2.g
280	2. Verslag BZK Stikstof-team 28 oktober.docx	3-11-2019	Verslag van vergadering van het BZK-stikstofteam	Deels openbaar	10.2.e
281	3. Nota symposium innovaties in de bouw.docx	3-11-2019	Nota voor de minister over een bezoek aan symposium van Dutch Green Building Council	Deels openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g
282	4. Stikstofproblematiek; effecten op de woningbouw.pdf		Reeds gepubliceerd rapport van Economisch Instituut voor de Bouw, te raadplegen via: https://www.eib.nl/publicaties/stikstof-problematiek/	Reeds openbaar	11.1/10.2.g
283	Concept spreeklijn Malieveld 12.15.docx	29-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
284	Concept spreeklijn Malieveld	29-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
285	spreeklijn Stikstof 301019_Vl.docx	24-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
			Annotatie voor het periodiek overleg van de minister met de directeur-generaal bestuur ruimte wonen/programmadirectie omgevingswet; Stuk is opgenomen in document 166.		
286	annotatie PO minMewW-11-11-stikstof.docx	7-11-2019	Kaart niet harde en zachte woningbouwplannen Metropoolregio Rotterdam Den Haag	Niet openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g
287	stikstof_MRDH_buffers_2.pdf		Kaart met harde en zachte woningbouwplannen Overijssel	Niet openbaar	10.2.g
288	stikstof_bouwplannen_Overijssel.pdf		Kaart met harde en zachte woningbouwplannen Noord Holland	Niet openbaar	10.2.g
289	stikstof_bouwplannen_NoordHolland.pdf		T.b.v. overleg minister en DG	Deels openbaar	11.1/10.2.g
290	pva-woningbouw in de regio 2.odt				

291	Gescand vanaf een MFP.pdf	Reeds openbare presentatie van het RIVM, te raadplegen via: https://www.rivm.nl/sites/default/files/2019-11/presentatie%20stikstof%208%20nov%202019.pdf	Reeds openbaar
292	v0.1 Nota MinMW tbv CO 6-11.dock	6-11-2019 Nota voor de minister t.b.v. het coalitievergadering van 4 november 2019	Deels openbaar
293	KDW_ontw_loc_Groningen_01.pdf	Kaart van gebieden in nabijheid Natura2000 locatie	Openbaar
294	KDW_ontw_loc_MRA_01.pdf	Kaart van gebieden in nabijheid Natura2000 locatie	Openbaar
295	KDW_ontw_loc_MRDH_01.pdf	Kaart van gebieden in nabijheid Natura2000 locatie	Openbaar
296	KDW_ontw_loc_MRU_01.pdf	Kaart van gebieden in nabijheid Natura2000 locatie	Openbaar
297	KDW_ontw_loc_SGE_01.pdf	Kaart van gebieden in nabijheid Natura2000 locatie	Openbaar
298	v0.4 Nota MinMW tbv CO 4 nov.docx	Nota voor minister t.b.v. coalitievergadering van 4 november 2019.	Niet openbaar
299	v0.4 Nota MinMW tbv CO 4 nov.docx	Nota voor minister t.b.v. coalitievergadering van 4 november 2019. Concept van nummer 292	11.1/10.2.g/10.2.e
300	reactie minBZK op nota.pdf	Notitie voor de minister over de stand van zaken stikstofssissier met reactie minister	11.1/10.2.g/10.2.e
301	Stand van zaken stikstofdossier; voorbereiding BO	Nota voor de minister ter voorbereiding op het Bestuurlijk Overleg Stikstof van 3 oktober 2019	Niet openbaar
302	V2_LvH Stand van zaken Stikstofdossier info Minister_GK	Concept van Nota voor de minister ter voorbereiding op het Bestuurlijk Overleg Stikstof van 3 oktober 2019	10.2.e, 11.1/10.2.g
303	V2_LvH Stand van zaken Stikstofdossier info Minister	Concept van Nota voor de minister ter voorbereiding op het Bestuurlijk Overleg Stikstof van 3 oktober 2019	10.2.e, 11.1/10.2.g
304	V1_LvH Stand van zaken Stikstofdossier info Minister.docx	Concept van Nota voor de minister ter voorbereiding op het Bestuurlijk Overleg Stikstof van 3 oktober 2019	11.1/10.2.g
305	Stand van zaken Stikstofdossier_info Minister.dock	Concept van Nota voor de minister ter voorbereiding op het Bestuurlijk Overleg Stikstof van 3 oktober 2019	11.1/10.2.g
306	MCSP 22 november 2019.docx	Voorbereiding voor MCSP, concept. Na toepassen weigeringsgronden Wob niet meer zelfstandig leesbaar	Niet openbaar
307	Bullets MCSP advies en voorlichting RvS	Voorbereiding voor MCSP. Na toepassen weigeringsgronden Wob niet meer zelfstandig leesbaar	11.1/10.2.g/10.2.e
308	Stikstof - gebiedsgerichte aanpak, ondersteuning en woondeelregio's.dock	Nota met update laatste stand van zaken rondom gebiedsgerichte aanpak en ondersteuning van gemeenten en provincies.	Niet openbaar
309	Stikstof - gebiedsgerichte aanpak, ondersteuning en woondeelregio's.dock	Concept van Nota met update laatste stand van zaken rondom gebiedsgerichte aanpak en ondersteuning van gemeenten en provincies.	Deels openbaar
310	Stikstof - gebiedsgerichte aanpak ondersteuning en woondelregio's_JV.dock	Concept van Nota met update laatste stand van zaken rondom gebiedsgerichte aanpak en ondersteuning van gemeenten en provincies.	Niet openbaar
311	2019108_Voorbereiding_Catshuisoverleg_met_bouwers_VDef.311 dock	Voorbereidende nota voor de minister t.b.v. het Catshuisoverleg met bouwers over stikstofproblematiek	11.1/10.2.g
312	2019108_Voorbereiding_Catshuisoverleg_met_bouwers.docx	Concept van Voorbereidende nota voor de minister t.b.v. het Catshuisoverleg met bouwers over stikstofproblematiek	11.1/10.2.g

313	stikstofproblematiek-sg-overleg-11 september.notitie.docx	10-9-2019 2019	Conceptnotitie voor Secretaris-Generaal 11 september	11.1/10.2.g
314	stikstofproblematiek-sg-overleg-11 september.notitie (2)		Conceptnotitie voor Secretaris-Generaal 11 september	11.1/10.2.g
315	Investeringssclaim Bodemsanering en PFAS groep in BRO.docx	8-11-2019	Notitie voor de Directeur-Generaal met de onderbouwing van de investeringssclaim op de aanvullende post stikstof	Deels openbaar
316	Aanvullend dossier debat 14.11.dock	13-11-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	10.2.e
317	Aanvullend dossier debat 14.11.dock			
318	Voorbereiding Landelijke Regietafel Stikstof 25 nov.docx	22-11-2019	Nota voor de minister ter voorbereiding van de Landelijke Regietafel Stikstof	11.1/10.2.g
319	Woningbouw en de stikstofproblematiek.docx	24-10-2019	Nota aan minister over aanwezigheid bouwprotest 30 oktober 2019	Niet openbaar
320	Woningbouw en de stikstofproblematiek_iv2	24-10-2019	Concept van nota voor minister over aanwezigheid bouwprotest 30 oktober 2019	11.1/10.2.g
321	Woningbouw en de stikstofproblematiek (1)	24-10-2019	Concept van nota voor minister over aanwezigheid bouwprotest 30 oktober 2019	Niet openbaar
322	Woningbouw en de stikstofproblematiek IV	23-10-2019	Concept van nota voor minister over aanwezigheid bouwprotest 30 oktober 2019	11.1/10.2.g
323	Woningbouw en de stikstofproblematiek (3)	23-10-2019	Concept van nota voor minister over aanwezigheid bouwprotest 30 oktober 2019	Niet openbaar
324	Voorbereiding plenair TK-debat over stikstofproblematiek.docx	11-10-2019	Nota aan minister ter voorbereiding plenair debat 17 november 2019	11.1/10.2.g
325	Compleet Dossier BZK plenair debat 17 oktober.docx	17-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar
326	Voorbereiding plenair TK-debat over stikstofproblematiek	9-10-2019	Nota ter voorbereiding van het plenair debat over de stikstofproblematiek, concept van nummer 324	11.1/10.2.g
327	Verslag BZK Stikstof-team 21 oktober.docx	22-10-2019	Verslag van intern overleg BZK	Deels openbaar
328	Verslag BZK Stikstof-team 7 oktober 2019.docx	8-10-2019	Verslag van intern overleg BZK	10.2.e/11.1/10.2.g
329	Factsheet vuistregels Woningbouw.dock		Concept van later gepubliceerd rapport Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar
330	Factsheet vuistregels Woningbouw.pdf	31-10-2019	Concept van later gepubliceerd rapport Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar
331	Q&A woningbouwimpuls.dock	28-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	11.1/10.2.g
332	Oplegger Mondelinge Vraag-Ronnes.docx	28-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	11.1/10.2.g
333	fact sheet oplossingsrichtingen woningbouw.docx	28-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	11.1/10.2.g
334	Factsheet - oplossingsrichtingen woningbouw.docx	14-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	11.1/10.2.g
335	fact sheet drempelwaarde.dock	28-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	11.1/10.2.g
336	Factsheet - drempelwaarde.docx	15-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	11.1/10.2.g
337	Spreekttekst Stas van BZK tijdens wagenruwtje 29 oktober.docx	28-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	11.1/10.2.g
338	Dossier plenair debat 17 oktober-theo.docx	10-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	11.1/10.2.g
339	4. Compleet dossier stikstofproblematiek.docx	11-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	11.1/10.2.g

Voorbereiding Ministeriële Commissie Stikstof en PFAS-theo.docx	31-10-2019	Voorbereiding MCS/P, na toepassen weigeringsgronden Wob niet meer zelfstandig leesbaar	Niet openbaar	11.1/10.2.g
Verzoek op basis van Artikel 1 Ambtsinstructie bij de gebiedsgerichte aanpak versie 15 okt schoon.docx	15-10-2019	Brief die naar de Commissarissen van de Koning is verstuurd	Niet openbaar	Buiten reikwijdte wob-verzoek
Verzoek aan de commissarissen van de Koning versie 15 okt schoon.docx	15-10-2019	Bijlage bij de brief die naar de Commissarissen van de Koning is verstuurd	Niet openbaar	Buiten reikwijdte wob-verzoek
Verzoek op basis van Artikel 1 Ambtsinstructie bij de gebiedsgerichte aanpak incl lenWBZK2.docx	15-10-2019	Concept van nummer 341	Niet openbaar	11.1/10.2.g
Verzoek aan de commissarissen van de Koning incl opm lenW ILMB.docx	15-10-2019	Concept van nummer 341	Niet openbaar	11.1/10.2.g
345 annotatie DG-overleg 15-10 docx	14-10-2019	Geannoteerde agenda voor de Directeur Generaal t.b.v. van een DG-overleg	Niet openbaar, na toepassen weigeringsgronden niet meer zelfstandig leesbaar	11.1/10.2.g
347 2. Verslag BZK Stikstof-team 23 september 2019.docx	4-10-2019	Verslag intern overleg BZK-stikstofteam	Deels openbaar	10.2.e / 11.1/10.2.g
348 5. Voorbeelden extern salderen okt 2019.docx	4-10-2019	Voorbeelden van extern salderen	Openbaar	
349 6. Voorbeelden intern salderen okt 2019.docx	4-10-2019	Voorbeelden intern salderen	Deels openbaar	11.1/10.2.g
7. Plenair debat - Factsheet BZK Stikstof Status	4-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
350 vergunningen.docx	8-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
351 Factsheet BZK PAS Status vergunningen_GK	4-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
352 8. Plenair debat - Factsheet Stikstof en de Omgevingswet.docx	4-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
353 Maatschappelijke Organisaties.docx	4-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
354 10. Plenair debat - Redeneertijin BZK Stikstof.docx	4-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
355 11. Plenair debat - Factsheet BZK Stikstof RVB.docx	4-10-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
356 TK-brief Aanpak stikstofproblematiek.docx	3-10-2019	Advies voor de minister over Ministerraad. Na toepassen weigeringsgronden Wob niet meer zelfstandig leesbaar	Niet openbaar	10.2.g/11.1/10.2.g
357 250419 PAS redeneertijin communicatie (1).docx	26-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
358 250419 PAS redeneertijin communicatie.docx	25-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
359 250419 PAS redeneertijin communicatie (2).docx	26-6-2019	(Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
360 Groslijstje acties BZK 22-6-2019 dock	21-6-2019	Acties van BZK t.b.v. stikstofaanpak	Deels openbaar	10.2.e
361 Kamerbrief Prinsjesdag Maatregelen Woningmarkt.pdf	18-9-2019	Reeds openbare Kamerbrief, te raadplegen via: https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-32847-555.html	Reeds openbaar	
362 Nota M PAS BZK dossier.s.docx	13-6-2019	Nota voor de minister over PAS	Deels openbaar	11.1/10.2.g
363 Stikstof 2009	13-6-2019	Bijlage bij nummer 362	Niet openbaar	11.1/10.2.g
364 Nota minister 13-6_opmSV	13-6-2019	Concept van nummer 362	Niet openbaar	
365 2. Vuistregels Stikstof Waardenburg.docx	4-11-2019	Reeds openbaar rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Reeds openbaar	
366 19-0660 Concept Vuistregels Stikstof V5 2.docx	17-10-2019	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g

			Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
367	Reactie op concept rapport Waardenburg vuistr.docx	16-9-2019	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
368	19-0660 Concept Vuistregels Stikstof 2.docx	9-9-2019	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
369	19-0660 Vuistregels voor de beoordeling van stikstofdepositie bij woningbouwplannen 003		Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
370	AGENDA Startoverleg Opstellen vuistregels stikstof		Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
371	19-0660 Plan van aanpak Vuistregels stikstofdepositie		Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
372	Concept Vuistregels stikstof versie 8		Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
373	Factsheet Vuistregels woningbouw (ind .pdf)		Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
374	Uitlijnen van significante effecten bij zeer lage stikstofdeposities		Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
375	plan van aanpak drempelwaarde ('aanzet')		Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
376	"Plan van aanpak" woningbouw in de regio 2		Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g

		Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
377	191020 Concept PvA drempelwaarde CM JV	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
378	Vraagstelling RIVM CM JV			
379	191020 Concept PvA drempelwaarde CM JV PjvdH	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
380	191020 Concept PvA drempelwaarde CM PB	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
381	19-0660 Concept Vuistregels Stikstof V8 NH.dock	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
382	19-0660 Concept Vuistregels Stikstof V8.dock	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
383	19-0660 Concept Vuistregels Stikstof VS 2.dock	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
		Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
384	Overzicht-berekeningen-gebruiksfase	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
385	Overzicht-berekeningen-gebruiksfase (2)	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
386	Reactie op concept rapport Waardenburg vuistregels	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g

		Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
388	Vuistregels realisatiefase	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
389	19-0660 doorrekenen verkeersgegeven in AERIUS	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
390	nabranders Concept Vuistregels stikstof	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
391	19-0660 Verslag tussentijds overleg (2)	Verslag van overleg over concept rapport dat later gepubliceerd is. Niet meer zelfstandig leesbaar na toepassen weigeringsgronden Wob. Definitief rapport te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
392	19-0660 Verslag tussentijdse overleg 23 oktober	Verslag van overleg over concept rapport dat later gepubliceerd is. Niet meer zelfstandig leesbaar na toepassen weigeringsgronden Wob. Definitief rapport te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
393	190930 Memo regionale ADC toets.pdf	Memo van Antea Group opgesteld voor BZK	Niet openbaar	11.1/10.2.g
394	2019_07_01_concept_factsheet.pdf	Concept van een later gepubliceerde factsheet, te raadplegen via: file:///H:/Downloads/factsheet-stikstof-natura-2000-22112019%20(1).pdf	Ditels openbaar	10.2.e
395	T190660 Concept Vuistregels stikstof V5.2 Theo	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
		Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g

			Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf		
397	19-0660 Concept Vuistregels Stikstof V5.2 (2)	17-10-2019	Concept en commentaar op later gepubliceerd rapport van Waardenburg, te raadplegen via: https://www.stikstof.info/wp-content/uploads/2020/02/19-0660-Vuistregels-Stikstof-woningbouw.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
398	190660 Concept Vuistregels stikstof V5.2 opm EB	22-10-2019	Verslag van een rondetafelgesprek van BZK met verschillende bouwbedrijven	Niet openbaar	11.1/10.2.g
399	20190910_Verslag_rondetafelgesprek_intern_VDef.pdf			Deels openbaar	10.2.e/11.1/10.2.g
400	20191021_Beantwoording_Kamervrragen_lid Kops_0.docx		Conceptbeantwoording Kamervrragen, definitieve versie te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documents/kamerstukken/2019/12/10/beantwoording-kamervrangen-over-stilgevallen-woningbouw-en-ruimte-zat-in-nederland/baantwoording-kamervragen-over-stilgevallen-woningbouw-en-ruimte-zat-in-nederland.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
401	20191003_Beantwoording_Kamervrragen_lid Kops_0.docx		Conceptbeantwoording Kamervrragen, definitieve versie te raadplegen via: (Onuitgesproken) spreektekst	Niet openbaar	11.1/10.2.g
402	4. Compleet dossier stikstofproblematiek.docx		Concept van later gepubliceerd document, te raadplegen via: https://www.aanpakstikstof.nl/binaries/aanpakstikstof-documenten/publicaties/2019/09/13/inventarisatie-mogelijk-geraakte-projecten-met-betrokkenheid-rijk-stikstofproblematiek/19219179/bijlage-1.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
403	Bijlage 1 bij Kamerbrief inventarisatie Rijks.docx		Concept van later gepubliceerd document, te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documents/publicaties/2019/09/13/bijlage-2-inventarisatie-mogelijk-geraakte-projecten-met-betrokkenheid-rijk-stikstofproblematiek/19219179/bijlage-1.pdf	Niet openbaar	11.1/10.2.g
404	Bijlage 2 bij kamerbrief projecten overige ov.docx				11.1/10.2.g
405	Fact sheet en QnA nav berichten BN Neprom en.docx				11.1/10.2.g
406	Follow-up PAS.docx		Document ter voorbereiding van het BO stikstof van 15-8-2019 voor de minister en staatssecretaris	Deels openbaar	10.2.e, 11.1/10.2.g

		Document ter voorbereiding van het BO stikstof van 15-8-2019 voor de minister en staatssecretaris	Deels openbaar	11.1/10.2.g
407	BO Stikstof 15-8-2019-annotatie Minister.docx	Reeds openbare presentatie van het RIVM, te raadplegen via: https://www.rivm.nl/sites/default/files/2019-11/presentatie%20stikstof%2030%20okt%202019.pdf	Reeds openbaar	
408	GS-brief over kabinettsmaatregelen aanpak stiks (4).pdf			
409	Memo snelheidverlaging versus woningbouwplan.docx	30-9-2019 Memo opgesteld door Antea Group voor BZk over snelheidverlaging vs. Woningbouwplannen. Bevat deels vertrouwelijke informatie van gemeenten Concept van een Kamerbrief, definitieve versie is reeds openbaar en te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukke/n/2019/09/13/kamerbrief-over-stand-van-zaken-plan-van-aanpak-en-inventarisatie-stikstofproblematiek-pass-uitspraak	Deels openbaar	10.2.e/10.2.g
410	Stand van zakenbrief met inventarialisatie mogel (2).docx	26-8-2019 Concept van een Kamerbrief, definitieve versie is reeds openbaar en te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/2019/09/13/kamerbrief-over-stand-van-zaken-plan-van-aanpak-en-inventarisatie-stikstofproblematiek-pass-uitspraak	Niet openbaar	11.1/10.2.g
411	Stand van zakenbrief met inventarialisatie mogel.docx	23-8-2019 Concept van een Kamerbrief, definitieve versie is reeds openbaar en te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukke/n/2019/09/13/kamerbrief-over-stand-van-zaken-plan-van-aanpak-en-inventarisatie-stikstofproblematiek-pass-uitspraak	Niet openbaar	11.1/10.2.g
412	Stand van zakenbrief met inventarialisatie mogelijke geraakte projecten door de PAS-uitspraak-theo-Louise_JV.docx	26-8-2019 Concept van een Kamerbrief, definitieve versie is reeds openbaar en te raadplegen via: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukke/n/2019/09/13/kamerbrief-over-stand-van-zaken-plan-van-aanpak-en-inventarisatie-stikstofproblematiek-pass-uitspraak	Niet openbaar	11.1/10.2.g
		1-1-1970 Stand van zakenbrief met inventarialisatie mogelijke geraakte projecten door de PAS-uitspraak_JV.docx		
413	Stand van zakenbrief met inventarialisatie mogelijke geraakte projecten door de PAS-uitspraak_JV.docx	24-10-2019 Verslag plenair debat 17-10.docx	Niet openbaar	11.1/10.2.g
414	Verslag plenair debat 17-10	24-10-2019 (Onuitgesproken) spreektekst	Deels openbaar	10.2.e
415		Nota aan de staatssecretaris van BZK met een annotatie van de agenda t.b.v. de Landelijke Regietafel Stikstof op 416 Annotatie Landelijke Regietafel Stikstof (LRS), 1 november 2019	Niet openbaar	11.1/10.2.g
		31-10-2019 01-11-2019.	Niet openbaar	10.2.e, 10.2.g, 11.1/10.2.g buiten reikwijde wob-verzoek

Acties nav PAS dWM / 10.2.e

Onze partners in dit dossier: provincies, gemeenten, BNL, NEPROM.

Met VNG en IPO samen optrekken in werkgroepen PAS.

1. Breed beraad IBP + NWa Wonen: opvragen bij 10.2.e

Doel: besprekking generiek: BZK maakt zich hard voor agendering consequenties woningbouw, korte termijn oplossingen, evenwichtige/robuste lange termijnoplossingen. Oproep om knelpunten te melden bij provincies.

Actie: contact opnemen met IPO om dit te bespreken/af te stemmen met provincies dat daar info verzameld wordt (Bij12 verzamelt dat verder).

Actie: Agendering in mede overhedenoverleg op 26/6. Inplannen breed beraad, specifiek voor PAS (op te pakken ism 10.2.e).

2. Gericht stakeholdermgmt. via woondealregios (uitzetten bij woondealtrekkers)

Doel: focus op regio's met tekorten/invulling geven aan partnerschap. BZK maakt zich hard voor woondealafspraken. Inventarisatie welke woondealprojecten/gebieden in de knel komen. Deze krijgen voorrang bij in te richten expertpool.

Actie: expertteam inrichten tbv technische vragen (met voorrang voor) woondealprojecten

Actie: inventarisatie vastlopende projecten binnen woondealregio's (via woondeal-contacten)

Actie: spoedbijeenkomst met IPO, VNG, NEPROM, BNL en woondeal gemeenten + provincies tbv besprekking problematiek en aanpak.

3. Expertteam Woningbouw

Doel: zorgen dat het expertteam in staat is ondersteuning aan gemeenten te leveren bij het verkrijgen van een NB vergunning / voorkomen van vertraging door wegvallen PAS

Actie: zorgen dat EW de inhoudelijke specialisten en kennis paraat heeft, aan EW worden enkele suggesties van adviesbureaus gedaan (bureau suggesties: 10.2.e, doorgeven aan EW
10.2.e heeft vraag om specialisten uitgezet in haar netwerk.

Actie: actief het EW aanbieden aan gemeenten (woondealtrekkers)

Actie: EW actief contact laten opnemen met gemeenten van getroffen plannen (actie 10.2.e wanneer projecten bekend zijn / worden gemeld)

Actie: zorgdragen dat er voldoende budget beschikbaar is om het EW in te zetten (10.2.e, opgenomen in actielijst 10.2.)

4. Inventarisatie plannen die getroffen worden

Doel: zorgen dat er een integraal overzicht is van de plannen die te maken hebben met een NB vergunning en de problematiek nav de uitspraak van de Raad van State

Actie: de eerste lijn van de inventarisatie ligt bij IPO / BIJ12 en min LNV, belangrijk dat wij zorgen via onze partners dat de woningbouwplannen op de lijst staan. (actie LNV, RO/WM monitoren)

Actie; samenhangend met vorige punt zorgen dat het EW wordt ingezet op de plannen met de hoogste prioriteit en die als eerste vertraging gaan oplopen (actie prioriteren DT WM, woondealtrekkers)

5. Procesbeschrijving /Handelingsperspectief

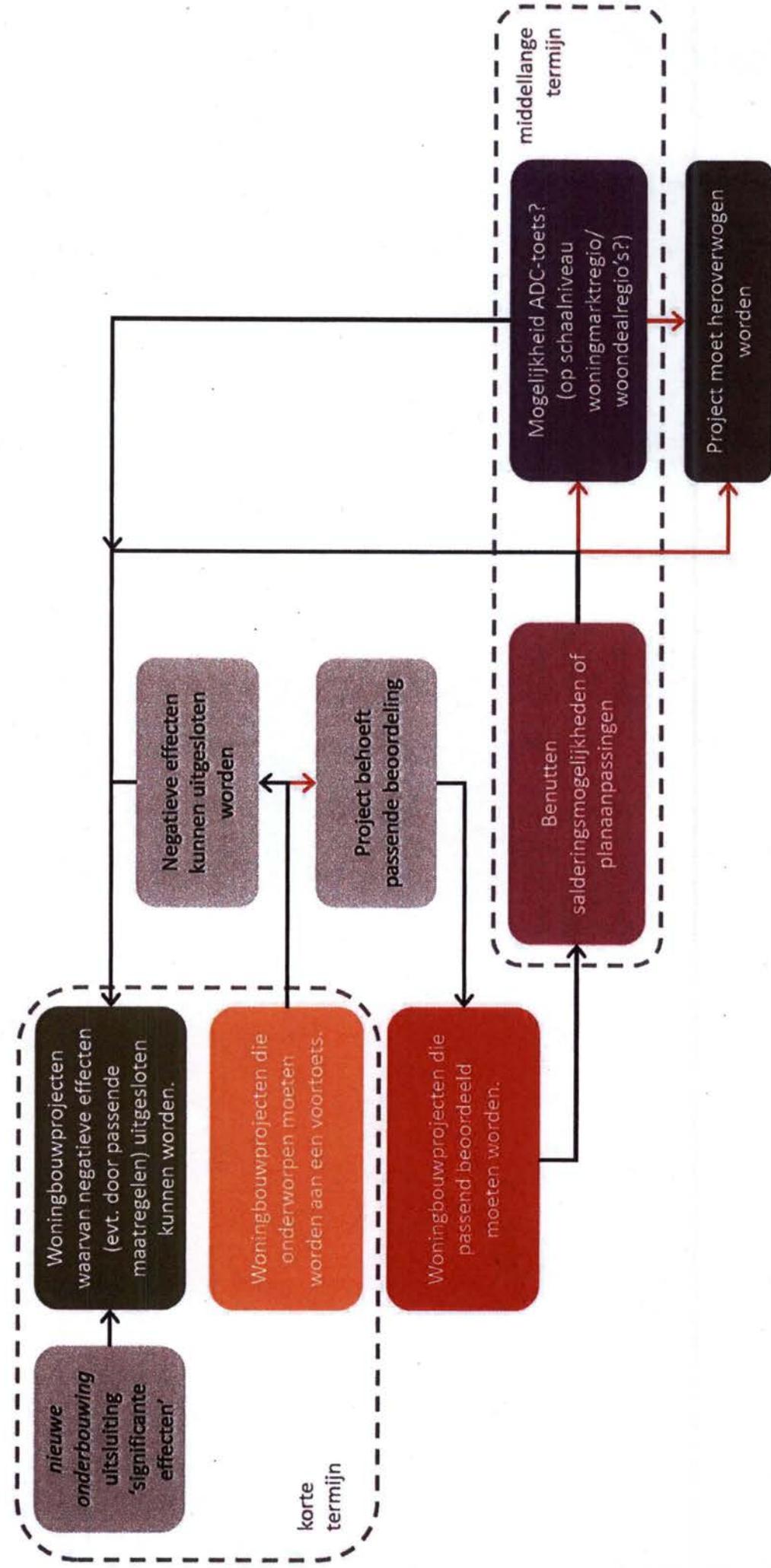
Doel: zorgen dat gemeentelijke overheden op korte termijn weten welke vergunningaanvragen op korte termijn "gewoon" in behandeling kunnen worden genomen, en voor projecten die een NB vergunning nodig hebben, welke handelingswijze kan worden gehanteerd.

Actie: opstellen procesbeschrijving / handelingsperspectief, met name gericht op woningbouwprojecten voor gemeenten (10.2.e) neemt het voortouw obv duiding van de uitspraak RvS, WM (10.2.e) kijken mee

Actie: stuk laten meelezen / tegenlezen door IPO, VNG, (grote) gemeenten, provincies, (10.2.e), NEPROM, LNV), zorgen dat het volgende week online komt (verspreiding BZK / VNG)

6. Algemeen: in al onze contacten ophalen wat er leeft (hier aandacht aan besteden bij WM-briefing en afdelingsoverleggen), zodat we oog hebben voor en in kunnen spelen op zorgen.

DENKKADER PROJECTENINVENTARISATIE

Salderen in bestemmingsplannen

Op grond van artikel 2.7, eerste lid Wet natuurbescherming (Wnb) moeten plannen getoetst worden op hun gevolgen voor de Natura 2000-gebieden. De effecten van een nieuw bestemmingsplan op een Natura 2000-gebied moeten worden vergeleken met de feitelijke en legale situatie voorafgaand aan het vaststellen van het bestemmingsplan. Er moet hierbij worden uitgegaan van de maximale planologische mogelijkheden die het nieuwe bestemmingsplan biedt. Ontwikkelingen die onder het vigerende plan al mogelijk waren, maar die niet zijn gerealiseerd, gelden als nieuwe ontwikkelingen. Voor plannen die significante gevolgen kunnen hebben voor het betrokken Natura 2000-gebied moet o.g.v. artikel 2.8, eerste lid Wnb een passende beoordeling worden opgesteld. Dit leidt automatisch ook tot het opstellen van een plan-m.e.r. (zie artikel 7.2a wet milieubeheer).

Aantasting van de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied door het bestemmingsplan kan in ieder geval worden uitgesloten, indien de passende beoordeling uitwijst dat, met inachtneming van mitigerende maatregelen, de totale omvang van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden door de verwezenlijking van de ontwikkelingsmogelijkheden van het plan niet toeneemt ten opzichte van de huidige feitelijk legale situatie. Hierbij mag rekening worden gehouden met interne- en externe saldering.¹ Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen intern salderen, extern salderen binnenplans en extern salderen buitenplans.

Intern salderen → salderen binnen één bestemmingsvlak. Hierbij wordt er rekening gehouden met intern salderen op bedrijfsniveau waardoor er een uitbreiding of wijziging van die bestemming mogelijk is. Dit kan bijvoorbeeld uitkomst bieden bij bestemmingsplannen die slechts één bestemming wijzigen of inpassen. Als er d.m.v. intern salderen geen toename is van een netto toename van stikstof hoeft er tevens geen passende beoordeling te worden gemaakt.²

Extern salderen binnenplans → salderen van stoppende activiteit met een startende activiteit waarbij beide activiteiten binnen het bestemmingsplan liggen. Bijvoorbeeld als landbouwgrond verdwijnt ter gunste van een randweg.³ Saldering binnen een bestemmingsplan is door de Afdeling geaccepteerd, mits er sprake is van voldoende samenhang tussen de beëindigde activiteit en de nieuwe activiteit en de effecten zich ten aanzien van hetzelfde habitattype op dezelfde locatie voordoen.⁴

Extern salderen buitenplans → salderen van een stoppende activiteit liggende buiten het bestemmingsplan met een activiteit binnen het bestemmingsplan. Ook hiervoor gelden bovengenoemde voorwaarden. Daarnaast dient hierbij in de regels van het bestemmingsplan te worden vastgelegd dat de activiteit vallende binnen het nieuwe bestemmingsplan enkel mag aanvangen als de activiteit buiten het bestemmingsplan is beëindigd.

¹ ABRvS 1 april 2015, ECLI:NL:RVS:2015:999.

² ABRvS 1 april 2015, ECLI:NL:RVS:2015:999.

³ ABRvS 23 maart 2016, ECLI:NL:RVS:2016:784 (Randweg Cuijk).

⁴ ABRvS 14 augustus 2013, ECLI:NL:RVS:2013:697.

Vraag 1: wat is het verschil tussen intern- en extern salderen

Bij zowel intern- als extern salderen vindt er geen toename plaats van stikstofdepositie op Natura 2000. Bij intern salderen wordt de oplossing gezocht binnen hetzelfde project of dezelfde locatie (vandaar *intern* salderen), terwijl bij extern salderen de oplossing wordt gezocht door de intrekking van de vergunning van een ander project buiten het project of de locatie (vandaar *extern* salderen).

Intern Salderen

In de beslisnotitie wordt intern salderen als volgt omschreven: "Bij intern salderen leidt de beoogde situatie binnen het project of plan niet tot een toename van stikstofdepositie op relevante voor stikstofgevoelige en overbelaste habitats in een Natura 2000-gebied ten opzichte van de vergunde situatie op die locatie, of, in geval van een plan, ten opzichte van de feitelijke, planologisch legale situatie."

Voorbeeld A – intern salderen binnen hetzelfde project

Een chemiebedrijf wil graag een nieuwe extra installatie neerzetten binnen de bestaande inrichting. De vergunning bevat echter geen ruimte meer om de toename van stikstofdepositie hiervan te dekken. Daarom besluit het bedrijf om elders binnen de inrichting wat oude ketels te vervangen die veel stikstof uistoten. Doordat de nieuwe ketels minder stikstof uistoten dan de oude, is hierdoor ruimte gecreeëerd voor de nieuwe installatie. Er vindt dus intern salderen plaats door het vervangen van de ketels om ruimte te maken voor het plaatsen van een nieuwe extra installatie binnen hetzelfde project.

Voorbeeld B – intern salderen op locatie

Een project ontwikkelaar wil graag een woonwijk bouwen op de locatie waar nu nog een papierfabriek staat. Vast staat dat de bouw en gebruik van de woningen tot minder stikstofdepositie leidt dan de papierfabriek. Door het in de plaats komen van de woonwijk voor de papierfabriek binnen dezelfde locatie is er dus geen sprake van een toename van stikstofemissies op die locatie.

Voorbeeld C – intern salderen in een bestemmingsplan

Bij een (wijziging) bestemmingsplan moet er een vergelijking worden gemaakt tussen de stikstofdeposities door de feitelijke planologisch legale situatie ten tijde van het vaststellen van het plan met de deposities zoals die mogelijk zouden kunnen zijn als er maximaal invulling wordt gegeven aan de nieuwe planologische situatie. In andere woorden, je vergelijkt hoeveel feitelijke stikstofdepositie er is ten tijde van het vaststellen van het nieuwe plan met de maximale stikstofdeposities die het nieuwe plan mogelijk maakt. Als het nieuwe plan een toename van depositie mogelijk maakt ten opzichte van de 'oude' feitelijke situatie, moet er een passende beoordeling en plan-m.e.r. worden gemaakt. Je mag echter binnen een plan rekening houden met intern salderen, bv door een woonwijk te bestemmen binnen hetzelfde bestemmingsvlak waar nu intensieve landbouw aanwezig is.

Extern salderen

Definitie van 'extern salderen' in de beslisnotitie: "Extern salderen betreft het geheel of gedeeltelijk intrekken van een toestemming voor stikstofemissie van één of meer activiteiten op een andere locatie ten behoeve van de verlening van een nieuwe toestemming voor een ander (nieuw of gewijzigd) plan of project."

Enkele voorwaarde:

- Er moet sprake zijn van samenhang tussen het bedrijf waarvan de vergunning wordt ingetrokken (saldogevende bedrijf) en het bedrijf dat om toestemming verlening verzoekt (saldo-ontvangende bedrijf);
- Bij extern salderen moet de stikstofdepositie van het saldo-ontvangende bedrijf één-op-één overeen komen met de verminderde stikstofdepositie bij het saldogevende bedrijf. Hierdoor wordt verzekerd dat er door extern salderen op geen enkel hexagon een toename van stikstofdepositie optreedt;
- Het saldogevende bedrijf/activiteit moet feitelijk nog bestaan;
- Er moet samenhang zijn tussen de (gedeeltelijke) intrekking van de vergunning van het saldogevende bedrijf en de toestemmingverlening aan het saldo-ontvangende bedrijf. Zie ABRvS, 13 november 2013; ECLI:NL:RVS:2013:1931

Die directe samenhang wordt aangenomen als de vergunning voor het saldogevende bedrijf daadwerkelijk is of zal worden ingetrokken ten behoeve van de uitbreiding van het saldo-ontvangende bedrijf. Dit kan blijken uit het intrekingsbesluit of uit een overeenkomst tussen het saldogevende en saldo-ontvangende bedrijf over de overname van het stikstofdepositiesaldo van de in te trekken vergunning. Verder dient vast te staan dat de bedrijfsvoering van het saldogevende bedrijf daadwerkelijk is of wordt beëindigd.

Voorbeeld A – Extern salderen tussen twee projecten

Een chemiebedrijf wil uitbreiden door het plaatsen van een nieuwe installatie die leidt tot een toename van stikstofdepositie binnen Natura 2000 gebieden/ hexagonen. Het bedrijf ziet geen mogelijkheden om dit d.m.v. intern salderen mogelijk te maken. Het bedrijf weet echter dat de buurman een vergunning heeft waar nog ongebruikte ruimte in zit en dat de buurman stikstofdepositie veroorzaakt binnen dezelfde Natura 2000 gebieden/ hexagonen. Het chemiebedrijf sluit daarom een overeenkomst met de buurman om een deel van zijn rechten over te nemen. Beide partijen verzoeken vervolgens het bevoegd gezag om de vergunningen aan te passen zodat de rechten van de buurman als sladogevende partij over gaan op het chemiebedrijf als saldo-ontvangende bedrijf.

Voorbeeld B – Extern salderen tussen twee projecten

Hetzelfde als voorbeeld A, alleen dan koopt het chemiebedrijf geen rechten over van de buurman maar van boeren die willen stoppen en die stikstofdepositie veroorzaken op dezelfde Natura 2000 gebieden/ hexagonen als waar de depositie van het chemiebedrijf zal neerkomen.

Vraag 2: wat voor maatregel is het verlagen van de maximumsnelheid en kan dit betrokken worden bij de toestemmingsverlening/legalisering van projecten

Belangrijke vraag die de Afdeling in de PAS-uistpraak van 29 mei heeft behandeld (zie r.o. 12 t/m 16) is hoe men een maatregel moet duiden en of deze dan in de passende beoordeling van een project mag worden betrokken als mitigerende maatregel. Bijvoorbeeld als men wil gaan extern salderen, wat een mitigerende maatregel is. Als een maatregel *nodig* is voor het behoud of het voorkomen van verslechtering of hertsel van Natura 2000, dan mag deze *niet* bij een specifiek worden betrokken. Of een maatregel nodig is voor het voorkomen van verslechtering of het behoud van stikstofgevoelige natuurwaarden in een Natura 2000-gebied, hangt af van de huidige staat van instandhouding van de stikstofgevoelige natuurwaarden.

Dus wat voor maatregel is het terugbrengen van de maximum snelheid? Dit zal er dus per traject aan liggen of dit een maatregel is die nodig is om de staat van instandhouding van een overbelast Natura 2000-gebied te beschermen. Als dit zo is, dan mag dit niet als mitigerende maatregel (bv via extern salderen) worden betrokken bij de toestemmingverlening voor projecten.

Stel, de staat van instandhouding van Natura 2000 is goed genoeg zodat de verlaging van de maximumsnelheid als mitigerende maatregel bij projecten mag worden betrokken. Dan zijn er beperkingen:

- Omdat extern salderen met een dergelijke maatregel op hexagoon-op-hexagoon niveau moet, biedt dit enkel mogelijkheden voor projecten die in de buurt van de weg liggen. De positieve effecten van snelheidverlaging zullen immers vrij lokaal zijn;
- Een mitigerende maatregel moet altijd verbonden zijn aan het project. Bij de uitleg van extern salderen wees ik al op de noodzaak van samenhang. De Afdeling stelt in de PAS-uitspraak (r.o. 13.6) dat een mitigerende maatregel bij een project mag worden betrokken als deze "*specifiek in het kader van een plan, project of programma wordt getroffen. Daarvan is sprake als de verplichting tot het treffen van de maatregel is verbonden aan of voortvloeit uit het besluit tot vaststelling van een plan of een programma, of het toestemmingsbesluit voor een project.*" De vraag is hoe je deze link tussen de verlaging maximum snelheid en bepaalde projecten kan borgen.

Voorbereiding plenair debat over aanpak stikstof op 17 oktober 2019
Relevante onderwerpen vanuit de belangenorganisaties voor woningbouw

Door de verschillende belangenorganisaties inzake de woningmarkt zijn de afgelopen periode voorstellen gedaan. Deze worden hieronder per organisatie aangeduid, waarbij zo mogelijk ook is aangegeven wat we ermee hebben gedaan of gaan doen. **PM Nog aanvullen.**

Bouwend Nederland

- Stappenplan/beslisboom nodig voor vergunningverlening door decentrale overheden
Beslisboom is beschikbaar en wordt nu ook door BIJ12 gehanteerd
- Op basis van ecologische inzichten en rekenmodellen door het Rijk richtlijnen/vuistregels (laten) maken, waarmee duidelijk wordt welke projecten vergund kunnen worden en geen Wn-vergunning nodig is
Onderzoek naar vuistregels is eind oktober/begin november afgerond. Vereist nog follow-up, bijvoorbeeld wat betreft ontbrekende kengetallen. Daarnaast nog besluitvorming nodig over verspreiding van publicatie.
- Richtlijnen voor de ecologische onderbouwing t.b.v. vergunning bij (kleine) toename van stikstofdepositie
Check Bij12 of handreiking (al) beschikbaar is
- Coördinatie van (beoordelingskader voor) extern salderen door provincies
Momenteel in discussie
- Mogelijkheid van intern salderen en berekening van gevolgen verwerken in AERIUS
Is geregeld?
- Bepalen en vastleggen van tijdelijke (bv. 3 jaar) drempelwaarde waaronder geen Wn-vergunning nodig is
Wordt onderzocht.
- Werken aan een nieuwe programmatische aanpak
Beziens (ook) in kader van 3^e advies van Adviescollege Remkes
- Terugdringen van stikstofemissies in de bouw/verduurzaming van bouwmaterieel (op de langere termijn)
Actie loopt; nadere info achterhalen
- Behoefte aan noodmaatregel voor tijdelijke stikstofdepositie tijdens de realisatiefase
Vooral snog niet aan de orde (ook niet omdat sprake is van Europese regelgeving)
- Overzicht van bewezen maatregelen voor stikstofdaling
Goed voorstel
- Help- en mediationdesk van het Rijk t.b.v. decentrale overheden en ondernemers
In voorbereiding
- Mogelijk ADC-toets "light" voor projecten die verband houden met veiligheid

- Dit is niet mogelijk. Er dient immers grondig onderzoek te worden gedaan naar het bestaan van alternatieven en compensatie-maatregelen
?? Valt onder uitzonderingen bij intern salderen?

Met opmaak: Lettertype: Cursief

Met opmaak: Inspiring: Links: 1,27 cm, Geen opsommingstekens of nummering

- Lichte toets op intern salderen voor projecten die stikstofuitstoot verlagen
Niet overgenomen in voorgestelde beleidsregels voor intern salderen

Aannemersfederatie Bouw & Infra Nederland

- Behoefte aan drempelwaarde voor vergunningverlening
Wordt onderzocht.
 ➤ Behoefte aan noodmaatregel voor woningbouw en infra
Vooralsnog niet aan de orde. In geval van noodzaak dient de ADC-toets doorlopen te worden. Daarnaast kan er ook via een noodwet niet snel van Europees Recht worden afgeweken.

NEPROM

- Vrijstellingsgrens waaronder geen relevante stikstofbijdrage (0,05)
Wordt onderzocht bij drempelwaarde
 ➤ Mogelijke vuistregel: voor plannen met minder dan 1000 woningen en minimaal 500 meter van Natura 2000-gebieden is geen stikstofberekening nodig
Nog bezien
 ➤ Vrijstelling plan-merplicht voor woningbouw
Voorstel is in procedure

VNO/NCW en MKB Nederland (10 punten aanpak)

1. Stel projecten vrij die alleen tijdens de aanleg en bouw met stikstofuitstoot gepaard gaan (bijv. een dijk of een windmolen of de aanleg van een voetbalveld), maar daarna niet meer.

Een algehele vrijstelling voor categorieën projecten is enkel mogelijk als er wetenschappelijke zekerheid bestaat dat dit bij voorbaat niet kan leiden tot significante negatieve effecten voor Natura 2000. Deze zekerheid bestaat momenteel niet. Grote dijkprojecten kunnen bijvoorbeeld jaren in beslag nemen, waardoor er toch sprake is van mogelijke significante effecten waardoor de plicht tot het passend beoordelen van de effecten niet bij voorbaat kan worden uitgesloten. Daarbij bestaan er grote verschillen tussen de omvang, duur en aard van projecten die enkel tijdens de bouw -en aanlegfase tot stikstofdepositie leiden, waardoor het niet mogelijk is om de 'tijdelijke' projecten als één homogene categorie te beschouwen. De overheid is wel bezig om op basis van objectieve gegevens op zoek te gaan naar vuistregels op basis waarvan kan worden gesteld dat een specifiek type project van een bepaalde grootte of binnen een bepaalde afstand van een Natura 2000 gebied niet kan leiden tot significante effecten. Bijvoorbeeld voor kleinschalige woningbouw buiten een bepaalde afstand van gevoelige habitattype.

2. Handhaaf de al eerder ontwikkelde drempel van 1 mol/ha/jr voordat een vergunning nodig is of sluit anders aan bij de normen in de omliggende landen. Voor het mogen instellen van een drempel- of grenswaarde moet volgens het Europese Hof elke redelijke wetenschappelijke twijfel zijn weggenomen dat de extra stikstofdepositie in deze omvang geen significante negatieve gevolgen kan hebben voor Natura 2000. Alvorens hiertoe over te gaan dient er dus eerst een ecologisch passende beoordeling te liggen die enige wetenschappelijke twijfel kan wegnemen. Daarbij dient te

worden opgemerkt dat ook het voormalige Besluit grenswaarden programmatische aanpak een automatische verlaging van de grenswaarde van 0,05 à 1 mol N/ha/jr naar 0,05 mol N/ha/jr kende, wanneer voor betrokken stikstofgevoelige oppervlakten nog slechts 5 % van de depositieruimte beschikbaar was. Mogelijkheid van een grenswaarde wordt onderzocht.

3. Benut de mogelijkheid die de Habitatriichtlijn kent om iets te doen als er dwingende redenen van groot openbaar belang zijn zonder alternatieven. Breng woningbouwprojecten, duurzaamheidsprojecten en investeringen van fabrieken die tot een lagere milieubelasting leiden onder in de zogeheten categorie ADC.

De ADC-toets blijft ook na het PAS-tijdperk bestaan als een mogelijkheid voor projecten waarbij aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000 niet kan worden voorkomen. De overheid komt met een handreiking rondom het opstellen en beoordelen van een ADC-toets.

4. Verlaag de maximumsnelheid van 130 naar 100 rondom natuurgevoelige gebieden.

Net als het verkleinen van de veestapel is de verlaging van de maximumsnelheid een mogelijkheid die (gebiedsgericht) wordt besproken.

5. Steun als overheid (vanuit een *nationaal expertisecentrum*) gemeenten en bedrijven dat goed bereikbaar is en advies kan geven over projecten en de vergunningverlening. Dit neemt onzekerheid bij bijvoorbeeld gemeenten weg.

Voor de decentrale overheden zijn er al organisaties waar zij terecht kunnen voor vragen, zoals BIJ12 en VNG. Daarnaast zijn de provincies en gemeenten intensief betrokken bij de vorming van nieuw beleid. Uiteraard is de Rijksoverheid ook bereikbaar voor vragen vanuit de decentrale overheden. Voor initiatiefnemers is het bevoegd gezag het eerste aanspreekpunt. Daarnaast zijn er beleidslijnen, inclusief handreikingen, die helderheid moeten schaffen rondom toestemmingverlening, salderen en de ADC-toets.

6. Stel voor bedrijven een nationaal geaccepteerde rekentool beschikbaar om snel en effectief de impact van een project op de natuur uit te rekenen.

Per maandag 16 september is de Aerius calculator weer online. Op basis hiervan kunnen weer berekeningen worden gemaakt en aanvragen worden ingediend voor activiteiten die niet leiden tot een toename van stikstofdepositie op kwetsbare Natura 2000, bijvoorbeeld met behulp van intern salderen.

7. Bied steun aan bedrijven en projecten bij het zoeken naar mogelijkheden voor extern en intern salderen, en help met de oprichting van regionale depositiebanken.

Instellen van depositie -of compensatiebanken wordt nader onderzocht n.a.v. het advies van het Adviescollege.

8. Laat provincies vergunningen die niet met de PAS te maken hebben direct in behandeling nemen.

Vergunningverlening is weer mogelijk binnen de kaders van de TK-brief van 4 oktober.

9. Zet voor de lange termijn in op een meer integraal natuurbeleid dat minder eenzijdig is gericht op stikstof. De depositie van stikstof daalt al jaren en er is de komende jaren een verdere daling voorzien. Naast stikstof spelen ook andere

elementen een rol die kwaliteit van een natuurgebied bepalen die niet altijd door de overheid direct beïnvloedbaar zijn, zoals veranderingen in klimaat of migratie van soorten. Wij stellen daarom voor om de tijd te nemen, bijvoorbeeld 1 jaar, om in samenspraak met het Adviescollege van de heer Remkes tot een gedegen en werkbare nieuwe aanpak te komen. Een aanpak met breed draagvlak in de samenleving voor een vernieuwde invulling van het Europese natuurbeleid, rekening houdend met de breedte van factoren die de kwaliteit van de natuur bepalen.

Stikstofdepositie in de vorm van stikstofoxide of ammoniak is inderdaad één van de factoren die de kwaliteit van onze natuur bepalen. Dat er daarom integraal naar natuurbeleid gekeken moet worden is een juiste constatering. Bijvoorbeeld door ontwikkelingen aan te moedigen die zowel tot een afname van CO₂ emissies als stikstofdepositie leiden. Europese wetgeving staat echter niet toe dat de staat van instandhouding van Natura 2000 door stikstofdepositie verslechtert. Nu dit wel dreigt, zijn er direct maatregelen nodig om de staat van instandhouding te herstellen of te verbeteren. Dit zorgt ervoor dat wij in de toekomst weer nieuwe activiteiten mogelijk kunnen maken. Het komen tot een oplossing voor de lange termijn is daarom één van de opdrachten die aan de Adviescommissie-Adviescollege Remkes is meegegeven.

10. Harmoniseer de zienswijze op de rol van stikstof en het stikstofbeleid in Europa. Ca. 40% van de uitstoot komt via andere Europese landen naar ons toe en landen hanteren verschillende aanpakken voor stikstof bij de uitvoering van de Habitatrijlijn.

Het Europees natuurbeleid, inclusief gebiedsbescherming, is al voor een groot deel geharmoniseerd onder de Vogelrichtlijn en Habitatrijlijn. Daardoor moeten landen bij het verlenen van toestemmingen voor projecten of plannen al rekening houden met de staat van instandhouding van elkaars Natura 2000.

Legenda

● locatie woondeel

Versnellingsslocaties
 1. Beurskwartier
 2. Merwedekanaalzone
 3. Overig deel Leidsche Rijn
 4. Kanaleneiland
 5. Nieuwegein City
 6. Rijnhuizen
 7. Middeland
 8. Stationsgebied
 9. Snellerpoort
 10. Molenzoom

11. Houten Centrum
 12. IJsselstein Binnenveldelijk
 13. Hoef en Haag
 14. Broekgraaf
 15. Van Dam Terrein
 16. Odijk West
 17. Lopik Oost
 18. Planetenbaan
 19. Bisonspoor

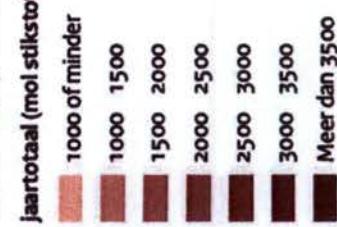
Vitale Wijken

A. Utrecht Overvecht
 B. Nieuwegein

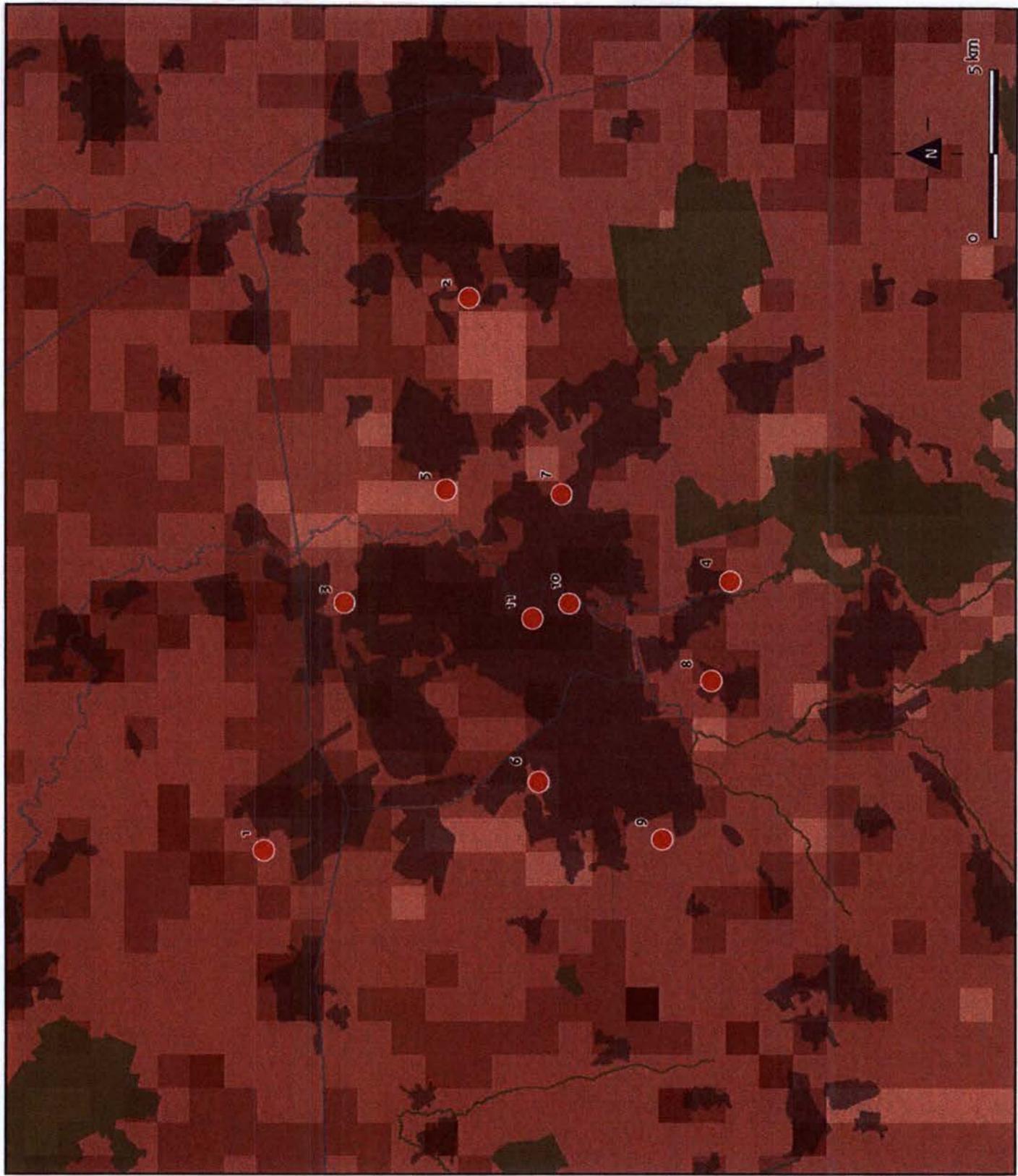
Natura2000

bebouwing

Vermestende (stikstof)depositie 2017
 jaartotaal (mol stikstof/ha)

5 km
 0

Legenda

Locatie woondeal

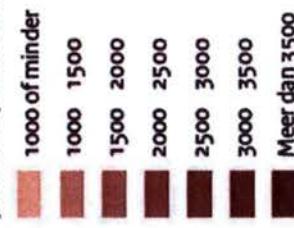
- Prioritaire locaties
  1. Aarle
  2. Brandevoort
  3. Blixembosch
  4. Ekenrooi Zuid,
  5. Nuenen West
  6. Meerhoven
  7. Tongelreese Akkers
  8. Waalre noord
  9. Zilverackers
  10. Eindhoven Centrumgebied
  11. Knoop XL

Natura2000

bebouwing

Vermestende (stikstof) depositie 2017

jaartotaal (mol stikstof/ha)

Legenda

ontwikkellocatie

1. Haarlem Binnenstedelijk
2. Westflank Haarlemmermeer
3. Ontwikkeling Zuidwest
4. Amstelveen Kronenburg
5. Oostflank Amsterdam
6. Noordelijke IJ oever
7. Zaandam, station en Kogenwald
8. Pumserend Stationsgebied
9. Verdichting Almere Centrum
10. Leystad Stationsgebied

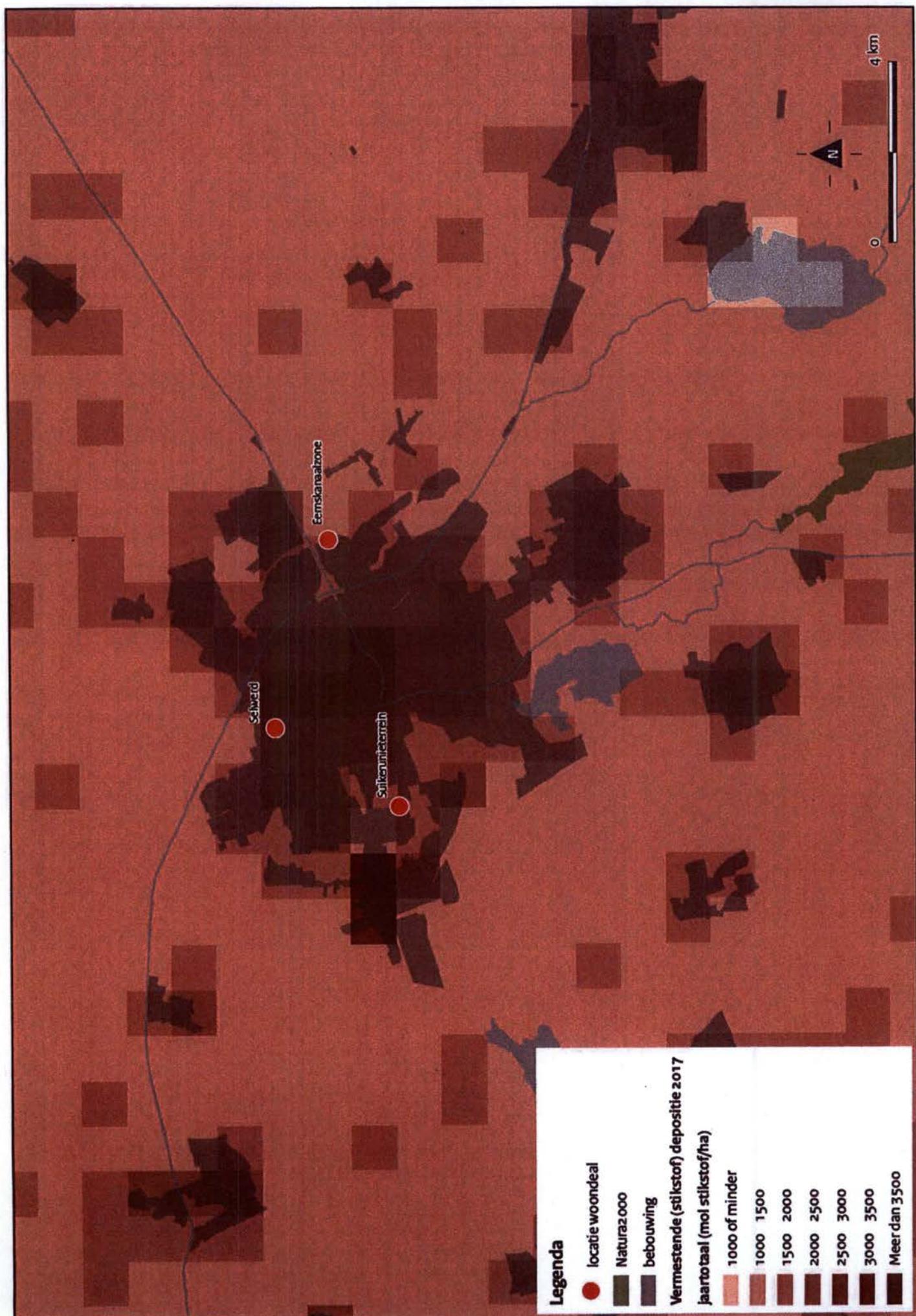
Natura2000

bebouwing

Vermestende (stikstof) depositie 2017

jaar totaal (mol stikstof/ha)

1000 of minder
1000 - 1500
1500 - 2000
2000 - 2500
2500 - 3000
3000 - 3500
Meer dan 3500

Voorbereiding directeurenoverleggen PAS

Begin September vinden er in de vijf woondealregio's directeurenoverleggen plaats over de gevolgen van de PAS-uitspraak voor de woningbouwproductie. In de voorbereiding is het goed om de situatie ambtelijk zo goed mogelijk in kaart te brengen. Onderstaande vragenlijst kan daarbij behulpzaam zijn. De vragen zijn opgedeeld in twee categorieën – namelijk 1) woningbouw in het algemeen en 2) de aangewezen woondeal-gebieden.

Woningbouw algemeen

- Hoe kijkt de regio op dit moment aan tegen de gevolgen van de PAS-uitspraak voor de woningbouw? Is er al wat meer zicht op de omvang van de gevolgen?

Wat kan wel?

- Hebben gemeenten al zich op welke projecten sowieso wel door kunnen gaan (geen Nb-wet vergunning nodig), en welke criteria gebruiken ze daarvoor?
- Zijn er woningbouwprojecten waarvoor na de PAS-uitspraak wel Nb-wet vergunningen zijn verleend, en welke onderbouwing is daarvoor gebruikt?

Wat kan niet?

- Zijn er woningbouwprojecten die op dit moment stil komen te liggen dan wel vertraging oplopen doordat:
  - o De vergunning nog niet onherroepelijk is én er bezwaar gemaakt is op een ecologische grond.
  - o Een natuurvergunning aangevraagd moet worden, waar nu geen afwegingskader meer voor is.
- Zijn er woningbouwprojecten die op korte termijn de vergunningprocedure in zouden gaan waarvoor nu onduidelijk is of een natuurvergunning noodzakelijk is?

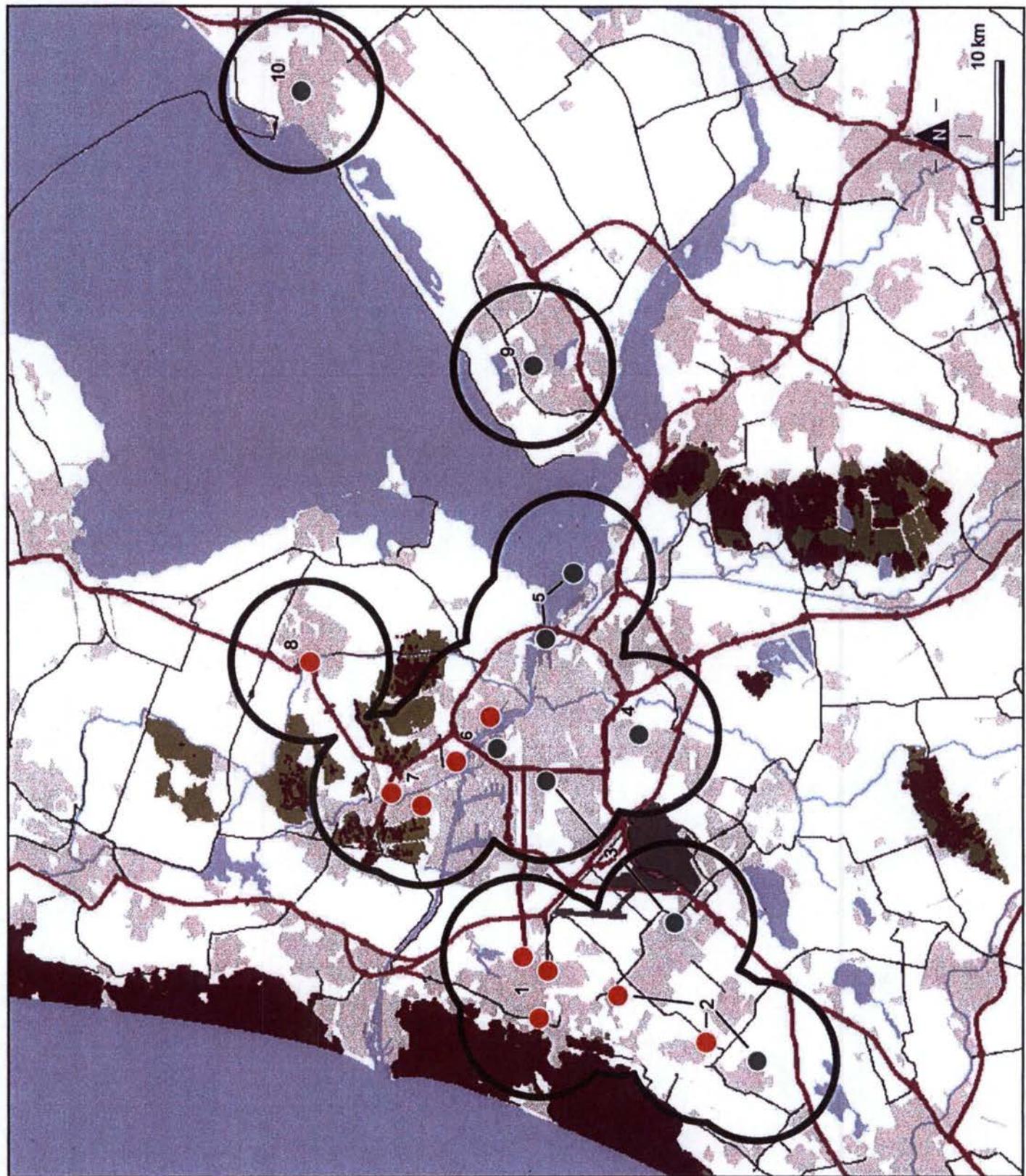
Woondeal

Inzicht in situatie van de locatie

- Zijn er woondeal locaties en gebiedsontwikkelingen die geen last hebben van de uitspraak, omdat ze geen vergunning nodig hebben?
- Welke locaties en gebiedsontwikkelingen waarover in de woondeal afspraken zijn gemaakt liggen nu stil of komen op korte termijn in de knel doordat:
  - o De vergunning nog niet onherroepelijk is én er bezwaar gemaakt is op een ecologische grond.
  - o Een natuurvergunning aangevraagd moet worden, waar nu geen afwegingskader meer voor is.
- Welke woondeal-locaties zijn binnen nu en anderhalf jaar gereed om te starten met bestemmingsplanwijziging dan wel vergunning aanvraag?
- Welke woondeal-locaties liggen binnen vijf kilometer van Natura-2000 gebied?

Wat kunnen wij doen?

- Is er behoefte aan ondersteuning vanuit het Rijk, bijvoorbeeld door inzet van het expertteam?
- Zijn er (grote) projecten die mogelijk als 'pilot' kunnen dienen om een procedure zonder PAS te doorlopen?

Legenda MRA

- Natura 2000: niet stikstofgevoelig
  - Natura 2000: stikstofgevoelig
  - Zone 5km
  - bebouwing
  - Luchthavengebied Schiphol
  - Hoofdweg
  - Provinciale weg
  - locatie woondeal
  - potentieel risico
1. Haarlem Binnenstedelijk
  2. Westflank Haarlemmermeer
  3. Ontwikkeling Zuidwest
  4. Amstelveen Kromenburg
  5. Oostflank Amsterdam
  6. Noordelijke IJ-oever
  7. Zaandam, station en Kogerveld
  8. Purmerend Stationsgebied
  9. Verdichting Almere Centrum
  10. Lelystad Stationsgebied

Annotatie directeurenoverleg MRA

Aanwezigen

BZK - 10.2.e

Gemeente Amsterdam - 10.2.e

Gemeente Zaanstad - 10.2.e

Provincie Noord-Holland - 10.2.e

1. Opening

Inbreng: Doel van het overleg is om te kijken waar de woningbouwprojecten in de MRA staan in relatie tot stikstof, wat zij mogelijk van ons nodig hebben en hoe zij aankijken tegen regionale samenwerking voor een mogelijke ADC-toets.

2. Stand van zaken impact PAS op woningbouwprojecten in de MRA (voortgang projectenlijst Provincie Noord-Holland)

Inbreng: De vraag is in hoeverre de gemeenten in de MRA en specifiek de locaties die in de woondeal zijn benoemd vertraging oplopen door het wegvalLEN van de PAS. 11.1

11.1

Achtergrond

11.1

De projecten die ook in de woondeal worden genoemd (versnellingslocaties (tot 2025), sleutelgebieden (deels na 2025)) liggen echter met name in de grotere gemeenten Amsterdam, Haarlem, Haarlemmermeer, Zaanstad.

De eerste geluiden uit Amsterdam zijn positief. Er zijn tot nu toe geen woningbouwprojecten die tegen stikstof aanlopen als vertragende factor. Er is wel een project – Strandeland – waarbij nieuwe grond wordt opgespoten. De grondwerkzaamheden lopen wel tegen stikstofproblemen op.

Inbreng: 11.1

Zaanstad gaat zeer pragmatisch om met de stikstofproblematiek en zet bijvoorbeeld in op schoon materieel bij de bouw.

Inbreng: 11.1

3. Stand van zaken BZK:

Inbreng: Vorige week was het stikstofdebat, waarbij woningbouw meermaals is genoemd als sector die onterecht hard gestraft wordt. Tot aanvullende maatregelen is het echter niet gekomen. Wel wordt er inmiddels onderzoek gedaan naar een drempelwaarde.

a. Terugkoppeling vuistregels

Vanuit BZK werken we aan vuistregels om meer gevoel te krijgen bij een depositie van 0,00 mol/ha/jaar. Daarbij gaan we uit van een worst case locatie en bekijken we de effectafstand van woningbouwprojecten van verschillende omvang (1-500 woningen).

Zaanstad maakt onderdeel uit van de klankbordgroep. Naar verwachting zullen de vuistregels over ongeveer vier weken gereed zijn.

b. Pilots (Poelenburg, Zaanstad)

Op twee plekken worden pilots uitgevoerd – in Den Haag en in Zaanstad. In Zaanstad zijn de berekeningen voor Poelenburg gemaakt, waarbij een depositie overblijft. Als het goed is, wordt voor het vervolg weer een gesprek ingepland.

Inbreng: Hoe ziet Zaanstad het vervolg voor zich?

4. Ondersteuningsbehoefte bij gemeenten

Inbreng: Welke ondersteuningsbehoefte ligt er en wie kan dat bieden?

a. Rol provincie / MRA

Inbreng: Hoe werken de provincie en de MRA nu samen op dit onderwerp? Hoe gaat het nu met vergunningaanvragen?

Achtergrond –	11.1
Inbreng:	11.1

b. BZK: Expertteam woningbouw / Antea

Inbreng: Voor gemeenten buiten de MRA kan het expertteam woningbouw worden ingezet. Zij helpen – op verzoek van gemeenten – bij stikstofvraagstukken. Daarnaast is er voor de MRA ook de ANTEA groep. Zij zijn ingehuurd om in kaart te brengen wat er nodig is voor een mogelijk regionale ADC-toets.

5. Mogelijkheid voor regionale adc-toets

Inbreng: Naast de mogelijkheden die zijn ontstaan door de ecologische onderbouwing en intern salderen blijft het mogelijk dat er projecten blijven die wel een depositie hebben op Natura-2000. Voor die projecten willen we de mogelijkheden voor een regionale ADC-toets verkennen. Dat betekent niet dat we vooraf kunnen garanderen dat dat ook gaat lukken. ANTEA groep helpt ons daarbij met de benodigde juridische en ecologische expertise.

Vraag: Is de regio bereid om samen te werken om de puzzel te leggen voor een mogelijke regionale ADC-toets? Dat betekent dat we op dit moment een proces afspraak maken om a) verder te verkennen om welke projecten het gaat, b) of er echt geen andere mogelijkheden zijn om die projecten door te laten gaan en c) of er een mogelijkheid is om te compenseren?

6. Vervolgafspraken

11.1

7. Rondvraag

Bijdragen aan de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden bij planontwikkelingen

Binckhorst Den Haag

Programma: woningbouw **5000** woningen
 lichte bedrijvigheid max. Cat.2
 maatschappelijke voorzieningen

Maatgevende situatie stikstofdepositie: **gebruiksfas**e (bij planbesluit).

Hoogst berekende stikstofdepositie (in mol/ha/jaar) als gevolg van de planontwikkeling op voor stikstof gevoelige habitats in een overspannen situatie in Natura 2000-gebieden:

Meijendel & Berkheide	0,27
Westduinpark & Wapendal	0,11
Solleveld & kapittelduinen	0,05
Coepelduynen	0,02
Kennemerland Zuid	0,02
Voornes Duin	0,02

en 11 andere Natura 2000-gebieden met een bijdrage = **0,01**

Valkenburg Katwijk

Programma: woningbouw 5000 woningen
 12 ha bedrijvigheid max. Cat 3
 maatschappelijke voorzieningen

Meijendel & Berkheide	4,68
Coepelduynen	0,73

Er wordt nog gewerkt aan oplossingen. Overige gebieden ivm oplossingstraject nog niet doorgerekend.

Er leek gesaldeerd te kunnen worden met verdwijnen van bemesting, maar de uitspraak van de Raad van State zet daar een streep door (bemesting was niet aan de orde op de Europese referentiedatum).

Er wordt gezocht naar een oplossing middels een verkeersmaatregel. Deze oplossing heeft last van de beleidsregels omdat 30% van dit effect afgeroomd moet worden (extern salderen).

Rescue team stikstof (werktitel)

Welke problemen moet het team oplossen?

Het hoofddoel van het rescue team is ervoor te zorgen dat woningbouwprojecten door kunnen gaan. De brigade moet zich richten op het signaleren van knelpunten en het aandragen van oplossingsrichtingen gericht op de vergunningverlening. Daarvoor moeten verschillende problemen worden opgelost:

- Het team helpt gemeenten, provincies en omgevingsdiensten bij de verlening van de natuurvergunning.
- Het team adviseert aan gemeenten en provincies over hoe projecten middels wijzigingen in het plan, salderingsmaatregelen (in- of extern) of een ecologische onderbouwing toch een vergunning kunnen krijgen.
- Het team adviseert bestuurders over de mogelijkheden die zij hebben om weer vergunningen te verlenen.

De vliegende brigade zou daarom moeten bestaan uit een team van stikstofexperts, dat gemeenten en provincies helpt bij het vlottrekken van de woningbouw. Dit moet zowel op werkvlak als bestuurlijk niveau gebeuren.

Wat zijn de opties?

Aansluiten bij LNV

Niet langer een optie. Er zal geen rescueteam worden opgestart vanuit LNV en BIJ12. BIJ12 heeft reeds een *Helpdesk Stikstof en Natura 2000* die helpt bij het beantwoorden van algemene vragen over stikstof, vergunningverlening, AERIUS en Natura 2000. Dit is niet specifiek gericht op de woningbouw of het lostrekken van de vergunningverlening.

Aansluiten en uitbreiden van het Expertteam woningbouw

Het Expertteam Woningbouw is een bestaand team met verschillende experts die ook een enkele casus over stikstof hebben opgepakt. Het expertteam is normaliter vooral vraag gestuurd, maar met een specifieke opdracht zou dit kunnen worden aangepast.

Voordelen	Nadelen
<ul style="list-style-type: none"> - Bestaande kennis aanwezig. - Snel op te plussen via bestaande contacten met RVO. - Expertteam is al bekend bij gemeenten - Er ligt al een eerste offerte voor het actiever benaderen van gemeenten om PAS-kamers te organiseren. 	<ul style="list-style-type: none"> - Normaliter vooral vraag gestuurd en gedeeltelijk betaald door gemeente. - Opdrachtformulering moet gemaakt worden, maar de structuur staat al.

Aansluiten bij PFAS-team

Het PFAS-team bestaat uit verschillende onderdelen.

- Taskforce o.l.v. Hans van der Vlist met overheden en bedrijfsleven om in gesprek te gaan met bestuurders.
- Het Expertisecentrum PFAS gaat de aanbesteding doen voor de vliegende brigade.
- Werkconferenties in het land organiseren om op te halen.

Voordelen	Nadelen
<ul style="list-style-type: none"> - Eén plek voor alle informatie over PFAS en stikstof. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nog niet bekend bij gemeenten en provincies. - Vliegende brigade bestaat nog niet en wordt op dit moment volledig gericht

	op PFAS. Expertise op stikstof moet nog worden geregeld.
--	--

Nieuw team oprichten met of zonder bestuurlijk boegbeeld

Tot de mogelijkheden behoort om een geheel nieuw team in te richten dat gericht wordt op het ondersteunen van de verschillende overheden in de vergunningverlening.

Voordelen	Nadelen
<ul style="list-style-type: none"> - Volledig aan te passen aan de wensen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nog niet bekend bij gemeenten en provincies. - Moet nog worden opgezet.

ADVIES

- Vliegende brigade inrichten via het expertteam woningbouw om gemeenten, provincies en omgevingsdiensten.
- Proberen aan te sluiten bij de taskforce van Hans van der Vlist met overheden en bedrijfsleven. We werken immers voor dezelfde bewindspersoon en de stakeholders overlappen.

Aandachtspunten

- Er moet snel bekendheid aan het team moet worden gegeven.
- De geboden hulp moet aansluiten bij de wensen van gemeenten, provincies en omgevingsdiensten.
- Staatssteunregels – aan wie en waarover mag het team adviseren?

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan
Van

Minister
dRO

DGBRW
Directie Ruimtelijke Ordening
Contactpersoon

[REDACTED]
102e

Datum
25 september 2019
Kenmerk

nota

Stand van zaken stikstofdossier; voorbereiding BO

Aanleiding/probleemstelling

- Op woensdag 25 september, voorafgaand aan het advies van de commissie Remkes, heeft u een nota ontvangen met de stand van zaken op het stikstofdossier.
- Op maandag 30 september is er een coalitieoverleg over [REDACTED]

[REDACTED]
171

Advies/actie

- Kennisnemen van de annotatie op de beslisnotitie voor het coalitieoverleg en bestuurlijk overleg.
- Kennisnemen van de lopende acties voor de korte termijn m.b.t. woningbouw, te weten:
  - Knelpuntenanalyse woondealregio's om te bepalen waar snelheidsverlaging kan worden toegepast om woningbouw mogelijk te maken
- Kennisnemen van lopende acties m.b.t. circulaire bouw, te weten:
  - Reeds voorgenomen wetswijzigingen om circulaire bouw te bevorderen
  - Kennisdeling in netwerken op gebied van verschoning bouwketen

Toelichting

Coalitieoverleg en bestuurlijk overleg

[REDACTED]
113/4020

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Datum
25 september 2019
Kenmerk
2019-0000510178

[REDACTED]

[REDACTED]
102.g

[REDACTED]

[REDACTED]
111/102.g

[REDACTED]

[REDACTED]
111/102.g

[REDACTED]

[REDACTED]
111/102.g

[REDACTED]

Datum
25 september 2019
Kenmerk
2019-0000510178

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Lopende acties woningbouw voor de korte termijn

Naar aanleiding van het rapport Remkes is voorgesteld de woningbouw vlot te trekken door het inzetten van gerichte snelheidsverlaging. Dit is voorgelegd aan adviesbureau Antea. De inschatting van Antea is dat dit voorstel niet generiek in te zetten is, maar op lokaal niveau wel een oplossing zou kunnen bieden. Aan de hand van woningbouwlocaties in de woondealregio's werkt Antea nu twee concrete casussen uit om te bezien hoeveel effect een snelheidsverlaging (tot maximaal 70 km/h) heeft. De resultaten worden maandag verwacht.

Lopende acties met betrekking tot circulaire bouw en verschoning van de bouw

Ten aanzien van de bouw leunt het advies van Remkes sterk op het verschonen van de bouwketen door toepassen van modulaire en circulaire bouw. Ook vraagt hij aandacht voor klimaatadaptieve inrichting en bouw.

Dit zijn onderwerpen waar mede naar aanleiding van het klimaatakkoord al een aantal concrete stappen in gang zijn gezet. Zo is er al een aanpassing van de wetgeving met betrekking tot milieuprestatieregels voorhanden, uiterlijk 15 oktober informeert u de kamer hierover.

Vanuit de sector is er al aandacht voor verschoning van de bouwketen. Het vakdepartement is hierover in contact met netwerkorganisaties en inventariseert op welke vlakken interventies vanuit het Rijk noodzakelijk zijn. Dit najaar vindt een congres plaats, BZK ondersteunt dit initiatief.

Datum
25 september 2019
Kenmerk
2019-0000510178

Bijlage

Samenvatting rapport Remkes

Het eerste advies van het adviescollege richt zich op de korte termijn, Remkes definieert dit als tot eind 2020. Belangrijkste vraag was onder welke voorwaarden op korte termijn toestemmingsverlening weer op gang kan komen.

Het adviescollege doet hiertoe twee aanbevelingen:

1. Zorg voor emissiereductie. Daarvoor moeten in alle sectoren maatregelen genomen. De sectoren moeten deze bijdrage leveren in een evenwichtige verhouding. Voorgestelde maatregelen:
  - a. Veehouderij – een selectieve, gebiedsgerichte en doelgerichte reductie van de ammoniakemissie. Provincies moeten hierin de regie pakken. Daarnaast moeten innovatieve ontwikkelingen sneller worden geïmplementeerd.
  - b. Mobiliteit – snelheidsverlaging op Rijks- en provinciale wegen.
  - c. Industrie – provincies moeten onderzoek doen naar de negatieve bijdrage van de industrie en de mogelijke oplossingen. De chemie is hierbij nog buiten beschouwing gelaten.
  - d. Bouw – meer modulair, energieneutraal, circulair en natuurinclusief bouwen. Advies is om dit in aanbestedings- en vergunningsvoorwaarden mee te nemen.
2. Herstel van de natuur. Zet vol in op natuurherstelmaatregelen.

Daarnaast geeft het adviescollege aan dat zij lange vergunningprocedures niet wenselijk acht voor projecten/plannen met een kleine stikstofbijdrage of voor projecten/plannen die alleen een tijdelijke toename van emissies kennen.

Het adviescollege staat positief tegenover een nieuwe drempelwaarde op het moment dat voldoende maatregelen zijn genomen voor de natuur.

Het adviescollege geeft ook een reactie op de interbestuurlijke notities:

1. Sturen op stikstofdepositie – het verminderen van de ambities op Natura-2000 wordt een niet-realistische oplossingsrichting geacht.
2. Intern en extern salderen – het adviescollege adviseert bij beide varianten af te romen om ruimte voor de natuur te geven. Bij intern salderen zou dit wel minder vergaand kunnen zijn. Regie vanuit de overheid is wel van belang.

Datum
25 september 2019
Kenmerk
2019-0000510178

3. ADC-toets – wordt gewaarschuwd voor te hoge verwachtingen.
Daarnaast wordt aangegeven dat de compensatie in principe binnen de bestaande Natura-2000 moet worden gedaan.
4. Afwegingskader – het adviescollege betrekt dit in de opdracht van fase 2.

Legenda

locatie woondeal

- Verdichtingslocaties
  - 1. Leiden Campus
  - 2. Zoetermeer Entreegebied
  - 3. Den Haag CID/Binckhorst
  - 4. Den Haag Knoopp Moerwijk
  - 5. Rijswijk Boogaard Plaspoelpolder
  - 6. Delft Schieoevers
  - 7. Schiedam Schieveste/Azozone
  - 8. Rotterdam, M4H/Nieuw Mathenesser
  - 9. Rotterdam, Binnenstad
  - 10. Rotterdam, Willemssas
  - 11. Rotterdam, Stadionpark
  - 12. Dordrecht/zwijndrecht, Spoorzone

Versnellingslocaties

- 13. Leiden, Lammenschanspark
- 14. Zoetermeer, Binnenstad
- 15. Rijswijk, Rijswijk Buiten
- 16. Capelle aan den IJssel, Nieuw Rivium
- 17. Barendrecht, Stationsgebied
- 18. Lansingerland, Wilderszijde
- 19. Valkenburg

Wijkernieuwing

- 20. Den Haag Zuidwest
- 21. Rotterdam Zuid
- 22. Schiedam

Natura2000

bebouwing

Vermestende (stikstof) depositie 2017

Jaantotaal (mol stikstof/ha)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

TER BESLUITVORMING

Aan de Minister voor M&W
Van CZW/POW

CZW/POW
Contactpersoon
10.2.e
[REDACTED]

Datum
22 november 2019

Kenmerk

Bijlage(n)
3
Samengewerkt met
DRO/Team stikstof

nota

Instemming aanbieden spoedwet stikstof

Aanleiding

De Raad van State heeft advies uitgebracht op de spoedwet stikstof. Volgende stap is aanbieding via de Koning aan de Tweede Kamer. Om de stukken mede namens de minister voor M&W te kunnen sturen, vraagt LNV uw instemming.

Advies/actie

Instemmen met de bijgevoegde teksten voor het wetsvoorstel, de memorie van toelichting en het nader rapport. In de memorie van toelichting zijn wijzigingen doorgevoerd om tegemoet te komen aan het advies van de Raad van State. Indien nodig kan dit onderwerp betrokken worden bij het PO Stikstof van 25 november

Kern**Inhoud wetsvoorstel**

Het wetsvoorstel voorziet in:

- de mogelijkheid om bij ministeriële regeling een stikstofregistratiesysteem of een drempelwaarde voor de vergunningsplicht in te stellen;
- een grondslag om bij ministeriële regeling de stikstofuitstoot door de veehouderij via het vervoerspoor terug te dringen;
- versnelde procedures op grond van de Crisis- en herstelwet voor natuurherstelmaatregelen;
- het vervallen van de vergunningsplicht voor activiteiten met niet-significante effecten voor Natura 2000-gebieden.
- aanpassingen van de Omgevingswet om de regelingen van de spoedwet daarin op te nemen na inwerkingtreding van de Omgevingswet.

De verlaging van de maximumsnelheid op snelwegen waar het wetsvoorstel eerder in voorzag, zal worden geregeld in verkeersbesluiten.

Advies Raad van State

Sowieso mist de RvS een alomvattend, serieus en structureel maatregelenpakket om de stikstofproblematiek te verminderen en de natuur te herstellen. De RvS adviseert de toelichting van het voorstel op deze punten uit te breiden. Ook adviseert de RvS in de toelichting meer invulling te geven aan hoe de regeling

Datum
22 november 2019
Kenmerk

rondom het stikstofregistratiesysteem er precies uit gaat zien en tenslotte deze te beperken in de tijd.

Verwerking advies

De memorie van toelichting is aangevuld conform het advies. Benadrukt wordt dat ook het kabinet kleist voor een omvattende aanpak van de stikstofproblematiek en verdergaande maatregelen om natuurherstel te realiseren, en dat de thans in het wetsvoorstel voorziene maatregelen in dat perspectief moeten worden gezien. De thans voorziene maatregelen maken op de korte termijn weer activiteiten in de bouw mogelijk, zijn stikstofneutraal en dragen (30% effecten) bij aan vermindering van de belasting van de natuur.

Daarbij wordt gesteld dat met de bestaande maatregelen van de beheerplannen en de doorgezette PAS-maatregelen, behoud van de natuur wordt verzekerd en perspectief bestaat op herstel. Verder worden alle opties opengelaten ten aanzien van een toekomstige invulling en rechtvaardiging van een algemene drempelwaarde. Er wordt aangegeven dat het kabinet voor het einde van dit jaar in het licht van de (ook gisteren ontvangen) voorlichting en het advies over de route van de drempelwaarde, inclusief de te nemen (bron)maatregelen, verder duidelijkheid wil verschaffen.

Er wordt niet voorzien in een beperking van de duur van het stikstofregistratiesysteem, maar er wordt ook niet aangegeven dat dit systeem daadwerkelijk zal worden gecontinueerd/aangevuld voor andere sectoren. Daarmee worden op dit punt ook alle opties open gelaten.

Het wetsvoorstel wordt in technische zin aangevuld, zodat de nu voorziene wijzigingen van de Wet natuurbescherming straks ook doorwerken in de Omgevingswet. De wijzigingen zijn in lijn gebracht met het systeem van de Omgevingswet. Verder is een wettelijke grondslag opgenomen voor een noodregeling voor stikstof. Daarbij is aangesloten bij de grondslag voor de noodregeling voor bodem die is opgenomen in het voorstel voor de Aanvullingswet bodem Omgevingswet.

Toelichting

Voorlichting algemene drempelwaarde

In de voorlichting over de algemene drempelwaarde, die ook afgelopen woensdag is ontvangen, erkent de RvS dat het mogelijk is dat er een algemene drempelwaarde wordt geïntroduceerd maar geeft meteen aan dat dit niet makkelijk zal zijn.

. Er zullen (veel) meer (bron)maatregelen getroffen moeten worden dan alleen maatregelen die de cumulatieve stikstofdepositie van vrijgestelde maatregelen compenseren. En het moet gaan om sectoren die op zichzelf in beperkte mate bijdragen aan stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden en van groot algemeen belang zijn (zoals de bouw).

Juridische achtergrondinformatie intern en extern salderen

270919

Vanuit de juridische directies van een aantal departementen is de vraag opgekomen om wat meer juridische achtergrondinformatie te geven over de voorgestelde keuzes over intern en extern salderen (t.b.v. beslissnotitie BO 3 oktober). Deze notitie geeft die informatie op de aspecten: wet- en regelgeving, de intrekking van rechten en de daarmee samenhangende vraag naar schadevergoeding en mogelijkheden voor een sectorale benadering bij de uitwerking van beleidskeuzes. Deze vragen zijn deels ook voorgelegd en besproken met de Landsadvocaat. De adviezen zijn opgenomen in de bijlagen.

Wet- en regelgeving:

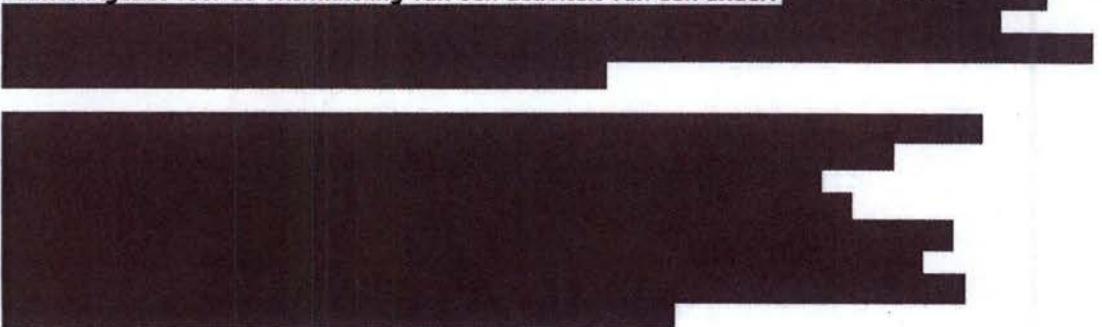
In de beslissnotitie zijn als onderdeel van de te nemen besluiten voor vergunningverlening verschillende keuzemogelijkheden opgenomen voor wat betreft intern- en extern salderen. Die variëren van intern en extern salderen zonder nadere voorwaarden, de variant om daarbij uit te gaan van de feitelijk gerealiseerde en vergunde capaciteit, de variant om uit te gaan van een afstromingspercentage of om uit te gaan van zonering. De variant "zonder voorwaarden" kan op grond van de bestaande wet- en regelgeving worden gerealiseerd: daarvoor is niets extra nodig. Voor de andere varianten zijn beleidsregels voor de vergunningverlening nodig. Een ministeriële regeling ligt niet voor de hand (en daarvoor is overigens ook geen wettelijke grondslag in de Wet natuurbescherming). Aan deze beleidsregels wordt nu door de provincies gewerkt (voor hun eigen bevoegdheden). Het rijk zal voor haar bevoegdheden naar verwachting geen beleidsregels vaststellen. De Kamerbrief zal wel voldoende duiding geven voor het Rijk om in het kader van toestemmingslening te dienen als uitgangspunt voor beleid bij vergunningverlening (met de mogelijkheid tot uitzondering daarop indien maatwerk vereist is).

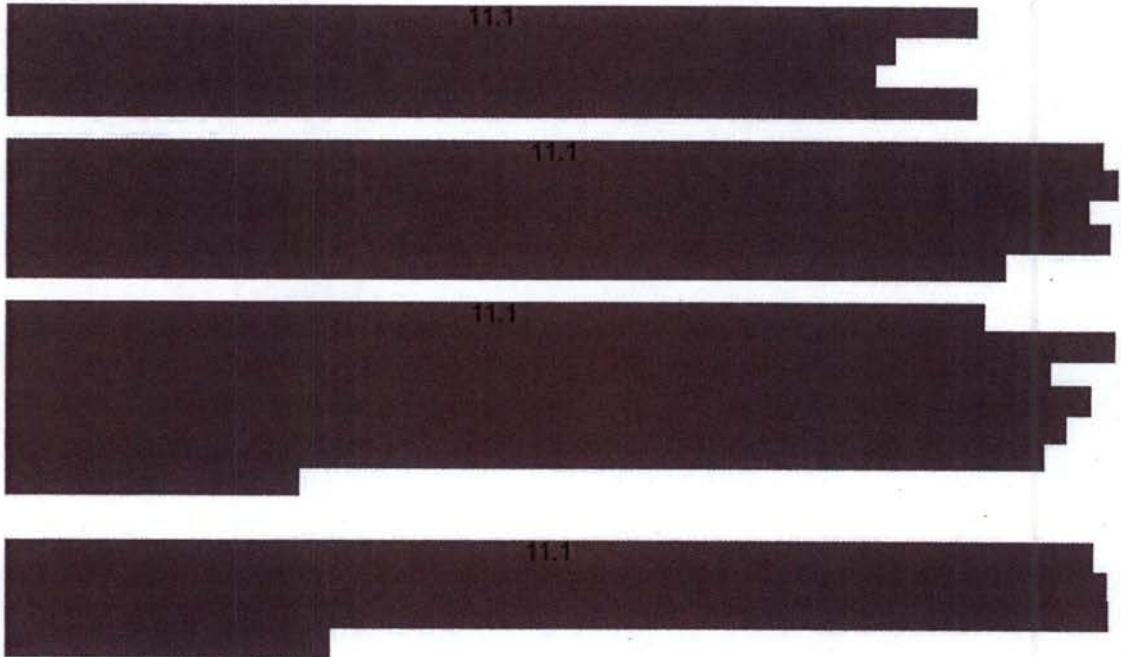
Intrekking van rechten:

Bij de opties intern en extern salderen waarbij wordt uitgegaan van de feitelijke gerealiseerde en vergunde capaciteit dan wel afstroming zal een deel van de rechten niet mogen worden ingezet voor salderen. Deze maatregel is bedoeld om de depositie in ieder geval niet verder te laten toenemen.

Daarbij is er een verschil tussen intern en extern salderen: bij intern salderen zal de latente ruimte veelal in eerste instantie worden ingezet voor een uitbreiding of wijziging van de eigen activiteit (naast mogelijkheid intern salderen voor een nieuwe activiteit op dezelfde locatie). Bij extern salderen zal die ruimte op zichzelf niet worden ingeperkt voor zijn eigen activiteit, maar wordt die ruimte ingezet voor de ontwikkeling van een activiteit van een ander.

Mogelijkheid tot het maken van onderscheid naar sectoren bij intern en extern salderen:

Meer algemene informatie is te vinden op: www.bij12.nl

Bijlage 1:

Advies Landsadvocaat d.d. 19 september 2019

[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

10.2.e [REDACTED]

10.2.e [REDACTED] | advocaat | Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. | Bezuidenhoutseweg 57 |
Postbus 11756, 2502 AT Den Haag | 070 515 3892 | hans.bessellink@pelsrijcken.nl |
www.pelsrijcken.nl

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

DGBRW
Woningmarkt

DGRBW
Woningmarkt
Contactpersoon
[REDACTED]
T [REDACTED]

Datum
30 augustus 2019

memo

Rondetafelgesprek met CEO's bouwsector

Op 4 september vindt een rondetafelgesprek plaats met de CEO's van de grote bouwbedrijven, te weten: TBI, Dura Vermeer, Heijmans en BAM. Het gesprek vindt plaats bij Carlton Beach (Carlton Suite) van 18:30 (inloop) – 22:30 uur. Bert van Delden zal het gesprek leiden. [REDACTED] [REDACTED] woont als secretaris het overleg bij en zorgt voor een impressieverslag. In de geannoteerde agenda treft u een meer algemene beschouwing van de gespreksonderwerpen. Ten aanzien van een aantal van deze onderwerpen zijn specifieke bespreekpunten hieronder samengevat.

Agenda

18:30 uur	Inloop (vindt plaats in de lobby)
19:00 uur	Welkom en opening (Bert)
19:10 uur	Programma Aanpak Stikstof (Erik Jan)
19:40 uur	Energie transitie en innovatie (Chris)
20:00 uur	Prijsverschillen nieuw- en bestaande bouw [REDACTED]
20:30 uur	Rijksvastgoedbedrijf (Annet)
21:00 uur	Groningen (Bert) Woondeals (Bert) NOVI (Erik Jan) Vooruitblik Prinsjesdag (Erik Jan)
21:45 uur	Wrap up (Bert van Delden)

1. Programma Aanpak Stikstof

Wellicht brengen de bouwers de becijfering van ABN Amro ter sprake, zij ramen de schade als gevolg van de stikstofproblematiek de komende vijf jaar (tot 2023) op 14 miljard euro omzet.¹ Volgens Bouwend Nederland (BN) is het gevolg van de uitspraak dat er voor veel projecten complete onduidelijkheid over de voortgang is, zet de onduidelijkheid een rem op broodnodige investeringen door bouw- en infrabedrijven in innovatie en uitbreiding van capaciteit en heeft dat grote gevolgen voor de ambities van dit kabinet voor wat betreft de bouwopgave, de verduurzaming van de woningvoorraad en de mobiliteit. Ongeveer 200 bouwprojecten die nog in de planfase verkeren, moeten opnieuw worden beoordeeld.

¹ <https://insights.abnamro.nl/2019/08/stikstof-uitspraak-kost-bouwsector-komende-vijf-jaar-14-miliard-omzet/>

Datum
30 augustus 2019

BN en NEPROM hebben daarom noodwetgeving voorgesteld. [REDACTED]

De bouwsector doet al veel, allereerst zijn ze bezig met een actieve lobby om het belang van woningbouw onder de aandacht te brengen. Het staat veelvuldig in de krant. [REDACTED] Inhouidelijk denkt Bouwend Nederland ook mee in het clubje dat zich bijvoorbeeld bezighoudt met pilots in Den Haag en Zaanstad om vooral te kijken naar wat wél kan. De bouwsector kan zelf acties ondernemen om de bouwfase stikstoffarmer te maken, bijvoorbeeld meer elektrisch vervoer/hijskranen etc. De bouwsector kan ook geld steken in het verminderen van de uitstoot van andere sectoren t.b.v. extern salderen. [REDACTED]

2. Energie transitie en innovatie

Volgens BN wordt er te weinig rekening gehouden met kostenverhogingen door stijging van lonen, grondstoffen en verscherpte bouwregelgeving in het klimataakkoord.² [REDACTED]

3. Prijsverschillen nieuwbouw en bestaande bouw

Nederlandse nieuwbouwwoningen worden in een razend tempo duurder. Voor bestaande woningen ligt de stijging lager. Een van de door de sector (NVM) genoemde oorzaken daarbij is ook de "stapeling van ambitieuze beleidsmaatregelen zoals gasloos bouwen en lokale regels." Het kabinet komt met een campagne die zal ingaan op de stappen die mensen nu al kunnen zetten richting een aardgasvrije woning. Ook besteedt de campagne aandacht aan hoe woningelgenaren de energierekening kunnen verlagen en het comfort vergroten bijvoorbeeld met stappen richting een aardgasvrije woning.

Ook heeft MBZK nader onderzoek naar de oorzaken van de stijgende nieuwbouwprijzen aangekondigd, waarbij ook de kosten en baten van aardgasvrije nieuwbouw in kaart wordt gebracht. Naar verwachting zijn hier begin 2020 de eerste uitslagen van bekend.

Ontwikkelaars spreken de vrees uit dat woningen onverkoopbaar worden [REDACTIE]

4. Strategische Inzet RVB

Het RVB heeft de afgelopen jaren op verschillende manieren aan innovatie gewerkt. Vanuit de Marktvisie, vanuit het Programma Groene Technologieën 3.0 en bijvoorbeeld de participatie in Kantoor Vol Energie, een programma gericht op doorbraken in de utiliteitssector. Het Regionaal Ontwikkelprogramma is een jaar geleden gelanceerd, gericht op samenwerking in de regio. Het RVB communiceert o.a. over innovatie op beurzen als Building Holland en PROVADA.

Het RVB stelt momenteel een Innovatieagenda op. Deze komt aan de orde op de RVB-marktdag die in voorbereiding is. Duurzaamheid, *smart buildings*, big data en de werkomgeving zijn daarin speerpunten. Via een interne Innovatieprijs wordt vernieuwing in de organisatie aangemoedigd.

5. Diversen (o.a. Inzet bouwbedrijven in aardbevingsgebied Groningen, stand van zaken Woondeals, NOVI en vooruitblik Prinsjesdag)

Groningen

De regio, de NCG en de Rijksoverheid zetten zich in om uiterlijk 1 januari 2020 een Bouwakkoord Groningen te bereiken. Bij werkbezoek van 14 augustus jl. is over het Bouwakkoord gesproken met regionale bouwbedrijven met als doel de uitvoeringscapaciteit te maximaliseren. De insteek van het Bouwakkoord is om een bouwbureau te realiseren (brede pool van bouwbedrijven die voldoen aan nader te bepalen minimumeisen inzake kwaliteit). Deze pool moet fungeren als link tussen de bouwstromen bij versterken en de gemeentelijke plannen van aanpak. In eerste instantie worden er gesprekken gevoerd met regionale

bouwbedrijven (B6). Zij zijn kartrekker van eerdergenoemde pool. Er wordt gekoerst op een Bouwakkoord eind 2019.

Woondeals

In het voorjaar zijn woondeals gesloten met vijf stedelijke regio's waar te tekorten en de groei van de woningbehoefte het grootst is. In deze regio's moet tot en met 2030 meer de helft van de totale groei van de woningbehoefte landen. Het gaat om de stad Groningen, het Stedelijk Gebied Eindhoven, de regio Utrecht, de zuidelijke Randstad en de Metropoolregio Amsterdam. In deze woondeals zijn afspraken gemaakt over bouwambities, versnellingslocaties die op de korte termijn een cruciale bijdrage leveren aan de bouwproductie, en grootschalige gebiedsontwikkelingen die nodig zijn om langjarig de stabiliteit van de hoge bouwproductie te borgen. BN heeft uitgesproken zich samen met de MRA en het Rijk te willen inzetten om de knelpunten die de bouwproductie belemmeren, te inventariseren en aan te pakken.

NOVI

Op 10 juli heeft een 'NOVI-alliantie' met MBZK gesproken. Partijen van de alliantie zijn onder andere de G40 (enkele middelgrote gemeenten), Rover (ov), Staatsbosbeheer, NEPROM (14 CEO's/bestuurders/koplopers) en praktijkleerstoel Gebiedsontwikkeling (Co Verdaas). Voor NEPROM interessante punten uit de NOVI zijn dat het Rijk duidelijkheid biedt met een nationale verstedelijkingsstrategie en het benoemen van grote ontwikkellocaties voor wonen en gemengd wonen/werken, waarbij ook bereikbaarheid en duurzaamheid een rol spelen. Ook interessant voor NEPROM is het gezamenlijk oppakken van regionale opgaven, waarbij het Rijk zich weer meer committeert aan opgaven (woondeals, regiodeals, omgevingsagenda's). En het nadenken over slimme financiering, bundelen van middelen, alternatieve bekostiging. De NOVI-alliantie heeft een manifest geschreven 'Alliantie NOVI: naar een nationale investeringsstrategie met regionale investeringsprogramma's':

- De Alliantie wil graag aan de slag met de uitvoering van de NOVI.
- Ze zien hierbij verstedelijking als aanjager, en willen deze d.m.v. Integrale regionale gebiedsontwikkelingen aanpakken. Op regionaal niveau wil men tot regionale Investeringsprogramma's komen.
- Van het Rijk wordt een nationale Investeringstrategie verwacht. Deze dient de beschikkingstelling van budgetten van de verschillende departementen te coördineren en ook richting te geven aan regionale programma's.

Datum
30 augustus 2019

De NOVI-alliantie zal terugkomen met de suggestie voor twee of drie gebieden waar geëxperimenteerd zou kunnen worden met een regionale investeringsagenda en een nauwe publiek private samenwerking.

. Na de zomer komt nog een gesprek.

Vooruitblik Prinsjesdag

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Minister voor Milieu en Wonen

Directie Woningmarkt
Afdeling Koop- en
kapitaalmarkt

Contactpersoon
10.2.e

Datum
4 november 2019

Kenmerk

notitie

Werkbezoek met MP

Aanleiding

In voorbereiding op uw werkbezoek met de MP aan de Merwedekanaalzone in Utrecht voorziet deze notitie u van een algemene update rondom de woningbouw.

Algemeen

- Het kabinet heeft met stakeholders in mei 2018 de "Nationale Woonagenda" vastgesteld, met de ambitie om 75.000 woningen per jaar te bouwen.
- Dat is in 2018 ruim gehaald, er zijn 80.000 woningen toegevoegd (nieuwbouw + transformatie van bestaande gebouwen). Naar verwachting wordt de ambitie ook in 2019 gehaald.
- Tegelijkertijd neemt door de hoge groei van het aantal huishoudens het woningtekort nog steeds toe. Om het tekort fors terug te dringen moet de bouwproductie langjarig hoog blijven.
- Er zijn een aantal factoren die de komende jaren de bouwproductie bedreigen. De meest urgente is de stikstofproblematiek, zie de [paragraaf stikstof](#). Andere veelgenoemde factoren zijn o.a. stijgende kosten van grond, materialen en mensen, capaciteitstekorten bij gemeenten (vergunningverlening en planontwikkeling) en bouwers en dure investeringen in de open ruimte, bereikbaarheid, grondsanering etc.
- De acties van het kabinet zijn erop gericht om die knelpunten aan te pakken zodat de woningbouw zo snel mogelijk op volle kracht kan gaan. In het voorjaar heeft het Rijk woondeals gesloten met enkele stedelijke regio's waar het woningtekort en de bouwopgave het grootst zijn, waaronder de regio Utrecht. Deze bevatten langjarige samenwerkingsafspraken tussen Rijk en regio rondom wonen en bouwen. Zie paragrafen over woondeals en Utrecht.
- Met de woondeals waren echter nog geen middelen gemoed, terwijl hoge kosten en benodigde investeringen wel een belangrijk knelpunt vormen. Dit najaar heeft het kabinet €2 mld beschikbaar gesteld voor versnelling van de woningbouw; €1 mld als korting op de verhuurderheffing en €1 mld als een financiële impuls, zie [paragraaf woningbouwimpuls](#).

Mogelijke bespreekpunten:

- [Bijeenkomst voorbereidingswerkzaamheden](#)
- [Woningbouwimpuls](#)

Datum
4 november 2019
Kenmerk

Stikstof

- De bouw van tienduizenden woningen in 18.000 projecten (inventarisatie in TK-brief 13 september) is mogelijk vertraagd of gefrustreerd. Of dat werkelijk zo is hangt af van de omvang en ligging t.o.v. Natura 2000-gebieden.
- Dit is een groot probleem omdat de bouwproductie begrensd is door de capaciteit van de sector (en gemeenten). Woningen die we in 2020 niet bouwen kunnen dus naar alle waarschijnlijkheid lastig op een later moment "ingejaagd" worden door capaciteitstekorten.
- Uit de Staat van de Woningmarkt (nog niet aan de TK verzonden) blijkt dat de vergunningverlening door de stikstofuitspraak mogelijk terugloopt naar 47.000 woningen in 2019 en 2020 t.o.v. bijna 70.000 in 2018. Dit vertaalt zich in de prognoses door naar een verlaagde woningbouwproductie in de jaren daarna (63.000 in 2020 en 54.000 2021)
- Grootste stikstofprobleem bij woningbouw is niet de depositie tijdens de gebruiksfase (beperkte uitstoot, en dan vooral door verkeersbewegingen), maar vooral de bouwfase wanneer enkel naar NOx gekeken wordt. Wanneer ook ammoniak meegewogen wordt, is dit precies andersom. Eerder werd voor woningbouw niet voor ammoniak gerekend.
- Langzaamaan komt de vergunningverlening weer op gang binnen de kaders van de kamerbrief van 4 oktober (ecologische onderbouwing, in/extern salderen en ADC-toets). Daarnaast zijn er projecten die door de ligging en eventuele aanpassingen uitkomen op 0,00.
- Concrete voorbeelden zijn het plan Crossroads in Groningen dat 290 woningen omvat waarbij de stikstofdepositie 0,00 is, en een plan van circa 450 woningen in Eindhoven dat kan worden uitgevoerd na intern salderen met een aanpassing van het parkeren. In de gemeente Utrecht is een plan van 122 woningen en een van ruim 400 woningen berekend op 0,00 extra depositie en deze kunnen dus doorgaan. Voor een deel van deze projecten geldt dat de 0,00 gehaald wordt door hun gunstige ligging t.o.v. Natura 2000.
- We ondersteunen onze stakeholders in de praktijk op dit moment met:
  - Het Expertteam Woningbouw (reeds ingezet).
  - Een Beslisboom voor vergunningverleners om te bepalen of er wel een Nbwt vergunning noodzakelijk is.
  - De ontwikkeling van vuistregels voor de beoordeling van stikstofdepositie bij woningbouw, uitgaande van 0,00 (wordt nog gecheckt door het RIVM, en daarna z.s.m. gepubliceerd).
  - Een handreiking met eenduidige kengetallen ten behoeve van de doorrekening van projecten met een (mogelijke) stikstofdepositie.
  - Actieve ondersteuning bij de uitwerking van de afspraken in de vijf woondealregio's. Naar verwachting zal het grootste deel van deze projecten echter niet in 2020 starten.
  - Samen met de interbestuurlijke programmaorganisatie wordt gewerkt aan het instellen van Aanjaagteams, die provincies, gemeenten en andere partijen moeten gaan helpen bij de toestemmingsverlening.
- We organiseren met regelmaat bijeenkomsten met haar stakeholders zodat kennis en ideeën kunnen worden gedeeld met betrokkenen, zoals NEPROM, Bouwend NL, gemeenten, provincies, ontwikkelaars

Datum
4 november 2019

Kenmerk

Mogelijke bespreekpunten:

Term	Percentage
GMOs	~95%
Organic	~95%
Natural	~95%
Artificial	~85%
Organic	~95%
Natural	~95%
Artificial	~85%
Organic	~95%
Natural	~95%
Artificial	~85%

Woondeals

- A horizontal bar chart titled 'Buiten reikwijdte verzoek' (External request for information) showing the percentage of Dutch companies that have sent such a request by sector. The y-axis lists 15 sectors, and the x-axis represents the percentage from 0% to 100%. Most sectors show high percentages, with the lowest being 'Overige bedrijfstakken' at approximately 20%.

Sector	Percentage (%)
Handel en reparatie	95
Land- en bosbouw	95
Industrie	95
Vervoer en logistiek	95
Hotels en restaurants	95
Overige bedrijfstakken	20
Gezondheidszorg en maatschappelijk werk	95
Administratieve diensten	95
Financiële dienstverlening	95
Onroerende goederen, voorraden en post	95
Handel met goederen	95
Recreatie, horeca en vervoer	95
Landbouw, bosbouw en visserij	95
Overige economische activiteiten	95
Gebruiks- en voorraaddiensten	95

Datum
4 november 2019

Mogelijke bespreekpunten:

- A horizontal bar chart titled 'Cyberbullying' showing the percentage of respondents who have experienced different types of cyberbullying. The y-axis lists the types of cyberbullying, and the x-axis shows percentages from 0% to 100%. The bars are black.

Type van cyberbullying	Percentage (%)
Buiten reikwijdte verzoek	85%
Verontwaardigende bericht	75%
Verontwaardigende foto	70%
Verontwaardigende video	65%
Verontwaardigende bericht of foto die is gedeeld	60%
Verontwaardigende bericht of foto dat is gedeeld en vervolgens opnieuw gedeeld	55%
Verontwaardigende bericht of foto dat is gedeeld en vervolgens opnieuw gedeeld en vervolgens opnieuw gedeeld	50%

Utrecht

- A horizontal bar chart titled 'Geduldigheid en vertrouwen in de regering' showing the percentage of respondents who believe the government is doing a good job in handling the COVID-19 crisis. The y-axis lists 12 provinces: Flevoland, Utrecht, Gelderland, Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Friesland, Groningen, and Drenthe. Each province has two bars: a dark blue bar representing the percentage of respondents who believe the government is doing a good job (ranging from 30% to 95%) and a yellow bar representing the percentage who believe it is doing a bad job (ranging from 5% to 70%).

Province	Good Job (%)	Bad Job (%)
Flevoland	85	15
Utrecht	90	10
Gelderland	88	12
Noord-Holland	85	15
Zuid-Holland	92	8
Utrecht	95	5
Noord-Brabant	88	12
Limburg	85	15
Overijssel	82	18
Friesland	88	12
Groningen	85	15
Drenthe	80	20

Datum

4 november 2019

Kenmerk

Mogelijke bespreekpunten:

- [REDACTED]

Woningbouwimpuls

- Op Prinsjesdag heeft het kabinet een brief gestuurd met een aanvullend maatregelenpakket voor de woningmarkt. Onderdeel van dat pakket is een impuls van € 1 miljard om de woningbouw te versnellen en de beschikbaarheid van betaalbare woningen te vergroten.
- In de Nationale Woonagenda is de ambitie uitgesproken om de komende jaren 75.000 woningen per jaar te bouwen. In 2018 is dit gelukt met bijna 80.000 opgeleverde woningen. Ook in 2019 lijken we dit te gaan halen.
- Doel voor de komende jaren is dit niveau vasthouden. De financiële haalbaarheid van locaties en de gevolgen van de PAS-uitspraak van de Raad van State zijn belangrijke risico's.
- Met de woondealregio's zijn afspraken gemaakt over de beschikbaarheid van genoeg plannen, het versnellen van de bouw op korte termijn, en langjarige samenwerking op de ontwikkellocaties van de toekomst. De woningbouwimpuls is zo het logische vervolg op de Nationale woonagenda en woondeals.
- Het kabinet stelt 1 miljard beschikbaar voor woningbouw. Met deze woningbouwimpuls worden regio's met een grote druk op de woningmarkt ondersteund bij het vergroten van het aanbod. Met de Rijksbijdrage kunnen we het aandeel betaalbare woningen op ontwikkellocaties vergroten, kunnen we zorgen voor goede infrastructurele ontsluiting en kunnen stikstof compenserende maatregelen genomen worden.

Datum
4 november 2019

Kenmerk

- Uitgangspunten voor een beroep op de woningbouwimpuls zijn het versnellen van de bouw, vergroten van beschikbaarheid van betaalbare woningen, met een goede leefomgeving als randvoorwaarde.
- De exacte wijze waarop het geld beschikbaar wordt gesteld en de voorwaarden waaraan aanvragen moeten voldoen worden zo snel mogelijk uitgewerkt. Deze week (na het werkbezoek) staat een Kamerbrief gepland waarin de eerste contouren worden geschatst.

Mogelijke bespreekpunten:

- [REDACTED]
- [REDACTED]
- 11.1
- [REDACTED]
- 11.1
- [REDACTED]
- 11.1
- [REDACTED]

Lopende acties PFAS

De komende weken zetten alle betrokken partijen zich in om de knelpunten die door het tijdelijk handelingskader PFAS worden ervaren, vlot te trekken zodat grondverzet en baggerwerkzaamheden spoedig doorgang kunnen vinden – binnen de ruimte die de kaders bieden. Hieronder zijn de acties op hoofdlijnen uitgezet.

1. REGELS: RIVM / LANDELIJK ACHTERGRONDWAARDE

- Het RIVM is met spoed gevraagd om vóór 1 december een advies te geven over de hoogte van een tijdelijke landelijke achtergrondwaarde. Dit zegt wat over de bestaande kwaliteit van de bodem van natuur en landbouw en zal ruimte geven om voor landbouw en natuur af te wijken van de bepalingsgrens van 0,1.
- Naar aanleiding van het gesprek met VNO-NCW, wordt op dit moment uitgezocht of er door inzet van extra middelen en/of meer data de oplevering van een tijdelijke achtergrondwaarde op 1 december op verantwoorde wijze naar voren gehaald kan worden, zonder af te doen aan de robuustheid van de benodigde wetenschappelijke onderbouwing
- Ook wordt met spoed uitgezocht of gemeenten geholpen kunnen worden om gedurende de looptijd van de procedure van de aanpassing van hun bodemkwaliteitskaarten een tijdelijke lokale achtergrondwaarden kunnen vaststellen (indien nodig via een noodwet).
- Daarnaast wordt met kennis, expertise en waar nodig hulp geboden aan gemeenten voor het opstellen van bodemkwaliteitskaarten. Als gemeenten bodemkwaliteitskaarten hebben aangepast op PFAS, zal grondverzet sneller en makkelijker kunnen plaatsvinden.

2. RUIMTE BENUTTEN

Om maximaal de ruimte te benutten die er al is, en onzekerheid en onduidelijkheid weg te halen, worden er de komende weken in het hele land bijeenkomsten (informatiebijeenkomsten en werkconferenties) georganiseerd. Daarnaast is er een permanent landelijke helpdesk Bodem beschikbaar om bij vragen te helpen.

Lijst geplande bijeenkomsten:

- a. Donderdag 31 oktober: Informatiebijeenkomst Eindhoven
- b. Maandag 4 nov: werkconferentie PAS + PFAS in DH
- c. Maandag 4 nov: informatiebijeenkomst Rotterdam
- d. Dinsdag 5 nov: informatiebijeenkomst Groningen

- e. Donderdag 7 nov: Bestuurlijk overleg PFAS Noord-Brabant
- f. Vrijdag 8 nov: informatiebijeenkomst Utrecht
- g. Donderdag 21 nov: werkconferentie Noord-Holland
(Planning overige regio's volgt komende week.)
- Ook zal I&W een 'vliegende brigade' inrichten die andere overheden kan ondersteunen bij het maximaal benutten van de ruimte die het kader biedt. Met spoed wordt verkend of het Expertisecentrum PFAS (privaat kennisplatform van Arcadis, TTE Consultants en Witteveen+Bos) hier een rol in kan spelen.

3. REGIO-OVERSTIJGENDE VRAAGSTUKKEN: *Landelijke Taskforce PFAS*

Waar de werkconferenties tot doel hebben om individuele projecten op regionaal niveau los te trekken, zorgt de taskforce dat de knelpunten die breed spelen (over projecten en regio's heen), worden aangepakt. Tevens signaleert de taskforce nieuwe knelpunten en zorgt ervoor dat de meer lange termijn knelpunten worden voorzien van oplossingen.

- Maandag 4 november start, onder voorzitterschap Hans van der Vlist (oud SG van VROM / Dijkgraaf), de koepels IPO, VNG en UvW en werkgevers (VNO) dragen leden aan.
- Het RIVM is tevens gevraagd of zij versneld een landsdekkend beeld kan geven van de reeds beschikbare data en achtergrondwaarde, zodat het voor bedrijven inzichtelijk is welke waarden er beschikbaar zijn (geen formeel juridisch instrument).

4. DIEPE PLASSEN EN WATERWEGEN

Om baggerwerkzaamheden zo spoedig mogelijk vlot te trekken, zijn onder meer de volgende acties in gang gezet:

- a. Diepe plassen: Op 5 november organiseert RWS een expertbijeenkomst over diepe plassen. Dit betreft een verkenning naar twee typen diepe plassen (oude zandwinputten). Wanneer plassen hydrologisch voldoende geïsoleerd blijken, kan in die plassen weer bagger met lichte PFAS verontreiniging worden toegepast (mits conform overige wet en regelgeving).
- b. Waterwegen: Vóór 1 december (of zoveel sneller als mogelijk) advies van RWS, RIVM en Deltares over de hoogte van de tijdelijke landelijke herverontreinigingsniveaus oppervlaktewater. Dit betreft de achtergrondkwaliteit van het watersysteem. Dat kan ruimte geven voor baggerwerkzaamheden.
- c. Baggerdepots: In de week van 4 november volgt een besluit over de vervolgstappen voor de riksburgerdepots.

5. Overig

- Onderzocht wordt of een equivalent van een ADC-kader ontwikkeld kan worden, om te zorgen dat er een basis is om in zwaarwegende gevallen, bijvoorbeeld wanneer de veilige bevaarbaarheid van een waterweg in gevaar zou komen, de werkzaamheden toch door kunnen gaan. (indien nodig wordt hiervoor noodwetgeving vormgegeven).

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Minister van BZK

Datum
18 september 2019

memo

Uw vraag inzake de stikstofproblematiek in Otterlo

Vanmorgen in het actualiteitenoverleg vroeg u, naar aanleiding van uw interview bij BNR radio, om contact op te nemen met de gemeente Ede inzake de stikstofproblematiek in Otterlo. Hierbij een korte stand van zaken en de eerste informatie die we hebben opgehaald.

- In de gemeente Ede worden projecten als (...) woningbouw in Otterlo (...) direct geraakt door de PAS-problematiek (<https://www.ede.nl/nieuws/uitspraak-europees-hof-over-stikstof-regeling-zet-ontwikkeling-op-slot/>).
- Uit Trouw <https://www.trouw.nl/economie/nieuwbouw-stokt-door-stikstofuitspraak-als-dit-doorgaat-ligt-nederland-straks-plat~b6d1e9dc/> volgt dat op een voormalig voetbalveldje met clubhuis in Otterlo 65 woningen en een dorpshuis zouden worden gerealiseerd, maar dat de afschaffing van de PAS roet in het eten gooide, met volgens de wethouder enorme gevolgen. "Jonge mensen kunnen hierdoor nog altijd niet terecht in een nieuwe woning. De vergrijzing zet door. De dorpschool moet misschien dicht. En als gemeente moeten wij afboeken. De verwachte opbrengsten van dit project komen er niet meer."

Zie de gehele nieuwsberichten onderaan.

Inmiddels is telefonisch contact gelegd met de woordvoerder van de wethouder. Binnen de gemeente zijn er meer projecten/plannen die in gevaar zijn a.g.v. de uitspraak van de Raad van State. In onderling overleg gaat directie RO kijken of/hoe de gemeente kan worden geholpen bij hun aanpak van de problematiek. [redacted]

Uitspraak Europees Hof over stikstof-regeling zet ontwikkeling op slot

woensdag 7 november 2018

Het kabinet moet nú aan de slag met nieuwe wet- en regelgeving, gericht op het versterken van de natuur en het mogelijk maken van nieuwe economische activiteiten. Die oproep doet de gemeente Ede in reactie op de uitspraak van het Europees Hof van Justitie. Het Hof was vandaag bijzonder kritisch over het Programma Aanpak Stikstof (PAS). „Nu niets doen zet de economische ontwikkeling in Ede én de natuurontwikkeling op slot”, aldus wethouder Willemien Vreugdenhil.

PAS

Het Programma Aanpak Stikstof (PAS) bestaat sinds 2015. Al jaren is er in veel beschermd natuurgebieden - de zogenaamde Natura 2000-gebieden zoals de Veluwe - een te hoge neerslag van stikstof. Dit is schadelijk voor de natuur. Het PAS is gericht op het blijvend laten dalen van stikstofneerslag door het nemen van maatregelen aan de bron en het uitvoeren van herstelmaatregelen voor stikstofgevoelige natuur. In het PAS is ook bepaald dat een deel van de daling van de stikstofdepositie mag worden ingezet voor nieuwe activiteiten of uitbreiding van bestaande activiteiten

die stikstofdepositie veroorzaken. Dit heet de ontwikkelingsruimte. Nu het Europees Hof betwijfelt of het PAS in overeenstemming is met Europese regels, dreigen deze ontwikkelingen tot stilstand te komen. Daarom is er nu nieuwe regelgeving nodig.

Ede

In Ede worden projecten als de voorgenomen aanleg van de Parklaan (waarover de gemeente in overleg is met bezwaarmakers tegen het bestemmingsplan), woningbouw in Otterlo en de uitbreiding van het bedrijventerrein Harskamp direct geraakt door de uitspraak. Wethouder Vreugdenhil: „Een gemeente als Ede realiseert zich als geen ander hoe zuinig we moeten zijn op onze natuur. Het is echter ook in het belang van onze inwoners dat er passende economische ontwikkelingsruimte blijft. Het PAS bood die mogelijkheid terwijl we ook aan natuurherstel werken. Als de Raad van State de Europese uitspraak overneemt, komen we economisch tot stilstand. En niet alleen onze gemeente. Nederland kent meer dan 100 vergelijkbare natuurgebieden als de Veluwe. Deze problematiek is dus voor grote delen van Nederland actueel.”

Oproep

Het VNG-congres nam deze zomer al een door de gemeente Ede geïnitieerde motie aan die het kabinet opriep tot actie. „Minister Schouten heeft gezegd dat ze nadenkt over scenario's, maar verder

Datum
18 september 2019

blijft het nog erg stil in Den Haag. Nu de PAS vernietigd dreigt te worden, is het van groot belang om aan de slag te gaan met nieuwe wet- en regelgeving, gericht op het versterken van de natuur en het mogelijk maken van nieuwe economische activiteiten.'', zegt wethouder Vreugdenhil. „We kunnen het ons niet veroorloven om op slot te gaan.”

Nieuwbouw stokt door stikstofuitspraak: 'Als dit doorgaat, ligt Nederland straks plat'

De recente stikstofuitspraak raakt de woningbouw hard. Projecten liggen stil of zijn geschrapt.

Jeannine Julen 31 juli 2019, 9:33

Het ministerie van landbouw, natuur en voedselkwaliteit zet alle zeilen bij.

Branchevereniging Bouwend Nederland merkt onder haar leden grote onrust. En Neprom, de vereniging voor projectontwikkelaars, pleit voor spoedwetgeving. De reden: de afschaffing van PAS, het Programma Aanpak Stikstof. Het gevolg daarvan: nieuwbouwprojecten die geschrapt worden of stilliggen..

PAS werd in 2015 in het leven geroepen om de stikstofuitstoot door economische activiteiten terug te schroeven. Wilde een boer zijn bedrijf uitbreiden, kwamen er op braakliggend terrein honderd nieuwe woningen of werd er ergens een weg verbreed in de buurt van een beschermd natuurgebied, dan moest er iets tegenover staan, schreef PAS voor. Het verhogen van het grondwaterpeil bijvoorbeeld. Het maaien of laten begrazen van stikstofrijk materiaal. Of het toepassen van andere stikstofreducerende technieken.

Dit antistikstofprogramma ging niet ver genoeg, oordeelde de Raad van State eind mei; schade wordt nu aangebracht, maar enkele herstelmaatregelen worden pas in de toekomst doorgevoerd. Dat is volgens de Europese regelgeving ongeoorloofd.

Het kan zo misgaan

Die uitspraak, merkt Neprom-directeur Jan Fokkema, raakt projectontwikkelaars en dus ook de woningbouw hard. "Bij elk nieuwbouwproject van enige omvang nabij een natuurgebied kan het misgaan."

Fokkema hoort van gemeenten die huiverig zijn om bouwvergunningen te verstrekken. Van vergunningaanvragen die na bezwaarschriften bij de rechter in de prullenbak belanden. En van projecten die nu al weken stilliggen. Hoeveel nieuwbouwprojecten worden getroffen, is onduidelijk. Fokkema hoort wel van grote bouwbedrijven dat ze zo een tiental projecten kunnen aanwijzen die in problemen komen.

Ook bij Bouwend Nederland is de exacte hoeveelheid onbekend; de branchevereniging brengt nu in kaart hoeveel projecten geraakt worden. De twee verenigingen pleiten voor kortetermijnoplossingen van politiek Den Haag. "Dit kan niet zo doorgaan. Anders komt Nederland plat te liggen", aldus een woordvoerder van Bouwend Nederland.

Ondertussen zien gedupeerde ontwikkelaars hun kosten oplopen. De grond is aangekocht, architecten en stedenbouwkundigen zijn in de arm genomen. Maar bouwen kan nog niet. Particulieren of verhuurders die net een koopcontract hebben ondertekend, kunnen die op termijn zomaar weer ontbinden. "In het koopcontract staat dat binnen een bepaalde termijn de bouwvergunning binnen moet zijn", licht Fokkema toe. Is die termijn verstreken, dan mag de koper afzien van de koop.

Geen huis voor jonge mensen

Ook bij gemeenten moest er een knop om na het verdwijnen van PAS. "Wat er nu te zien is?", zegt wethouder Willemien Vreugdenhil van Ede wat gelaten aan de telefoon. "Tja, een verlaten voetbalveldje. Een leeg clubhuis. Meer niet." Op dat inmiddels verwilderde voetbalveldje in het Gelderse dorpje Otterlo zouden 65 woningen en een dorpschool komen. Maar de afschaffing van het PAS gooide roet in het eten.

De gevolgen zijn enorm, zegt Vreugdenhil. "Jonge mensen kunnen hierdoor nog altijd niet terecht in een nieuwe woning. De vergrijzing zet door. De dorpschool moet misschien dicht. En als gemeente moeten wij afboeken. De verwachte opbrengsten van dit project komen er niet meer."

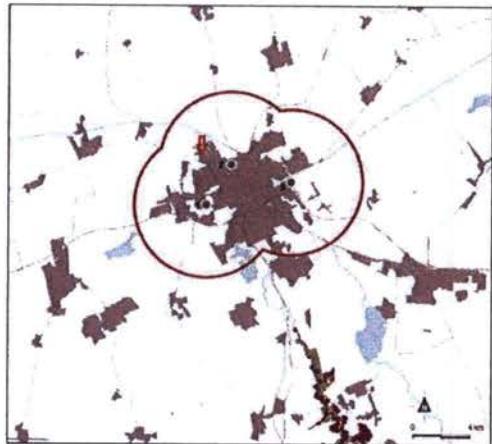
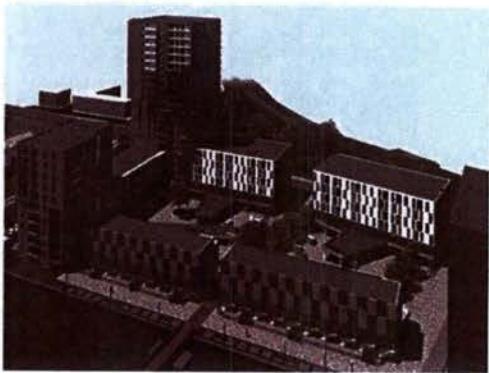
Een jaar geleden waarschuwde Vreugdenhil voor het mogelijk afschaffen van PAS. "Wij hebben daar in onze besluiten rekening mee gehouden, waardoor twee projecten door konden gaan. Maar veel partijen hebben de gevolgen enorm onderschat."

Toch klinkt Vreugdenhil alles behalve verbitterd of geïrriteerd. Zie het als een kans om samen te werken met de natuur, zegt ze. De gemeente Ede kan niet anders, met de Veluwe net naast de deur. Sinds enige tijd zitten er daarom ecologen in de ontwerpteams van bouwprojecten in de gemeente. "Blijf uit die dualiteit van natuur versus ontwikkelen, anders gaan mensen de loopgraven in." Ze focust liever op ingenieuze technieken en andere slimmigheden om wat ze noemt 'natuurinclusief te bouwen'.

Mogelijkheden voor woningbouw –voorbeelden-

Projecten die doorgaan met behulp van bestaande mogelijkheden vanaf 4 okt.jl

Groningen: Crossroads; project doorrekening

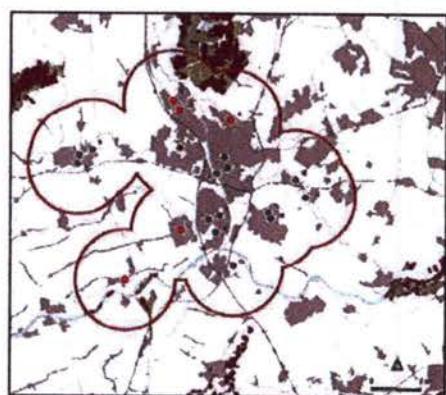
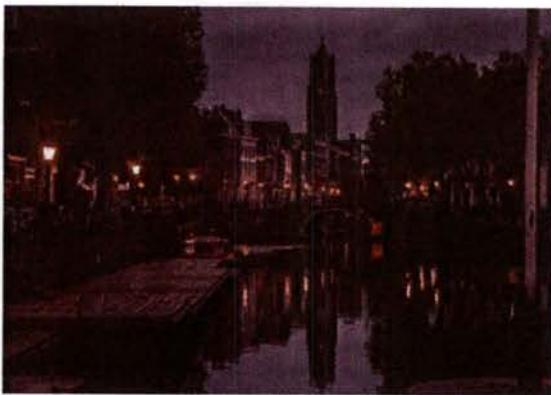

Het plan Crossroads bevat ca. 290 woningen bestaande uit een aantal kadewoningen en voornamelijk appartementen, variërend van 45 m² tot 100 m². Het betreft alleen huurwoningen waarbij er een mix zal zijn van sociale huurwoningen en woningen in de vrije huursector.

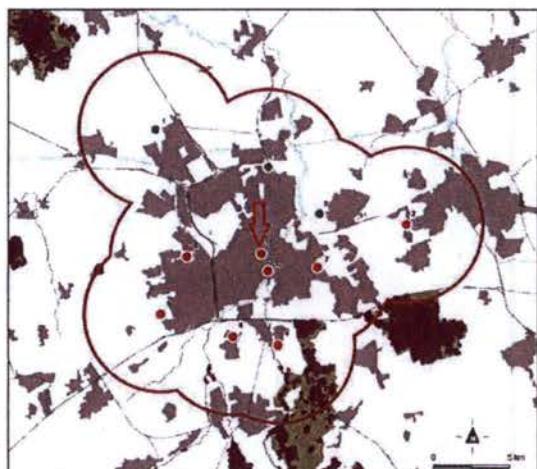
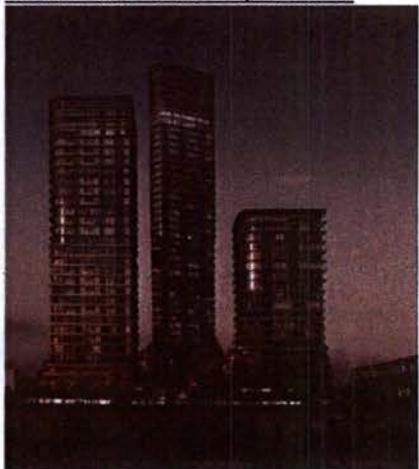
Dit plan is doorgerekend. Het resultaat is positief: de depositie is 0,00 dus we kunnen bij dit project door. Het is het eerste plan, andere plannen en gebiedsontwikkeling zoals het Suikerfabriekterrein komen nog, maar het geeft wel een eerste indicatie voor binnenstedelijke woningbouwprojecten.

Utrecht: algemeen beeld; regionale doorrekening

Enkele projecten in Utrecht zijn doorgerekend met AERIUS, zoals de bouw van 122 woningen en een parkeergarage, of de bouw van 416 woningen. Deze projecten hebben geen significante verslechtering van de stikstofdepositie (= 0,00 mol/ha/jaar) in Natura2000-gebieden tot gevolg. Dit geldt zowel voor de bouwfase als de gebruiksfase.

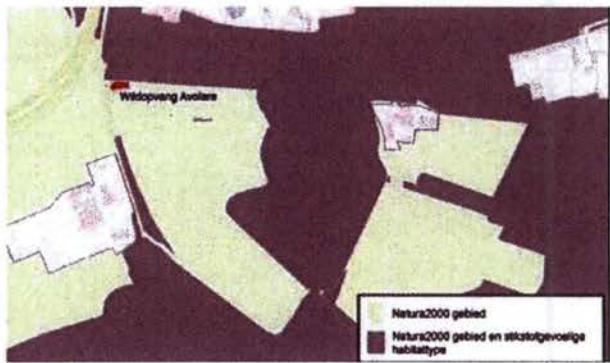
Eindhoven: District- E; salderen

District-E omvat circa 450 woningen. Ongeveer 20 procent daarvan betreft sociale huurwoningen waarvoor de Eindhovense corporatie Woonbedrijf de beoogde eigenaar is. De overige woningen komen in hoofdzaak in de vrije sector. Onder de gebouwen komt een eenlaagse parkeerkelder. Er is plek voor deelauto's en fietsparkeren. Onder het voorplein voor het station komt bovendien de al geplande fietskelder. Een fietsronde met lichtwaterval biedt toegang, met het standbeeld van Anton Philips als middelpunt.

Uit de voortoets is gebleken dat door de interne saldering met de huidige P&R-locatie het project doorgang kan vinden. Dit mede doordat het project sterk inzet gebruik van de fiets, deelauto's beschikbaar stelt en erg een lage parkeernorm wordt gehanteerd.

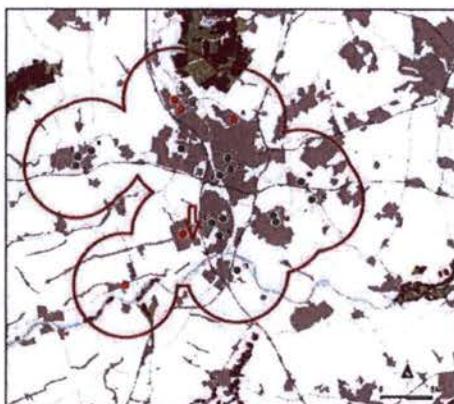
Doorwerth: Wildopvang Avolare; innovatief bouwen

Deze wildopvang in Doorwerth met een gebouw van 1.200 m² wordt gebouwd naast een stikstofgevoelig Natura 2000-gebied. Gebruik van natuurlijke materialen, ecologisch hout, elektrisch materieel, natuurlijk materialen en een gasloos gebouw maken dit mogelijk.

Het Stikstofdepositie-onderzoek sprak tijdens de Aanlegfase over een uitstoot van 17,7 kg stikstof, wat op deze locatie overeenkomt met 0,15 mol/ha/j, met name veroorzaakt door kranen en graafmachines. Deze is tot 0,0 mol/ha/j teruggestrengeld door elektrische machines gebruiken, carpoolen te stimuleren en het logistieke proces slimmer in te richten. In de Gebruiksfas was de uitstoot reeds < 0,005 mol/ha/jr, dat viel toen en nu onder de vrijstellingssnorm.

Veldhoven (Infraproject): Kempenbaan; ADC-toets

Kempenbaan West en de aansluiting op de A67 hebben raakvlakken met andere projecten. Een van deze raakvlakken is de nieuwe N69. Deze nieuwe provinciale weg sluit aan op de kruising van de Locht en de aansluiting op de A67. Deze kruising ligt ter hoogte van het Koningshof.

Het op deze ADC-toets gebaseerde bestemmingsplan bleef in stand bij de RvS. De aanpassing van de wegen verbetert de bereikbaarheid van bedrijventerrein De Run in Veldhoven. Verder zal de aanpassing bijdragen aan het oplossen van leefbaarheids- en verkeersveiligheidsproblemen in Veldhoven, Valkenswaard, Waalre en Aalst. Er zijn dus 'dwingende redenen van groot openbaar belang' voor het project. Verder neemt Veldhoven een pakket aan maatregelen om het verlies aan natuur te compenseren. Volgens de RcS is er "geen aanleiding om te twijfelen aan de effectiviteit van de compenserende maatregelen die in het compensatieplan zijn opgenomen".

Categorieën van projecten die mogelijk doorgang vinden miv inwerkingtreden Spoedwet

- Er wordt generiek ruimte gecreëerd voor 75000 woningen in 2020.
- Voor de woondealafspraken zal dit voor 2020 weinig betekenen, zijn veelal afspraken over complexe locaties die pas na 2020 tot vergunningaanvragen zullen leiden.
- Per gebied is er een verschillende behoefte aan stikstof voor woningbouw (afhankelijk van de stikstofgevoeligheid van het Natura 2000 gebied, de afstand daartoe en de inrichting (o.a verkeersafwikkeling, parkeernorm)
- Plannen die binnenstedelijk liggen maken meer kans op toestemmingsverlening dan plannen in het buitengebied (binnenstedelijk ligt wat verder weg van Natura 2000 gebieden en heeft vaak meer mogelijkheden om te salderen)
- Bij plannen in het westelijk deel van het land, en omgeving van de kustzone, zal het lastig blijven om vergunning te krijgen. Daar moet samen met de gemeenten en provincies goed worden gekeken naar oplossingen van intern en extern salderen, de mogelijkheid van een ADC-procedure.
- Indicatief zullen plannen voor 50 woningen op een afstand van meer dan 1 km van een Natura 2000 gebied weer mogelijk worden.
- Plannen voor 100 woningen op een afstand groter dan 2 km van een Natura 2000 gebied zullen grofweg weer mogelijk worden
- Plannen voor 250 woningen (ook bij gemiddelde en beschikbare depositie van 0,3 mol/ha/jaar voor woningbouw) zullen op een afstand van 3 km van een Natura 2000 gebied weer grofweg mogelijk worden.

Activiteiten stikstof binnen BZK

10.2.e , 22 november 2019

1. Inleiding

Deze notitie is bedoeld om inzicht te geven in korte en langere termijn doelstellingen van BZK bij het stikstofdossier en de bijbehorende acties die het kernteam stikstof hierin heeft. Daarnaast worden adviezen gegeven over de bijbehorende organisatie en bedrijfsvoering.

De notitie is tot stand gekomen op basis van gesprekken met medewerkers van het kernteam stikstof: 10.2.e

. Daarnaast is kort gesproken met: 10.2.e

2. Korte termijn

Doelen

Hoofddoel: veilig stellen van de target woningproductie (75.000 op te leveren woningen per jaar).

Afgeleide doelen:

1. Voldoende stikstofruimte specifiek aangewezen voor deze woningproductie
2. Heldere vergunningprocedure
3. Aanjagen van regio's / projecten

Context

Om op korte termijn de vergunningverlening weer op gang te krijgen is het Interbestuurlijk Programmateam Stikstof (IPS) bij LNV bezig met het opstellen van een Spoedwet Aanpak Stikstof. Deze Spoedwet wordt voorzien van een tweetal MR'en. Van belang voor BZK is de eerste MR: hierin worden woning- en infraprojecten aangewezen en het stikstofregistratiesysteem (tbv externe saldering) ingesteld. De stikstofruimte is afkomstig van de bronmaatregel snelheidsverlaging, om deze bronmaatregel te effectueren moet IenW verkeersbesluiten nemen en borden laten maken en aanbrengen.

Inschatting op dit moment is dat de voor woningbouw gereserveerde stikstofruimte voldoende is om woningproductie in 2020 en 2021 veilig te stellen. NB: tussen vergunningverlening en oplevering van een woning zit minimaal 1 jaar. Dit betekent dat de effecten van de huidige standstill pas in 2020 zichtbaar worden in de woningproductiecijfers. Dit betekent ook dat eventuele extra ruimte als gevolg van bronmaatregelen die in 2020 genomen kunnen worden geen invloed heeft op productie 2021, maar pas daarna.

Er is nog een tweede spoedwet in aanmaak bij IenW (tbv projecten nationale veiligheid), met bijbehorende MR. Verder is er nog een losse MR gemaakt door BZK om Adviescollege Meten en Rekenen in te stellen. Dit college moet de rekenmethoden van het RIVM tegen het licht gaan houden en ook kijken hoe er in andere landen gerekend wordt.

Planning

- 21/11 Advies van RvS
- 28 of 29/11 Nader Rapport
- 2 december behandeling TK
- 9 december behandeling EK
- Voor Kerst publicatie wet en publicatie MR1.
- Parallel neemt IenW de noodzakelijke verkeersbesluiten en koopt de borden in. Plaatsing borden vanaf op zijn vroegst eind januari. Nog onduidelijk wanneer bronmaatregel daadwerkelijk de stikstofruimte heeft opgeleverd (na plaatsing borden?).
- Nadat maatregelen geëffectueerd zijn kan vergunningverlening weer opgestart worden. Nog onduidelijk hoe LNV begeleiding uitrol voor zich ziet.
- Nadat maatregelen geëffectueerd zijn blijft BZK de effecten ervan op de woningproductie monitoren.

Activiteiten BZK

1. Voldoende stikstofruimte
  - a. Meelezen op / bijdragen aan Spoedwet/MR1 (10.2.e), onderlinge rolverdeling niet duidelijk). Via deelname in werkgroep IPS. Aandachtspunt: bewaken dat de

- gecreëerde ruimte primair aangewezen blijft voor woningproductie en het oorspronkelijke 7-tal MIRT-projecten.
- b. Bijdragen aan de noodzakelijke ambtelijke besluitvorming via notities en annotaties (primair **10.2.e**, rest van team helpt mee)
  - c. Bijdragen aan de politieke besluitvorming in de vorm van QenA's, Kamerbrieven, antwoorden Kamervragen, factsheets (primair **10.2.e**, rest van team helpt mee).
  - d. Analyseren/monitoren effecten op woningproductie (afdeling Analyse en Ramingen, via **10.2.e**). Maandelijks komen cijfers binnen over opgeleverde woningen, driemaandelijks overzicht hoeveel vergunningen zijn verleend, jaarlijks (zojuist uitgekomen) rapportage staat van de woningmarkt richting parlement.
  - e. Uitwisselen kennis over stikstofarm bouwen **10.2.e**, wellicht samenwerking met directie Bouwen en Energie?) via websites en via maandelijkse stakeholderbijeenkomsten en periodieke symposia (organisatie door **10.2.e**).
2. Heldere vergunningprocedure
- a. Aanhaken bij uitrol LNV (hoe? wie?)
  - b. Uitwisselen best practices vergunningverlening (**10.2.e**).
  - c. Vuistregels (**10.2**). Deze zijn eind november gereed en moeten dan voorzien worden van een factsheet.
3. Aanjagen regio's / projecten (specifieke focus op de vijf woondeal-regio's)
- a. Kennstuitwisseling woondealregio's (**10.2.e**, in samenwerking met directie Woningmarkt) Beheren bulkcontract Antea van waar uit stikstofexpertise in woondeal-regio's kan worden ingezet.
  - b. **Buiten reikwijdte**
  - c. Link met woningbouwimpuls (**10.2.e** in samenwerking met programmadirectie Woningbouwimpuls).

3. Lange termijn

Doelen

Hoofddoel: zorgen voor structurele stikstofruimte voor woningbouw en ruimtelijke ontwikkeling
Afgeleide doelen:

- 1. Bijdragen leveren aan bronmaatregelen/transities lange termijn
- 2. Bijdragen leveren aan het nieuwe wettelijke systeem
- 3. Ervoor zorgen dat het nieuwe omgevingsrecht zo goed mogelijk wordt ingezet
- 4. Ondersteunen gebiedsgerichte oplossingen

Context

Zoals hiervoor geschetst biedt de huidige spoedwet met bijbehorende bronmaatregelen naar verwachting ruimte t/m 2021. Er zijn echter maar heel weinig bronmaatregelen met directe effecten, op termijn is ruimte afkomstig van bredere transities op het gebied van verkeer en veeteelt. Opgave stikstof vertoont hierin grote overlap met de Klimaatopgave

Planning

- Op dit moment worden groslijsten bronmaatregelen verzameld tbv lange termijn advies Remkes.
- In het voorjaar komt het advies van Remkes uit.
- Dit vormt de basis voor een uit te werken nieuw stelsel. Uitwerking hiervan duurt minimaal 1 jaar.
- Relatie met stelselherziening omgevingsrecht die op 1-1-2021 in werking treedt.

Activiteiten BZK

- 1. Bijdragen leveren aan bronmaatregelen/transities lange termijn
  - a. Bijdrage aan de bronmaatregelen vanuit BZK is geleverd aan Remkes (**10.2.e**). Bijdrage is zeer beperkt en pas op langere termijn gerealiseerd.
  - b. Kennstuitwisseling / aanjagen verduurzaming bouw en bouwproces (**10.2.e** in samenwerking met directie Bouwen en energie)
  - c. Nota strategie BZK (**10.2.e**).
- 2. Bijdragen leveren aan het nieuwe wettelijke systeem

- a. Wie gaat hierin meedraaien op termijn?
3. Er voor zorgen dat het nieuwe omgevingsrecht zo goed mogelijk wordt ingezet
  - a. **10.2.e** denkt samen met **10.2.e** na over mogelijkheden.
  - b. Wie is op termijn linking pin?
  - c. Wordt de NOVI jaarlijks geactualiseerd? Gaan we dit in een actualisatie meenemen? Hoe maken we goed gebruik van de omgevingsagenda's die in het kader van de NOVI zijn opgezet per landsdeel?
4. Ondersteunen gebiedsgerichte oplossingen
  - a. Is dit voor wat betreft de woondeals een voortzetting van de werkwijze korte termijn?
  - b. Toekomst gebiedsgerichte tafels?

4. Adviezen organisatie / bedrijfsvoering

Het is nog onduidelijk wat voor status het kernteam precies zou moeten hebben. Op dit moment is het een los samenwerkingsverband van linking pins uit verschillende BZK-directies. **11.1**

11.1

11.1 De strategische agenda moet sowieso nog volledig uitgewerkt worden, startpunt is de nota van **10.2.e**.

11.1

10.2.e

11.1

De noodzaak voor een paradigmashift in de stikstofaanpak

Paniek vernietigt lange termijn transitie

Het stikstofoverschot is de rekening van een oud vervuilend systeem waar de samenleving inmiddels al vanaf beweegt met verduurzamingsafspraken zoals die o.a. tot uitdrukking komen in het Klimaatakkoord. Het isoleren van stikstof als enkel element uit zijn bredere context draagt bij aan de groeiende complexiteit. Hierdoor vindt een steeds verdere verdichting plaats zowel in regelgeving als in jurisprudentie, met fixatie en stagnatie van het systeem als gevolg. Dit ontneemt de overheid de mogelijkheid om te sturen op de werkelijke opgave: brede verduurzaming zoals die maatschappelijk al lang en breed vorm krijgt.

Het systeem is nu vastgelopen en de gevolgen zijn groot. Handelen is nu vereist. De huidige impasse is een groot risico voor de economie. De impasse remt daarnaast ook een veel bredere beweging die in het afgelopen decennium op gang gekomen is: de notie dat de aarde de last van ons productie- en consumentengedrag niet langer kan dragen. Het stikstofvraagstuk raakt al deze opgaven en is daarom op te vatten als een drempel die is opgeworpen in de metatransitie naar een duurzame samenleving. Aan een transitie zijn geen scherpe probleemstelling, geen heldere doelen, geen strakke planningen en geen eenduidige inhoudelijke oplossing toe te kennen. De maatschappelijke beweging vindt plaats in formele en informele netwerken met onzekerheden en afhankelijkheden, terwijl ook technologische ontwikkelingen onvoorspelbaar zijn. Sterke sturing op geïsoleerde elementen zonder deze in de context van de totale opgave te beschouwen, is op de langere termijn dus niet alleen beperkt van nut, maar draagt zelf ook bij aan complexiteit doordat het fixeert op een gekozen afbakening van een probleem of oplossingsrichting, en belemmert daardoor de wezenlijke transformatie.

Fixatie die deadlock oplevert

Precies dit is nu zichtbaar gaande in de aanpak van de stikstofproblematiek. In de afgelopen decennia is er meermalen beleid ontwikkeld om met de tegenstellingen tussen natuur en economische ontwikkeling om te kunnen gaan. De oplossing is steeds gezocht in een rekenkundige benadering. Het aantal mollen stikstof dat projecten cumulatief vervuilen moet men compenseren door ze aan de andere kant met bronmaatregelen in te perken. Deze stringente rekenkundige benadering leidt af van de vraag wat de werkelijke effecten op de natuur zijn. Het systeem loopt vast omdat op enige moment de puzzel van het tegen elkaar wegstrepen van mollen niet meer te leggen is. Kortom: de rechtstreekse koppeling met bronmaatregelen binnen de drempelwaarde is geen adequaat instrument om te sturen op verduurzaming.

De verschillende instituties die zich momenteel bezighouden met de stikstofaanpak zitten vast in deze fixatie en zijn daarmee zelf onderdeel geworden van de instandhouding van het probleem. Dit geldt ook voor de bestuursrechtspraak. Recht spreken is immers slechts mogelijk binnen de kaders van wat we met elkaar hebben afgesproken. Wanneer men zich bij de ontwikkeling van nieuw beleid verlaat op de jurisprudentie van de afgelopen periode stapt men dus terug in dezelfde fixatie. Zeker wanneer er (politieke) druk ontstaat, leidt dit ertoe dat er allerlei regelgeving wordt bedacht die op de korte termijn wellicht verlichting geeft maar die vaak het langetermijnbeleid volledig doorkruist. Alleen een paradigmashift kan deze impasse doorbreken. Dit vraagt bestuurders met lef.

Wenselijk paradigma

Het stikstofvraagstuk gaat in feite over een spanningsveld tussen twee perverse prikkels:

- Enerzijds het besef dat ruimte in vergunningverlening, zoals een drempelwaarde zonder voorwaarden, ruimte geeft om de oude vervuilende methoden binnen bouw, verkeer, industrie en landbouw ongebredield voort te zetten.
- Anderzijds de notie dat een te stringente benadering, het ontbreken van een drempelwaarde, de economie doodslaat en daarmee ook de innovatie remt die nodig is om de gewenste omslag naar een nieuw perspectief op economie en omgeving te kunnen maken.

Een alternatieve benadering is om de bronmaatregelen en de drempelwaarde niet langer binnen een enkel sturingsinstrument samen te brengen maar van elkaar te scheiden en onder te brengen in een breder beleidssysteem waarin tegelijkertijd harde afspraken over verduurzaming een vaste plaats krijgen. Dit betekent dat de overheid de ruimte voor ontwikkeling bewaakt door een

drempelwaarde vast te stellen. En tegelijkertijd een aantal duidelijk handhaafbare kaders en randvoorwaarden instelt, op basis van niet onderhandelbare waarden over wat absoluut niet meer mag en wat altijd moet om natuurherstel en terugdringing van de algemene stikstofdepositie te realiseren.

Deze aanpak biedt niet alleen een uitweg uit de huidige impasse op het dossier, maar past ook veel beter bij de beleidsontwikkeling in het kader van transitieopgaven zoals de transitie naar kringlooplandbouw of de uitvoering van het Klimaatakkoord. Het geeft maatregelen die gericht zijn op het robuuster maken van de natuur een veel prominentere rol. Het maakt ook het palet aan maatregelen om te sturen op het terugdringen van de stikstofdepositie groter, omdat het mogelijk is om bij het instellen van een drempelwaarde maatregelen in te voeren met een bewezen effect in de toekomst. De RvS stelt dat daling van de stikstofdepositie in de toekomst mag liggen mits deze wetenschappelijk aantoonbaar is en de inzet hard gemaakt is. Deze onderbouwing ontbrak in het PAS omdat hier uitgegaan werd van een geschatte daling van de achtergronddepositie als gevolg van algemene economische conjunctuur.

Duitsland is niet gek

Deze aanpak vraagt een andere onderbouwing van de drempelwaarde. In de Duitse systematiek is deze onderbouwing gevonden in het niet verbinden van conclusies aan meet technisch niet aan een project toerekenbare deposities. Voor kleine en tijdelijke deposities geldt namelijk dat deze meet technisch niet te isoleren zijn van de achtergronddepositie. In Duitsland heeft men besloten dat ze om die reden als onderdeel van de achtergronddepositie worden gezien. Duitsland weerlegt de voor de hand liggende kritiek dat niet met zekerheid te stellen is dat het hanteren van een onzekerheidsmarge geen significant negatief effect heeft, met het argument dat de omgekeerde bewering evenmin waar is: het is ook niet met zekerheid vast te stellen hier wél sprake van is. Tegelijkertijd negeert Duitsland de stikstofdepositie niet door deze toe te kennen aan de achtergronddepositie en sterk te sturen op het verminderen daarvan.

Een groot voordeel hiervan is dat de meet technische range weliswaar altijd gelijk is, de verdere beleidmatige inkleuring die tot de bepaling van een specifieke drempelwaarde leidt verschilt per sector en kan ook in de tijd verschillen naar gelang de omstandigheden dat vragen. Dit maakt het mogelijk om de systematiek toe te passen op andere sectoren, maar daarin met andere drempelwaarden te werken of aanvullende voorwaarden te stellen aan het gebruik daarvan. Ook de gebiedsgerichte aanpak vereenvoudigt door de afname van het aantal salderingsvraagstukken. Niet tot in het oneindige: ook bij het loslaten van de rekenkundige balans is ingrijpen op daling van de depositie hard noodzakelijk. Het kabinet zou moeten overwegen deze redenering over te nemen in de onderbouwing van haar drempelwaarde.

Sturen op langdurige verbetering

Het betekent niet dat "alles zomaar weer kan". De slechte staat van instandhouding van vele natuurgebieden in Nederland vergt dat bij het introduceren van een drempelwaarde maatregelen moeten worden getroffen die hard ingrijpen in het herstel van de staat van de natuur, waardoor ook via deze route wordt uitgesloten dat benutten van de drempelwaarde leidt tot significant negatieve effecten op natuuruurwaarden. Deze aanpak biedt geen pijnloze uitweg voor de taaie keuzes die nu voorliggen. Het biedt wel een manier om effectiever te sturen op integrale oplossingen voor multidimensionale problemen. Het biedt ruimte om diegenen die vanuit gedeelde maatschappelijke waarden de handen uit de mouwen steken te belonen en de vervuiler te laten betalen. Het geeft bestuurders de mogelijkheid om te sturen op beweging in plaats van op details.

Factsheet : natura 2000-buitenland

DREMPELWAARDEN

In vergelijking met Duitsland zijn de problemen van stikstofdepositie op Natura2000 in Nederland groter. Ons land is drukker, er vinden relatief veel activiteiten plaats op een geringe oppervlakte en het aandeel van natuur is relatief gering en de kwaliteit van de natuur gemiddeld genomen niet goed. De 'natuurdruk' is groot.

Land	Waarde
1	11.1
2	[geblakerd]
3	[geblakerd]
4	[geblakerd]
5	[geblakerd]
6	[geblakerd]

Vlaanderen, Duitsland en Denemarken hanteren drempelwaarden bij de vraag of een project een vergunning nodig heeft en aan een passende beoordeling moet worden onderworpen of bij de vraag of een dergelijke vergunning kan worden verleend.

Duitsland

In Duitsland worden als een project een depositie tot gevolg heeft op een Natura 2000-gebied waarin de KDW wordt overschreden, worden drie verschillende, achtereenvolgens te toetsen grens- of drempelwaarden gehanteerd. De drempels hebben uitsluitend tot gevolg dat ten aanzien van projecten die onder de drempels blijven, geen nadere analyse van de effecten op het gebied (wat stikstof betreft) hoeft plaats te vinden. Als alle drempels worden overschreden, dan moet wel een individuele toets worden verricht en moet, wil men de activiteit zonder toepassing van artikel 6 lid 4 Habitatrichtlijn kunnen vergunnen, worden aangetoond dat deze activiteit desondanks geen significant negatieve gevolgen op het gebied heeft.

Volgens de in Duitsland algemeen gehanteerde beoordelingstechniekⁱ van de gevolgen van stikstofdepositie op Natura2000 habitats kunnen weliswaar bijzonder kleine hoeveelheden stikstofbelasting modelmatig worden berekend, maar zijn dergelijke beperkte toenames, die onder een drempelwaarde liggen, bij voorbaat niet significant. Om die reden hoeven ze ook niet cumulatief te worden beoordeeld.

Deze drempelwaarde (afbakeningscriterium) ligt bij 0,3 kg N/ha*a voor eutrofiërende stikstofdeposities, wat overeenkomt met 24 eq N/ha*a voor verzurende stikstofdeposities. Volgens deze beoordeling is bij een stikstofdepositie die onder deze drempelwaarde ligt geen sprake van een toerekenbaar gevolg van het desbetreffende project. De uitstoot kan in verspreidingsberekeningen weliswaar rekenkundig worden bepaald, maar meet technisch kan ze niet meer met zekerheid worden afgebakend van de achtergronddepositie. Ze kunnen volgens deze beoordelingsmethode kort gezegd niet meer worden herleid tot een concreet project.

Dit betekent niet dat er geen sprake is van stikstofdepositie of dat deze verwaarloosbaar is ten opzichte van de natuur. De overheid dient het toestaan van deze bijdrages aan de achtergronddepositie wel degelijk te compenseren met ruig en robuust ingrijpen ten gunste van natuurwaarden.

hoogste Duitse bestuursrechter (Bundesverwaltungsgericht: BVerwG)) heeft overigens, herhaaldelijk, overwogen dat de Nederlandse grenswaarden niet zijn te vergelijken met de Duitse die op hun beurt bepalen wanneer een risico van significante gevolgen in ieder geval niet bestaat, aldus de rechter.

Interessant is dat de hoogste Duitse bestuursrechter (Bundesverwaltungsgericht: BVerwG) zich heeft uitgelaten over belangrijke aspecten van deze beoordelingsmethode en in beginsel het BASt-rapport geclassificeerd heeft als beste wetenschappelijke kennisstand voor de beoordeling van de stikstofbelasting in Natura2000 gebieden (BVerwG, uitspraak van 23 april 2014, ref. 9 A 25/12, punt 37.)

Interessant is dat de hoogste Duitse bestuursrechter (Bundesverwaltungsgericht: BVerwG) zich heeft uitgelaten over belangrijke aspecten van deze beoordelingsmethode en in beginsel het BASt-rapport geclassificeerd heeft als beste wetenschappelijke kennisstand voor de beoordeling van de stikstofbelasting in Natura2000 gebieden (BVerwG, uitspraak van 23 april 2014, ref. 9 A 25/12, punt 37.)

In aansluiting daarop heeft het BVerwG meer recent aangegeven dat meettechnisch niet toerekenbare deposities slechts 'theoretische zorgen' inhouden, die niet kunnen leiden tot de aannname van 'significante gevolgen' in de zin van artikel 6 lid 3 van de Habitatrichtlijn.

"Een project is toelaatbaar indien na afloop van de passende beoordeling uit wetenschappelijk oogpunt geen gerepte twijfel meer bestaat met betrekking tot de vraag of significante gevolgen worden voorkomen. Om te komen tot een betrouwbare beoordeling dient in het kader van de passende beoordeling te worden gekeken naar de "beste toepasselijke wetenschappelijke inzichten", en is derhalve het "gebruik van alle wetenschappelijke middelen en bronnen" vereist (BVerwG, uitspraak van 28 maart 2013 - 9 A 22.11 - BVerwGE 146, 145, punt 41; HvJ-EU, arrest van 26 oktober 2006 - C-239/04 [ECLI:EU:C:2006:6653], Europese Commissie/Portugal -, punt 20). In dit verband kan een meettechnisch niet registrerbare stikstofdepositie niet van belang zijn voor de vaststelling van het onderzoeksgebied van een milieueffectbeoordeling en daarmee de projecten waarmee in het kader van de summatieve beoordeling rekening dient te worden gehouden.

BVerwG, uitspraak van 15 mei 2019, ref. 7 C 27/17, punt 36, juris.

Het BVerwG heeft aangegeven dat de in NL toegepaste strengere drempelwaarden zijn gebaseerd op het toegepaste rekenkundige model. De toepassing van een drempelwaarde in de vorm van een afbakeningscriterium van 0,3 kg N/ha*a niet in de weg staat. Met de afbakeningswaarden die in de jurisprudentie van het BVerwG zijn erkend als beste wetenschappelijke inzichten zijn de Nederlandse drempelwaarden niet vergelijkbaar."

Drempels:

1. Als eerste stap wordt bekeken of de depositie die een activiteit op alle in de omgeving daarvan gelegen Natura 2000-gebieden heeft blijft. Blijft de depositie onder 0,3 kg/N/ha/jaar (circa 21 mol)¹ dan worden de effecten niet verder bekeken. Blijft een activiteit onder deze drempel, dan is zij, wat de stikstofdepositie betreft, dus toegelaten, onafhankelijk van de staat van Instandhouding van de desbetreffende habitat en onafhankelijk van de vraag of ter plaatse de KDW worden overschreden en in welke mate. Deze waarde geldt dus onafhankelijk van het soort habitat en onafhankelijk van de daarvoor geldende KDW en ook onafhankelijk van de staat van Instandhouding.²

11.1

De idee achter deze eerste drempel is dus dat deposities lager dan 0,3 kg/N/ha/jaar wetenschappelijk gewoon niet relevant en betekenisvol zijn omdat geen toerekeningsrelatie mogelijk is tussen dergelijk kleine deposities en een mogelijk schadelijk gevolg. Het is een allereerste de minimis-regel.

2. Vervolgens wordt, voor activiteiten die meer dan 0,3 kg/N/ha/jaar veroorzaken, bekeken of de Activiteiten die minder dan 3% van de desbetreffende KDW aan extra depositie veroorzaken zijn toelaatbaar. Dat geldt onafhankelijk van de staat van Instandhouding van de desbetreffende habitat(s). Nu de 3% norm is gerelateerd aan de KDW verschilt deze per habitat. Bij habitats

1 Omdat 1 mol N ongeveer 14 gram is, komt dit neer op een drempel van iets meer dan 21 mol.

2 Zie Ch.W. Backes en M.M. Kaajan, advies drempelwaarden, blz. 11 e.v. (3 november 2019)

met een kleine KDW, bijvoorbeeld 400 mol, is deze drempelwaarde niet relevant omdat die kleiner is (12 mol) dan de eerste drempelwaarde van ca. 21 mol. Bij habitats met een hogere KDW, is de tweede drempel wel relevant. De idee achter het hanteren van een dergelijke drempelwaarde is dat volgens de wetenschappers ten aanzien van bijdragen die beneden de drempel van 3% van de KDW liggen ten eerste geen causaal verband tussen een bepaalde emissiebron en de depositie in een gebied aantoonbaar is en ten tweede ook geen causaal verband tussen de emissie en (een eventuele verslechtering van) de toestand van een habitat in een Natura 2000-gebied kan worden aangetoond.

Gevolgen van reeds voltrokken projecten en van bestaand gebruik die deel uitmaken van de bestaande situatie mogen niet in de cumulatietoets worden meegenomen, maar behoren tot de autonome situatie. Er vindt geen toets plaats van de optelsom van de bestaande (achtergrond)depositie plus de depositie als gevolg van de nieuwe activiteit.

3. Nadat de 3% drempel is toegepast, wordt aanvullend, en ten minste in theorie, nog een derde drempel gehanteerd waarbij wordt gekeken of slechts een geringe oppervlakte van het te beschermen habitat met een depositie van meer dan 3% van KDW wordt belast. Deze 'oppervlaktedrempel ('flächenmäßige Bagatellschwelle') wordt echter bij kwalitatief bijzondere habitats niet toegepast.

Worden de drempel van 0,3 kg/N/ha/jaar, vervolgens de 3%-drempel en dan ook nog de 'flächenmäßige Bagatellschwelle' overschreden en komt de depositie inclusief het nieuwe project boven de KDW uit, dan betekent dat nog steeds niet dat het project niet toegelaten kan worden. Het betekent ook niet dat vast staat dat zich significante gevolgen zullen voordoen (en dus artikel 6 lid 4 Habitatrichtlijn moet worden toegepast).

Een cumulatietoets met bestaande activiteiten en belastingen vindt dus, als de drempels niet worden overschreden, niet plaats.

Nogmaals wijst de hoogste Duitse bestuursrechter daarbij op het feit dat een sanering van veel te hoge depositieniveaus geen taak van art. 6 ,lid 3 Habitatrichtlijn is, maar moet worden bewerkstelligd door maatregelenprogramma's.³

De rechters maken hier echter wel een voorbehoud. De toepassing van de drempels kunnen een sluipende verslechtering niet uitsluiten. Zijn aanwijzingen hiervoor, dan kunnen de drempels wellicht niet worden toegepast en zijn aanvullende ecologische beoordelingen nodig of een project mogelijk een significant effect heeft. Andersom is een meermalige toepassing van de drempels in ieder geval dan toegestaan als de depositie in totaal aantoonbaar afneemt.⁴

Even later is het BVerwG nog duidelijker en stelliger en betoogt dat een herhaaldelijke toepassing van de 3% drempel "alleen dan mogelijk is" als uit meetgegevens een neerwaartse ontwikkeling van de depositie af te leiden is.⁵

Daarenboven moet, indien de KDW reeds worden overschreden, worden nagegaan of er nog andere, voldoende concrete ("bereits hinreichend verfestigte") nieuwe voornemens zijn die tot een cumulatie van nieuwe belastingen zouden kunnen leiden waardoor de 3% drempel zou kunnen worden overschreden.⁶ Dat is pas dan het geval als een voor een project een vergunning is afgegeven (maar het project nog niet is verwezenlijkt).⁷

³ BVerwG 15.05.2019 - BVerwG 7 C 27.17 (hoger beroep AK Trianel-Kraftwerk Lünen), ro 48.

⁴ BVerwG 15.05.2019 - BVerwG 7 C 27.17 (hoger beroep AK Trianel-Kraftwerk Lünen), ro 45 en 48.

⁵ BVerwG 15.05.2019 - BVerwG 7 C 27.17 (hoger beroep AK Trianel-Kraftwerk Lünen), ro 51."Wie dargelegt, kommt eine wiederholte Anwendung des 3 % - Wertes nur dann in Betracht, wenn sich - beispielsweise aus den UBA-Datensätzen - eine (eindeutige) positive Entwicklung der Vorbelastung ableiten lässt."

⁶ BVerwG 5. September 2012, 7 B 24.12, NuR 2012, p. 784 Ro. 12; OVG Münster 1 december 2011, 8 D 58/08.AK Trianel-Kraftwerk Lünen.

⁷ Aldus recent nogmaals BVerwG 15.05.2019 - BVerwG 7 C 27.17 (hoger beroep AK Trianel-Kraftwerk Lünen).

Er vindt dus wel een cumulatietoets plaats, maar die heeft alleen betrekking op andere nieuwe activiteiten, niet op de bestaande situatie en alleen als die activiteiten al vergund zijn.

Een belangrijk aandachtspunt is dat de rechtspraak van het BVerwG over de toepassing van de KDW tot nu toe uitsluitend betrekking heeft op de planning en aanleg van wegen en industrie-installaties.

De toepassing op veehouderijen is echter omstreden nu het bij veehouderijen niet om NOx-emissies, maar voor een belangrijk deel om NH₃-emissies (ammoniak) gaat, welke emissies veel makkelijker in water oplossen.

Naast enkele kritische stemmen in de rechtspraak zijn ook in de literatuur door sommigen kanttekeningen en vraagtekens geplaatst bij de (toelaatbaarheid van de) Duitse drempelwaarden.

Een andere wijze van denken over de onderbouwing van een drempelwaarde is de volgende:

[REDACTIE]. Hierin stelt de Raad dat het hanteren van de methode zoals die in Duitsland is toegepast in overeenstemming is met artikel 6 lid 3 van de Habitatriktlijn.

"22.5. Wat betreft de methode die is gebaseerd op het rapport van het Kieler Institut für Landschaftsökologie overweegt de Afdeling het volgende. Gezien de verplichtingen die voortvloeien uit artikel 6, derde lid, van de Habitatriktlijn, kunnen ook de Duitse bevoegde autoriteiten slechts toestemming voor een activiteit verlenen wanneer zij op basis van de beste wetenschappelijke kennis, gelet op de specifieke kenmerken van de Duitse Natura 2000-gebieden, de zekerheid hebben verkregen dat de activiteit geen schadelijke gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied. De gehanteerde methode wordt in de praktijk bij vergunningprocedures in Niedersachsen toegepast. Het gebruik van de methode is in Duitsland gangbaar. Mede gelet op artikel 4, derde lid, van het Verdrag van de Europese Unie, hebben verweerders er in beginsel dan ook van mogen uitgaan dat de methode die is toegepast in het IBL-rapport stikstofdepositie voor de beoordeling van de gevolgen van de toename van stikstofdepositie in de Duitse Natura 2000-gebieden in overeenstemming is met artikel 6, derde lid, van de Habitatriktlijn."

Raad van State, uitspraak 16 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1312

Denemarken

In Denemarken worden drempelwaarden alleen gebruikt met betrekking tot veehouderijen. Wordt in de nabijheid van een stikstofgevoelig Natura 2000-gebied een vergunning voor een (uitbreiding van een) veehouderij aangevraagd wordt de belasting van de totale installatie, dus niet alleen van de uitbreiding berekend. In de regel wordt volstaan met het toepassen van deze drempelwaarden. In sommige gevallen moeten echter een individuele beoordeling van de mogelijke gevolgen van een nieuw te bouwen of uit te breiden veehouderij plaatsvinden. De Deense drempelwaarden houden rekening met cumulatie, maar dat is beperkt tot cumulatie met andere veehouderijen. Mogelijke cumulatieve effecten worden op een gestandaardiseerde manier in beschouwing genomen.

Een vergunning wordt verleend als de belasting niet groter is dan 0,7 kg/N/ha/jaar. Dat is dus ongeveer 50 mol. Als in de nadere omgeving nog een veehouderij bestaat, dan zakt deze waarde naar 0,4 kg, dus ongeveer 29 mol. Zijn er meer dan één veehouderij(en) in de buurt, dan wordt de grenswaarde 0,2 kg, dus ongeveer 14 mol.

Belgie

In Vlaanderen werd of wordt een drempelwaarde gehanteerd van 5% van de KDW. Bij een KDW van 400 Mol ligt de drempelwaarde dan bij 20 mol, bij een KDW van 1600 mol bij 80 mol.

Zie Schoukens.⁸

Net als Nederland, kampt ook Vlaanderen met problematisch hoge stikstofdeposities in gebieden die zijn beschermd via de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen, de Natura 2000- gebieden. De zogenaamde 'kritische depositiewaarden' – dit is het depositieniveau (vaak uitgedrukt in kilogram stikstof per hectare per jaar) waarboven er sprake is van betekenisvolle effecten op de natuur – worden binnen de Vlaamse Natura 2000-gebieden maar liefst op 61% van de beschermde actuele habitats overschreden. Hoewel de gemiddelde depositie van stikstof binnen Vlaanderen gedaald is van 43 kg/ha in 1990 naar 24 kg/ha in 2013, blijven de waarden te hoog om het duurzame herstel van de Europees beschermde natuur te garanderen.

Tot november 2019 gold een overgangsperiode. Daarna is een significantiedrempel van 5% van de relevante kritische depositiewaarde gaan gelden en is de 30% reductie-verplichting uit de overgangsperiode vervangen door een standstillbenadering,

Aandeel voorziene depositie ten overstaan van de kritische depositiewaarde getroffen habitat	Hervergunning (ook omzetting naar omgevingsvergunning valt hieronder)	uitbreiding	nieuw
Niet relevant	vergunning mogelijk	vergunning mogelijk	vergunning mogelijk
x<5%	vergunning mogelijk	vergunning mogelijk	vergunning mogelijk
5%<x<50%	Vergunning mogelijk	individuele passende beoordeling	individuele passende beoordeling

Huidig significantiekader NH3 voor de veehouderijen

Bij het hanteren van het significantiekader op bedrijfsniveau kan in de toekomst ook rekening worden gehouden met

Eerst en vooral werd het significantiekader voor wat betreft de waarbij bedrijven vergund kunnen worden indien ze binnen de bestaande emissies blijven. Voor bedrijven die wensen uit te breiden zal een individuele passende beoordeling uitsluitsel moeten bieden over het feit of de aanvraag zal leiden tot een significant effect. Van zodra de gebiedsspecifieke analyses per Natura 2000-gebied klaar zijn, kunnen deze ook mee opgenomen worden in de beoordeling. Hoewel er nog géén definitieve versie van het Vlaams PAS voorligt, zijn de hoofdlijnen van het toekomstige Vlaamse beleid wel reeds duidelijk.

- Dr. H. Schoukens, George Orwells Animal Farm en de programmatische aanpak stikstof in de Lage Landen: zijn de Vlaamse varkens beter af dan Nederlandse?, M en R 2019/21

Huidig significantiekader NH3 voor de veehouderijen

Aandeel voorziene depositie ten overstaan van de kritische depositiewaarde getroffen habitat	Hervergunning (ook omzetting naar	uitbreiding	nieuw

⁸ H. Schoukens, George Orwells Animal Farm en de programmatische aanpak stikstof in de Lage Landen: zijn de Vlaamse varkens beter af dan Nederlandse? M en R 2019/21.

	(omgevingsvergunning valt hieronder)		
Niet relevant	vergunning mogelijk	vergunning mogelijk	vergunning mogelijk
x<5%	vergunning mogelijk	vergunning mogelijk	vergunning mogelijk
5%<x<50%	Vergunning mogelijk	Individuele passende beoordeling	vergunning mogelijk
x<50%	niet vergunbaar	niet vergunbaar	niet vergunbaar

NOx-emissies

Men wou het striktere beleid overigens niet exclusief beperken tot de veehouderijen. In 2016 heeft de Vlaamse Regering ook beslist het NOx-significantiekader voor de sectoren van de industrie en de energie te behouden. Dat dit toetsingskader coulanter is wordt gerechtvaardigd door de vaststelling dat NOx-emissies, zeker wanneer het gaat om industriële emissies, minder sterk doorwerken op korte afstand van de bron en zich dus in hoofdaak aan de achtergronddepositie toevoegen. Er zal de komende ook een nieuw NOx-significantiekader worden ontwikkeld voor de sectoren mobiliteit, handel en diensten.

Bij het hanteren van het significantiekader op bedrijfsniveau kan in de toekomst ook rekening worden gehouden met reeds aanwezige of geplande maatregelen om de NH3-emissies te reduceren.

[REDACTIE]. Ook in Vlaanderen zal voor het toekomstige PAS allicht gebruik worden gemaakt van bronmaatregelen en herstelbeleid. [REDACTIE]

[REDACTIE] Zo heeft de Vlaamse Regering beslist om de figuur van de passende beoordeling bij elk individueel goed te keuren plan of project te behouden. Het is vooralsnog niet de bedoeling van de Vlaamse regering om gebruik te maken van het concept 'ontwikkelingsruimte', waarbij een deel van de depositieruimte die wordt gecreëerd ten gevolge van de trendmatige daling van de stikstofdeposities alsnog wordt uitgedeeld als 'ontwikkelingsruimte' voor nieuwe projecten. De beslissing van de Vlaamse Regering in 2016 om, niettegenstaande de verdere uitwerking van een Vlaamse PAS, alsnog het instrument van de passende beoordeling op projectniveau te behouden

[REDACTIE]. Door géén absolute vrijstelling te voorzien op individueel projectniveau, kan men eventuele onvolkomenheden bij het globale plann-MER en passende beoordeling voor het voorgestelde PAS alsnog ondervangen [REDACTIE]

d. Tussenconclusie drempelwaarden in ons omringende landen

In Vlaanderen, Duitsland en Denemarken worden drempelwaarden op verschillende manieren gebruikt. De Deense drempelwaarden hebben alleen betrekking op veehouderijen, terwijl de Duitse drempelwaarden voor alle stikstofdepositie veroorzakende activiteiten gelden. Bij de toepassing van de Duitse grenswaarden wordt slechts in zeer beperkte mate rekening gehouden met

cumulatie, bij de Deense waarden gebeurt dat op een gestandaardiseerde manier en alleen met betrekking tot andere veehouderijen. De Duitse rechter heeft echter recentelijk aangegeven dat de drempels alleen dan (en zolang) herhaaldelijk mogen worden gebruikt als de totale depositie op overbelaste gebieden aantoonbaar afneemt. De hoogte van de drempelwaarden verschilt, maar is zelfs voor de kleinste gehanteerde waarden (14 mol bij meerdere veehouderijen in de omgeving) een veelvoud groter dan de in Nederland uit het PAS bekende drempelwaarden. De ecologische onderbouwing komt vooral erop neer dat ecologen aangeven dat het aandeel van emissiebronnen die een zeer kleine depositie op een gebied tot gevolg hebben aan het totaal van de depositie niet kan worden bepaald en dat dergelijke kleine deposities ook geen schadelijk effect hebben en niet causaal zijn voor een mogelijke verslechtering. Met andere woorden: of en in welke mate een verslechtering optreedt wordt niet beïnvloed door dergelijke kleine extra deposities. De (hoogte van de) Duitse drempelwaarde is niet onomstreden. Naast (enkele!) kritische stemmen in de literatuur zijn er ook in de rechtspraak van sommige bestuursrechters kritische kanttekeningen geplaatst. Dat heeft echter niet geleid tot een aanpassing van de drempelwaarden. Integendeel, het BVerwG heeft pogingen van het OVG Münster tot een aanzienlijke aanscherping van de Duitse drempelwaarden als in strijd met federaal recht afgewezen.⁹ Thans loopt een door het Umweltbundesamt geëntameerd interdisciplinair onderzoeksproject naar stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. Daarbij wordt ook de toelaatbaarheid van de tegenwoordige drempelwaarden onderzocht. De resultaten van dit project zullen echter niet voor zomer volgend 2020 beschikbaar zijn.

Orléans-zaak –

---

¹ Balla et al.: "Untersuchung und Bewertung von strassenverkehrsbedingten Nährstoffeinträgen in empfindliche Biotope" (onderzoek naar en beoordeling van voedingsstofdeposities als gevolg van het wegverkeer in gevoelige biotopen), rapport naar aanleiding van onderzoek 84.0102/2009, november 2013 ("BAST-rapport")

---

⁹ Het is de auteurs overigens bekend dat die pogingen nadrukkelijk ook geïnspireerd waren door de veel strengere Nederlandse praktijk en rechtspraak.

Bestuursrechtelijke versnellingen Chw:

In 2010 zijn de bestuursrechtelijke versnellingen via de Crisis- en herstelwet (hierna: Chw) geïntroduceerd. Het idee is dat door snellere procedures, sneller duidelijkheid is over de houdbaarheid van plannen die basis bieden voor te realiseren projecten, bijvoorbeeld woningbouwprojecten of projecten in het kader van duurzame energie.

De Chw kent **vier procedurele versnellingen**

1. **De bestuursrechter binnen 6 maanden** na afloop van de beroepstermijn uitspraak doen. (Versnelling van een half jaar)
2. Appelanten moeten voor afloop van de beroepstermijn alle beroepsgronden kenbaar maken en dus niet pas kort voor de zitting.
3. Wanneer een bestuursorgaan na vernietiging een nieuw besluit moet nemen, dan kan dit op grond van het oude feitenonderzoek. Er hoeft dan **geen nieuw onderzoek** te worden gedaan. Uiteraard geldt dit niet wanneer bepaalde onderzoeken grond waren voor de vernietiging.
4. De Chw regelt dat decentrale overheden niet in beroep kunnen tegen een besluit van de Rijksoverheid.

De bestuursrechtelijke versnellingen wijzigen niets in de mogelijkheden voor inspraak of rechtsbescherming voor burgers.

De Chw kent twee mogelijkheden om projecten onder het regime van de bestuursrechtelijke versnellingen te brengen. Ten eerste kan het door een categorie van projecten bij amvb toe te voegen aan bijlage 1, bijvoorbeeld woningbouwprojecten van meer dan 11 woningen. Ten tweede kan het door een concreet project aan te wijzen, bijvoorbeeld de uitbreiding van Lelystad Airport.

Korte termijn maatregel Chw:

De bestuursrechtelijke versnellingen kunnen ook toegepast worden op besluiten die nodig zijn voor herstelmaatregelen ten behoeve van Natura 2000-gebieden. Dat vergt dan aanwijzing van een nieuwe categorie van projecten in de amvb (het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet). Die categorie omvat dan bijvoorbeeld de volgende besluiten: het nemen van een peilbesluit om de waterstand te verhogen en weidegebieden te vernatten. En het opnemen van bufferzones rondom Natura 2000 gebieden via een provinciaal inpassingsplan.

Momenteel vindt (interdepartementale) besluitvorming plaats over de zogenaamde 20^e tranche van de het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet. Het is de bedoeling dat de voorhang bij Eerste en Tweede Kamer medio november start (na behandeling in RFEZIL en MR). De nieuwe categorie van projecten waarop de bestuursrechtelijke versnellingen van toepassing zijn, kan nog meegenomen worden in de 20^e tranche van de Chw. Inwerkingtreding van deze tranche is uiteraard afhankelijk van doorlooptijden bij parlement en daarna raad van state, maar kan waarschijnlijk nog voor de zomer van 2020 plaatsvinden.

Lange termijn, doorkijk Omgevingswet

De bestuursrechtelijke versnellingen zijn niet precies 1 op 1 overgenomen in de Omgevingswet. Zo is de beslistermijn voor de bestuursrechter van 6 maanden bijvoorbeeld generiek gemaakt voor het instrument projectbesluit en voor omgevingsplannen die cf de projectprocedure zijn voorbereid. Voor andere besluiten geldt de termijn van 6 maanden niet. Het vergt verder uitzoekwerk of er in het licht van de PAS-uitspraak nog aanvullende zaken nodig zijn. Dat strekt te ver voor deze notitie. Focus ligt daarom bij de mogelijkheden van de Crisis- en herstelwet. Relevant bij verder uitzoekwerk is dat de Omgevingswet – net als de Chw – ook een mogelijkheid biedt voor experimenteren. Mogelijk kan dat op de langere termijn ingezet worden.

Experimenteermogelijkheden

Daarnaast kent de Chw de mogelijkheid om in het kader van duurzame ontwikkeling bij wijze van experiment af te wijken van wet- en regelgeving. Er kan worden afgeweken van wet- en regelgeving gericht op het fysiek domein (Wro, Wabo, Waterwet, Wet Milieubeheer etc). Met de experimenteermogelijkheid kunnen snel belemmeringen worden weggenomen. In de negentiende tranche is bijvoorbeeld voor Nederweert en Someren geregeld dat ten behoeve van fijnstof reductie ingegrepen kan worden in bestaande situatie. In het kader van de eenentwintigste tranche wordt eenzelfde soort experiment uitgewerkt voor geur en ammoniak. Verder wordt de experimenteermogelijkheden vaak ingezet om vooruitlopend op de Omgevingswet al met meer flexibele bestemmingsplannen te werken die gericht zijn op de gehele fysieke leefomgeving. Hierdoor kan beter ingespeeld worden op veranderende bestemmingen.

Mocht daarvoor afgeweken moeten worden van bestaande regelgeving dan kan dat mogelijk met de Crisis- en herstelwet en straks ook met de Omgevingswet.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

TER INFORMATIE

Aan	De minister
Van	DGOW

DGBRW
Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties

Contactpersoon

[REDACTED]

Datum
31 oktober 2019

Kenmerk
2019-0000579048
Samengewerkt met
EZK

nota

Ophef in Flevoland over aanpak stikstof bij Windpark Groen

Aanleiding

In Flevoland is ophef over de aanpak van de stikstof voor het Rijksinpassingsplan Windplan Groen. Statenleden van GL, PvdD en PVV vinden het ongewenst dat wordt gesaldeerd met ongebruikte uitstootvergunningen om het Windplan door te laten gaan.

Advies/actie

De aanpak van de stikstof in het Windplan Groen is ondanks de ophef correct. BZK kan instemmen met de woordvoeringslijn van EZK, die de correcte aanpak benoemt.

Kern

De Statenleden van GL, PvdD en PVV van Flevoland vinden het ongewenst dat de stikstofuitstoot van het Windplan Groen wordt gesaldeerd met het intrekken vergunningen van veehouderijbedrijven (eenden) die al lange tijd leeg stonden, en nu (ineens) in gebruik worden genomen.

De ophef is vermeld in de regionale en landelijke pers.

De reactie van het Rijk hierop is; de vaststelling van het Rijksinpassingplan Windplan Groen is binnen de geldende kaders en juridisch zuiver voorbereid. Deze zogeheten 'interne saldering' wordt toegepast zoals aangegeven in de Kamerbrief van 4 oktober jl.

De bevoegdheid van het afgeven van de natuurvergunning voor het Windpark ligt bij de provincie Flevoland. GS hebben aangegeven dat deze natuurvergunning conform de beleidsregel van de provincie is verleend.

De Statenfractie van GL heeft vragen gesteld aan GS over de natuurvergunning.

[REDACTED]
[REDACTED]

De woordvoeringslijn van EZK en LNV is met BZK (en voor deze MenW) gedeeld. EZK en LNV zijn voor de pers de eerst aangesprokene. BZK/MenW zal bij vragen van de pers verwijzen naar EZK. hebben als woordvoeringslijn dat

Datum
31 oktober 2019
Kenmerk
2019-0000579048

Toelichting

Op 4 oktober jl. hebben de minister van EZK en BZK het Rijksinpassingsplan voor het Windplan Groen vastgesteld. Het Rijksinpassingsplan zal ter inzage liggen van 1 november tot en met 13 december. Tijdens deze termijn kunnen belanghebbenden beroep indienen tegen het Rijksinpassingsplan. De minister met de portefeuille 'ruimte' is op basis van de Wro bij Rijksinpassingsplannen het mede bevoegd gezag, naast de sectorminister die het besluitvormingsproces trekt.

Aanpak stikstof juridisch correct.

In dit Rijksinpassingsplan wordt de stikstofemissie als gevolg van de bouw van het windpark, door zogeheten Interne saldering geheel gecompenseerd. Daartoe worden bestaande vergunningen voor twee pluimveehouderijen (eenden) binnen het plangebied definitief ingetrokken, en worden de betreffende stallen door het Rijksinpassingsplan permanent wegbestemd.

De betreffende vergunningen en de stallen waren ten tijde van het besluit niet in gebruik.

In de Kamerbrief van 4 oktober over de aanpak van de stikstofproblematiek, is aangegeven dat in grote energieprojecten van nationaal belang, ook van vergunningen uitgegaan kan die niet perse gerealiseerd zijn.

Over de inzet van het Intern salderen is er overeenstemming tussen Rijk en provincies. De Interne saldering staat los van de discussie die tussen het Rijk en het IPO nog loopt over 'extern salderen' van uitstootrechten.

De Interne saldering is juridisch correct toegepast en door juristen van EZK en BZK robuust bevonden.

Achtergrond van de ophef

De Statenfracties maken niet alleen bezwaar tegen het Intern salderen terwijl de stallen zelf nog leeg stonden, maar ook tegen het feit dat de stallen opeens en tijdelijk wel in gebruik zijn genomen.

De PvdD en een maatschappelijke organisatie voor dierenwelzijn vinden daarom dat het gebruik van de stallen alleen voor het windpark is een onnodig dierenleed veroorzaakt.

EZK, de provincie (GS) en de initiatiefnemer voeren aan dat het gebruik van vergunningen in deze intensieve veehouderij sector, aan de ondernemer is.

De woordvoering van de provincie onderstreept dat de vergunning ook al aan de nieuwe regel was getoetst en passend was.

Noties bij keuze instrumenten aanpak stikstofproblematiek

Inhoudelijk (1)

In de (directe en wijde) omgeving van elk Natura 2000 gebied vinden voortdurend ontelbare activiteiten plaats die een depositie van stikstofverbindingen op dat natuurgebied veroorzaken. Dat heeft er mee te maken dat zowel emissies in de nabijheid als emissies op grote afstand depositie kunnen veroorzaken.

Sommige van die emissies zijn "voortdurend", en deponeren (jaarlijks) een bepaalde hoeveelheid stikstofverbindingen op het natuurgebied. Deze emissies worden in belangrijke mate bepaald door de ruimtelijke keuzes – de bestemmingen/functies, zoals industrie (o.a. stookinstallaties), agrarisch (emissies uit stallen), wonen en kantoren (verwarming en transport).

Naast de betrekkelijk constante voortdurende emissie zijn er ook emissies die tijdelijk zijn (aflopende activiteiten). Emissies van bouwactiviteiten zijn daar een duidelijk voorbeeld van. Er wordt een paar maanden gebouwd en de machines en vervoersbewegingen veroorzaken tijdelijk emissies. Als de bouw klaar is, stoppen die.

Geabstraheerd van de dagelijkse veranderingen in de emissie en depositie op een Natura 2000-gebied en kijkend vanuit een hoger abstractieniveau en op langere termijn zijn er grofweg twee ontwikkelingen in de emissies die van belang zijn voor de bescherming van het gebied:

- ontwikkeling van het totaal aan voortdurende emissies in een zeer wijde omgeving die een depositie op het gebied veroorzaken
- veranderingen in individuele grote voortdurende emissies op korte en middellange afstand.

De problematiek van depositie van stikstofverbindingen op Natura 2000 gebieden is een voorbeeld van overschrijding van de milieugebruiksruimte. Een vergelijkbare problematiek speelt op verschillende andere onderwerpen. Ook bij die onderwerpen is het zo dat terwijl sprake is van overschrijding van de gebruiksruimte zich regelmatig activiteiten aandienen die op hetzelfde onderwerp een toename van de belasting betekenen.

Welke stappen genomen moeten worden om de gebruiksruimte niet meer te overschrijden moet volgen uit een inhoudelijke beschouwing, waarin de problematiek van emissies op korte en lange afstand in samenhang wordt bezien.

Juridisch (1)

11.1
[REDACTIE]

11.1
[REDACTIE]
[REDACTIE]
[REDACTIE]

11.1
[REDACTIE] Wat het stellen van regels aan activiteiten betreft komen daarbij vaak drie juridische instrumenten terug:

1. "ruimtelijke regels", voornamelijk in het omgevingsplan, waarmee functies worden toegedeeld en waarmee activiteiten, al dan niet onder het stellen van beperkende voorwaarden, locatiegericht worden toegelaten.
2. algemene regels op rijksniveau, waarmee betrekkelijk snel maatregelen voor een groot aantal bronnen kan worden doorgevoerd, of op decentraal niveau, die maatregelen voor een specifiek gebied kunnen bevatten
3. vergunningplicht, die vaak in aanvulling op de ruimtelijke regels individuele activiteiten met een potentieel groot effect, dat onaanvaardbaar zou kunnen zijn, toetst.

Op andere onderwerpen waar overschrijding van milieugebruiksruimte aan de orde is wordt een vergunningplicht meestal ingezet voor activiteiten die, als ze tot uitvoering zouden worden

[REDACTIE]
[REDACTIE]

gebracht, in de weg zouden kunnen staan aan het zodanig terugbrengen van de totale belasting dat de gebruikruimte niet meer wordt overschreden, en die dus vanwege deze potentieel vergaande invloed op het kunnen bereiken van de doelen om individuele beoordeling via het instrument vergunning vragen.

Tegelijkertijd is de regelgeving zo ingericht, dat activiteiten die een geringe belasting veroorzaken en op zich aan het bereiken van de doelen op het desbetreffende onderwerp niet in de weg staan zonder vergunning, doorgang mogen vinden. Mocht een enkele keer bijsturing van dergelijke activiteiten nodig zijn kan dat via individueel of gebiedsgericht maatwerk.

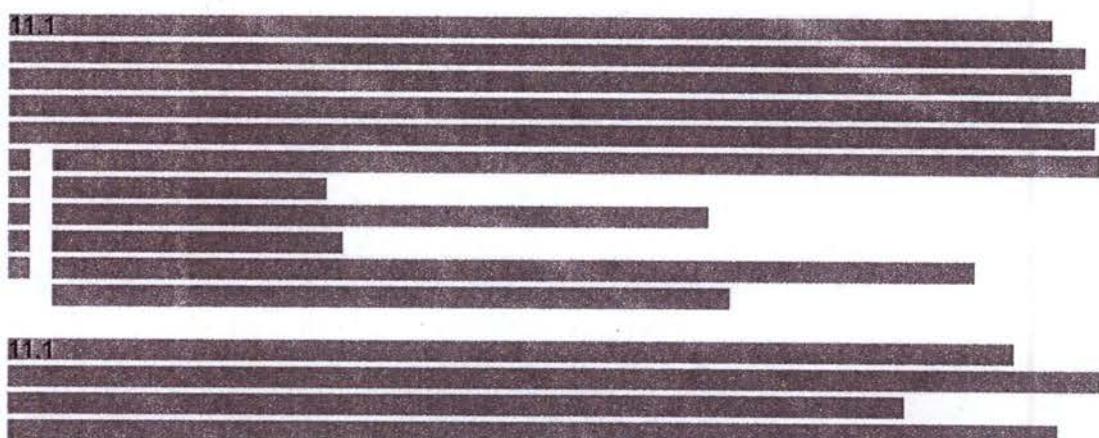
In de bescherming van de Natura 2000-gebieden lijkt de vergunningsplicht echter een centraal instrument. In de Wet natuurbescherming is de volgende vergunningsplicht opgenomen:

Het is verboden zonder vergunning van gedeputeerde staten projecten te realiseren of andere handelingen te verrichten die **gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor een Natura 2000-gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen.**

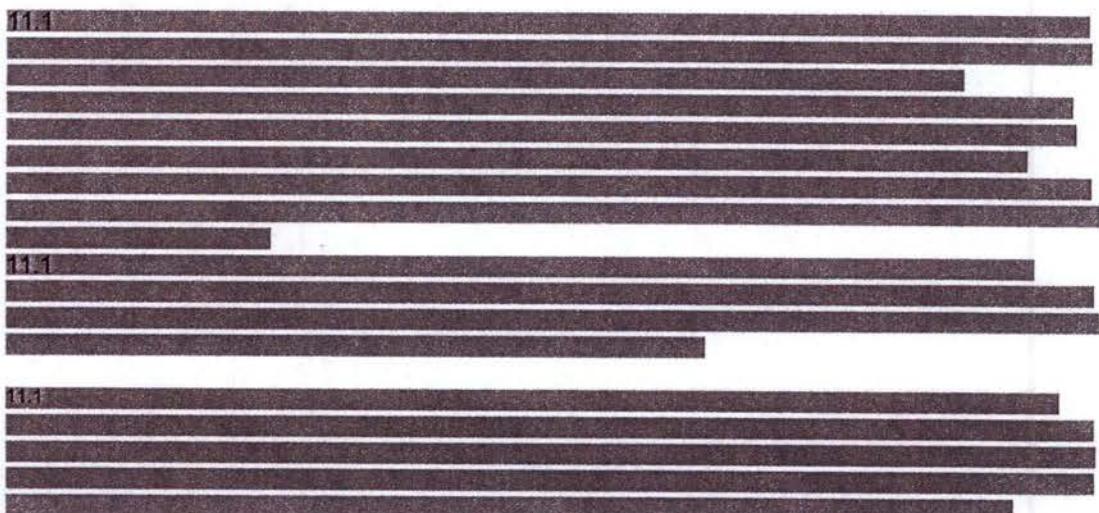
De vergunningsplicht is omschreven vanuit het effect dat een activiteit kan hebben. Kijkend naar stikstofverbindingen dus het effect dat depositie zou kunnen veroorzaken.

Uitgaande van de redactie van de vergunningsplicht leidt niet het feit dat enige depositie optreedt tot vergunningsplicht, die treedt pas in als de depositie de in het artikel omschreven effecten zou kunnen hebben.

Inhoudelijk (2)

Juridisch (2)

[REDACTED]

Tussenconclusie: [REDACTED]

[REDACTED] [REDACTED]
[REDACTED] [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] [REDACTED]
[REDACTED] [REDACTED]

[REDACTED] [REDACTED]
[REDACTED] [REDACTED]

[REDACTED] [REDACTED]
[REDACTED] [REDACTED]

[REDACTED] [REDACTED]
[REDACTED] [REDACTED]

[REDACTED] [REDACTED]
[REDACTED] [REDACTED]
[REDACTED]).

[REDACTED]

[REDACTED] [REDACTED]
[REDACTED] [REDACTED]

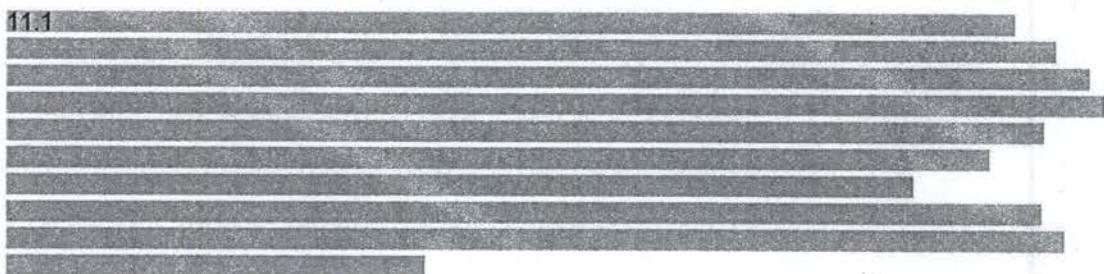
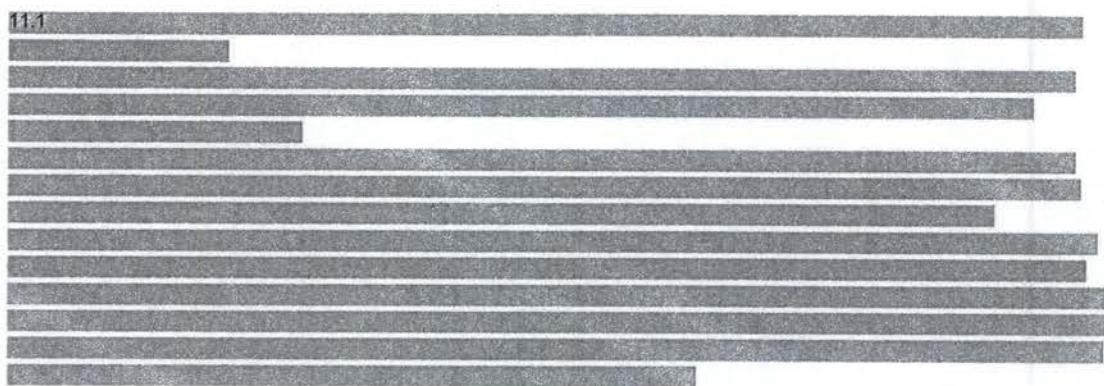
[REDACTED] [REDACTED]
[REDACTED] [REDACTED]

[REDACTED] [REDACTED]
[REDACTED] [REDACTED]

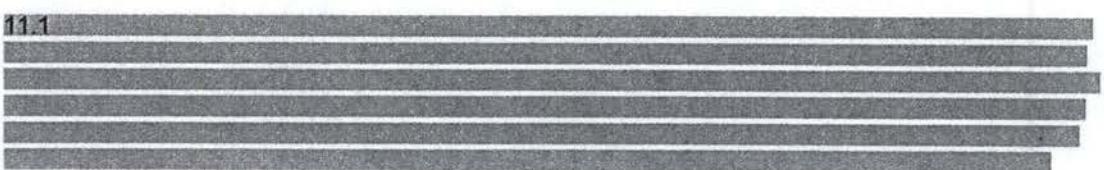
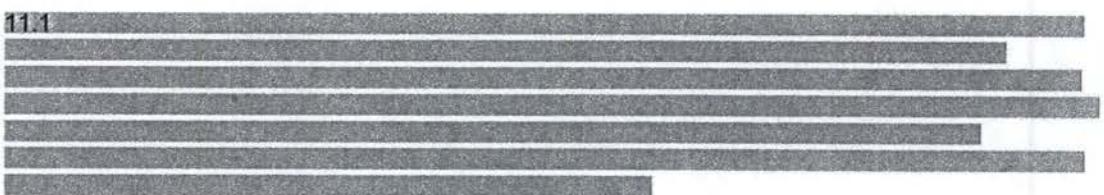
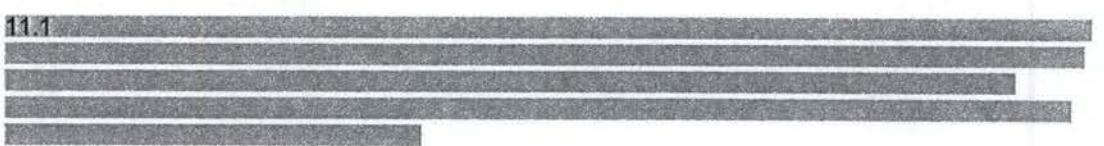
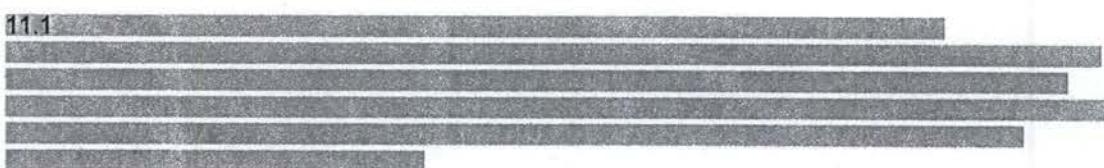
Inhoudelijk (3)

[REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]

Juridisch (3)

Inhoudelijk (4)

11.1

11.1

Juridisch (4)

11.1

11.1

11.1

11.1

Inhoudelijk (5)

11.1

11.1

11.1

11.1

---

³ Moet wellicht derde lid zijn, check nummering wetsvoorstel

11.1

Art.10, lid 2

Brainstorm PAS

8 juli 2019

Aanwezig: [REDACTED] 10.2.e [REDACTED]

Voor de zomerperiode hebben we de volgende acties benoemd algemeen en uit de brainstorm:

1. [REDACTED] 11.1 [REDACTED]
[REDACTED] 10.2.e [REDACTED]
→ Uitbesteden Arcadis, door [REDACTED] 10.2.e [REDACTED]
2. [REDACTED]
→ Is LNV mee bezig, wil deze rechten na bepaalde periode generiek terughalen
→ Mogelijkheden evt. via Chw, door [REDACTED] 10.2.e [REDACTED]
3. [REDACTED] 11.1 [REDACTED]
[REDACTED] 10.2.e [REDACTED]
[REDACTED] 10.2.e [REDACTED]
→ LNV gaat handreiking maken (wij participeren middels de programma aanpak)
[REDACTED] beziet uitbreiding factsheet
4. [REDACTED] 11.1 [REDACTED]
→ Week van 15 juli brainstorm hierover met experts dan vervolgafspraken
5. [REDACTED] 11.1 [REDACTED]
→ LNV zou dit onderzoek moeten uitvoeren
Bespreken met [REDACTED] 10.2.e [REDACTED] in overleg deze of volgende week ([REDACTED] 10.2.e plant In).
6. [REDACTED] 11.1 [REDACTED]
→ LNV zou dit moeten doorrekenen
Bespreken met [REDACTED] 10.2.e [REDACTED] in overleg deze of volgende week ([REDACTED] 10.2.e plant In).
7. [REDACTED] 11.1 [REDACTED]
[REDACTED] 10.2.e [REDACTED]
[REDACTED] 10.2.e [REDACTED]
→ Woningmarkt [REDACTED] 10.2.e [REDACTED] ism woondealtrekkers
8. [REDACTED] 11.1 [REDACTED]
[REDACTED] 10.2.e [REDACTED]
9. [REDACTED] 11.1 [REDACTED]
Vervolg op 2 juli jl. In week van 15 juli.
Vervolg op week 15 juli in tweede helft augustus
→ [REDACTED] 10.2.e [REDACTED]

10. [REDACTED]
  - Voor Werkbezoeken.
  - Volgende slag op de eerste redeneerlijn
  - [REDACTED] 10.2.e
11. [REDACTED]
  - Uitvoering LNV / Bij12, door [REDACTED] 10.2.e
12. [REDACTED]
  - Trekker Juridisch door CZW aan LNV
  - Wie wat waar, coördinatie door [REDACTED] ism allen

Aanvullend

- Vakantieoverzicht maken door [REDACTED] 10.2.e
- Planning van de overleggen(alles) rest van dit jaar in overzicht door [REDACTED] 10.2.e

Drempelwaarde stikstof in relatie tot de Habitatrichtlijn

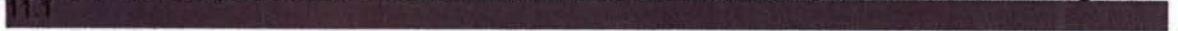
1. Kernboodschap

[REDACTED]

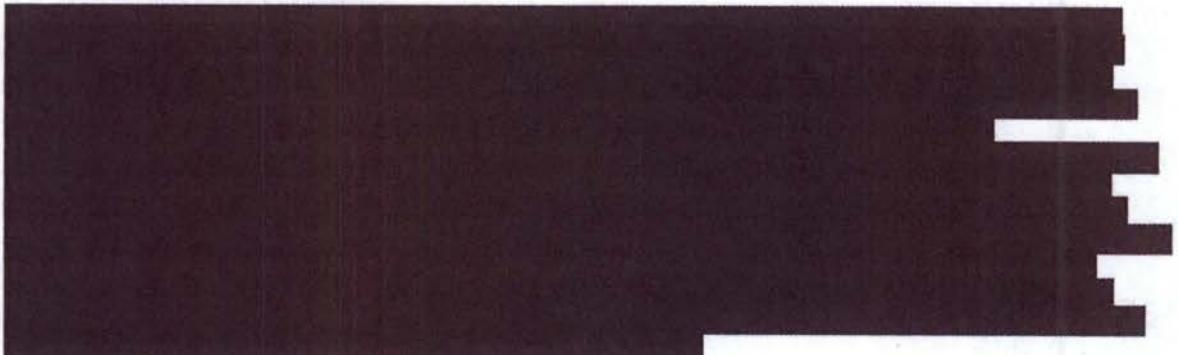
2.

[REDACTED]

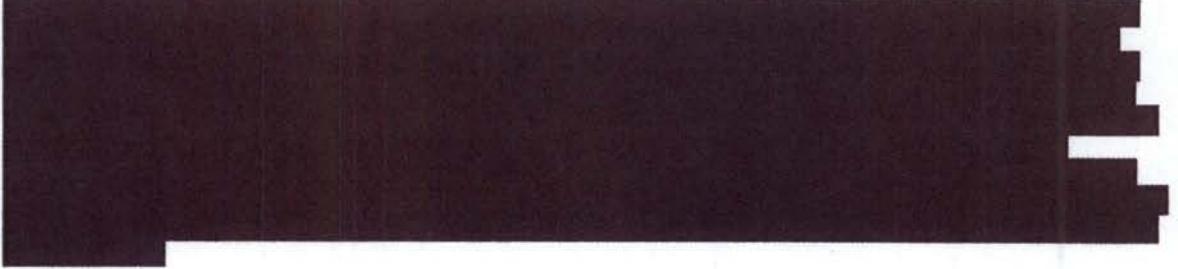
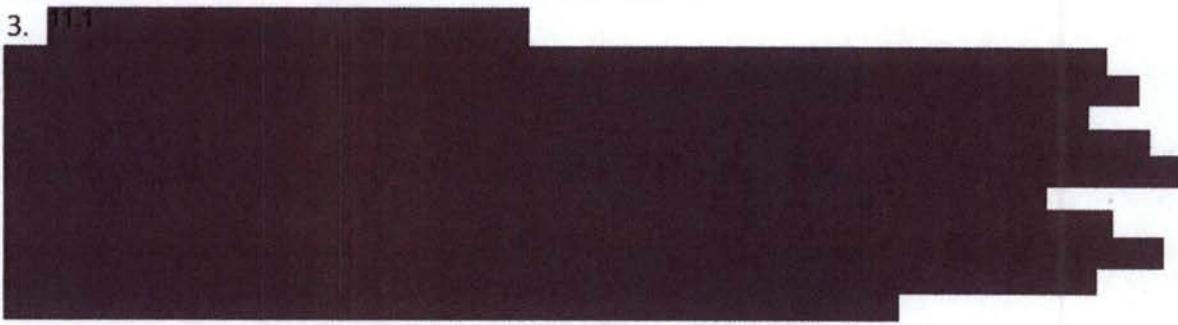
evenzeer een perverse prikkel uit. De stilstand in de vergunningverlening remt de verduurzaming in de

H

3.

4. Drempelwaarden

Het Hof van Justitie (en de Raad van State) stellen als norm dat gebruik van een drempelwaarde bij de beoordeling van gevolgen van projecten kan worden gehanteerd mits op voorhand verzekerd is dat gebruik van de drempelwaarde met zekerheid niet leidt tot significant negatieve effecten op natuurwaarden. Een dergelijke drempel zou per Natura2000 gebied, of generiek (landelijk) kunnen

worden ingericht. Bij het vormgeven van drempelwaarden per Natura2000 gebied zal waarschijnlijk verschil ontstaan in de toelaatbaarheid van bouwprojecten per locatie omdat de stikstofbelasting, voortgang van herstelmaatregelen en de staat van instandhouding per gebied verschillen.

4.1. Onderbouwing drempelwaarden

Welke onderbouwing biedt voldoende juridische basis, gezien de stringente eisen van het Hof van Justitie? Hierover verschillen juristen van mening. De meesten zien, gezien eerdere ervaringen met de Afdeling bestuursrechtspraak, geen mogelijkheden omdat – naar hun oordeel – moeilijk kan worden onderbouwd dat vrijstelling van de vergunningsplicht onder een drempelwaarde in alle gevallen met zekerheid niet leidt tot negatieve effecten op beschermde natuurwaarden. Daarbij is het uitgangspunt dat uit modelberekeningen exact kan worden afgeleid hoeveel extra depositie door een project wordt veroorzaakt en dat de gezamenlijke uitstoot van alle projecten onder een drempelwaarde tot een onaanvaardbare extra belasting van de natuur kan leiden.

4.2. Duitsland

Een andere wijze van denken over de onderbouwing van een drempelwaarde is de volgende: Volgens de in Duitsland algemeen gehanteerde beoordelingstechniekⁱ van de gevolgen van stikstofdepositie op Natura2000 habitats kunnen weliswaar bijzonder kleine hoeveelheden stikstofbelasting modelmatig worden berekend, maar zijn dergelijke beperkte toenames, die onder een drempelwaarde liggen, bij voorbaat niet significant. Om die reden hoeven ze ook niet cumulatief te worden beoordeeld.

Deze drempelwaarde (afbakeningscriterium) ligt bij 0,3 kg N/ha*a voor eutrofiërende stikstofdeposities, wat overeenkomt met 24 eq N/ha*a voor verzurende stikstofdeposities. Volgens deze beoordeling is bij een stikstofdepositie die onder deze drempelwaarde ligt geen sprake van een toerekenbaar gevolg van het desbetreffende project. De uitstoot kan in verspreidingsberekeningen weliswaar rekenkundig worden bepaald, maar moet technisch kan ze niet meer met zekerheid worden afgebakend van de achtergronddepositie. Ze kunnen volgens deze beoordelingsmethode kort gezegd niet meer worden herleid tot een concreet project. Dit betekent niet dat er geen sprake is van stikstofdepositie of dat deze verwaarloosbaar is ten opzichte van de natuur. De overheid dient het toestaan van deze bijdrages aan de achtergronddepositie wel degelijk te compenseren met ruig en robuust ingrijpen ten gunste van natuurwaarden.

Interessant is dat de hoogste Duitse bestuursrechter (Bundesverwaltungsgericht: BVerwG) zich heeft uitgelaten over belangrijke aspecten van deze beoordelingsmethode en in beginsel het BAST-rapport geclassificeerd heeft als beste wetenschappelijke kennisstand voor de beoordeling van de stikstofbelasting in Natura2000 gebieden (BVerwG, uitspraak van 23 april 2014, ref. 9 A 25/12, punt 37.)

In aansluiting daarop heeft het BVerwG meer recent aangegeven dat meettechnisch niet toerekenbare deposities slechts 'theoretische zorgen' inhouden, die niet kunnen leiden tot de aanname van 'significante gevolgen' in de zin van artikel 6 lid 3 van de Habitatrichtlijn.

"Een project is toelaatbaar indien na afloop van de passende beoordeling uit wetenschappelijk oogpunt geen gerechte twijfel meer bestaat met betrekking tot de vraag of significante gevolgen worden voorkomen. Om te komen tot een betrouwbare beoordeling dient in het kader van de passende beoordeling te worden gekeken naar de "beste toepasselijke wetenschappelijke inzichten", en is derhalve het "gebruik van alle wetenschappelijke middelen en bronnen" vereist (BVerwG, uitspraak van 28 maart 2013 - 9 A 22.11 - BVerwGE 146, 145, punt 41; HvJ-EU, arrest van 26 oktober 2006 - C-239/04 [ECLI:EU:C:2006:6653], Europese Commissie/Portugal -, punt 20). In dit verband kan een meettechnisch niet registrerbare stikstofdepositie niet van belang zijn voor de vaststelling van het onderzoeksgebied van een milieueffectbeoordeling en daarmee de projecten waarmee in het kader van de summatieve beoordeling rekening dient te worden gehouden."

BVerwG, uitspraak van 15 mei 2019, ref. 7 C 27/17, punt 36, juris.

Ten slotte is het BVerwG ingegaan op de in de Nederlandse PAS toegepaste drempelwaarden. Het BVerwG heeft aangegeven dat de in NL toegepaste strengere waarden zijn gebaseerd op het toegepaste rekenkundige model. Dit staat toepassing van een drempelwaarde in de vorm van een afbakeningscriterium van 0,3 kg N/ha*a niet in de weg:

"Uit het arrest van het HvJ-EU van 7 november 2018 - C-293/17 [ECLI:EU:C:2018:882], Raad van State - met betrekking tot het Nederlandse "verrekeningsmodel" dat wordt toegepast bij het stikstofonderzoek in Natura 2000-gebieden vloeit niet voort dat het afbakeningscriterium van 0,3 kg N/(ha*a) onverenigbaar is met de communautaire voorschriften van

artikel 6 lid 3 van de Habitatrichtlijn. Deze procedure betrof een ander concept (vgl. BVerwG, uitspraak van 27 november 2018 - 9 A 8.17 -, juris, punt 81). Aan het arrest van het HvJ-EU lag een nationaal programma van Nederland ter bestrijding van overmatige stikstofdeposities in Natura 2000-gebieden ten grondslag, dat tegelijkertijd de voortzetting of ontwikkeling van nieuwe economische activiteiten mogelijk diende te maken, door bij een daling van de stikstofdeposities de helft van deze geprognosticeerde daling te beschouwen als "buffer" voor nieuwe economische activiteiten. In dit verband wordt een bijkomende belasting met stikstof van 1 mol/ha*a genormeerd als drempelwaarde voor uitzondering van de specifieke vergunningsplicht.

Deze in vergelijking met de afbakeningswaarde die is vastgelegd in het BASt-rapport, maar ook in vergelijking met de door het OVG aangenomen afbakeningswaarde nogmaals aanzienlijk lagere waarde is een rekenkundige grootheid, die wordt verklaard door de conceptie van het programma. Deze grootheid is gebaseerd op de veronderstelling dat de stikstofbelasting in de toekomst op grond van bepaalde maatregelen in een bepaalde rekenkundig vastgestelde mate zal dalen. Het Nederlandse model is een beheerprogramma dat stikstofdeposities in het kader van een programmatische globale beoordeling "coördineert", doordat op basis van een tevoren uitgevoerd onderzoek een bepaalde hoeveelheid stikstof wordt vastgelegd die in het desbetreffende beschermd gebied mag worden afgezet. In het kader van dit model wordt de bijdrage van de emissiebronnen die door de gebruiker worden toegevoegd aan het systeem aan de stikstofdeposities berekend, en wordt op deze wijze vastgesteld of het project significante gevolgen heeft voor een habitatrichtlijngebied (HvJ-EU, arrest van 7 november 2018 - C-293/17 -, punt 30 tot en met 39, 104, 112). Bij een dergelijk rekenkundig model, waarbij bovendien wordt uitgegaan van een verlaging van de stikstofdeposities door maatregelen van het gebiedsmanagement, is het passend om ook rekening te houden met slechts rekenkundig vastgestelde kleine bijdragen. Met de afbakeningswaarden die in de jurisprudentie van het BVerwG zijn erkend als beste wetenschappelijke inzichten zijn deze waarden niet vergelijkbaar."

BVerwG, uitspraak van 15 mei 2019, ref. 7 C 27/17, punt 40 e.v., juris.

Ook hoogst interessant is de uitspraak van de Raad van State in het arrest over de RWE Eemshaven. Hierin stelt de Raad dat het hanteren van de methode zoals die in Duitsland is toegepast in overeenstemming is met artikel 6 lid 3 van de Habitatrichtlijn.

"22.5. Wat betreft de methode die is gebaseerd op het rapport van het Kieler Institut für Landschaftsökologie overweegt de Afdeling het volgende. Gezien de verplichtingen die voortvloeien uit artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn, kunnen ook de Duitse bevoegde autoriteiten slechts toestemming voor een activiteit verlenen wanneer zij op basis van de beste wetenschappelijke kennis, gelet op de specifieke kenmerken van de Duitse Natura 2000-gebieden, de zekerheid hebben verkregen dat de activiteit geen schadelijke gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied. De gehanteerde methode wordt in de praktijk bij vergunningprocedures in Niedersachsen toegepast. Het gebruik van de methode is in Duitsland gangbaar. Mede gelet op artikel 4, derde lid, van het Verdrag van de Europese Unie, hebben verweerders er in beginsel dan ook van mogen uitgaan dat de methode die is toegepast in het IBL-rapport stikstofdepositie voor de beoordeling van de gevolgen van de toename van stikstofdepositie in de Duitse Natura 2000-gebieden in overeenstemming is met artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn."

Raad van State, uitspraak 16 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1312

5. Vertaling naar de Nederlandse situatie

In NL geldt momenteel een drempelwaarde van 0,005 mol/ha/jr als grenswaarde waaronder voor een project geen vergunning voor de gevolgen van stikstofdepositie behoeft te worden verleend. In Duitsland geldt een drempelwaarde van ongeveer 20 mol/ha/jr waarbij geen nader onderzoek behoeft te worden verricht naar de effecten van stikstofdepositie. Vraag is dan welke bijdrage de Duitse manier van beoordelen kan bieden voor het onderbouwen van een effectieve drempelwaarde voor de beoordeling van de gevolgen van stikstofdepositie t.g.v. bouwactiviteiten.

5.1. Wat is 'significant'?

Sinds ongeveer 2005, en misschien nog wel eerder, is de doctrine van de Afdeling bestuursrechtspraak dat een toename van stikstofdepositie in een overbelaste situatie leidt tot een significant negatief effect op natuurwaarden. Daarbij maakt de omvang van die toename in beginsel niet uit. Het verschil met de Duitse methode is vooral dat deze niet uitgaat van de doctrine dat iedere berekende toename van de belasting leidt tot een significant negatief effect. De rechter toetst besluiten van de overheid in beginsel marginaal indien sprake is van een zekere beleidsvrijheid. Indien een drempelwaarde wordt geïntroduceerd dan zal er een onderbouwing moeten worden gegeven waarom het toepassen van die drempelwaarde niet leidt tot significant negatieve effecten. In de Duitse systematiek is deze

onderbouwing gevonden in het niet verbinden van conclusies aan meet technisch niet aan een project toerekenbare deposities. Deze houden slechts 'theoretische zorgen' in voor een mogelijk effect op de staat van Instandhouding van natuurwaarden. Omdat er geen sprake is van een significant negatief effect en omdat ze beschouwd worden als onderdeel van de achtergronddepositie speelt ook het probleem van de cumulatie niet. Duitsland weerlegt de voor de hand liggende kritiek dat niet met zekerheid te stellen is het hanteren van een onzekerheidsmarge geen significant negatief effect heeft, met het argument dat de omgekeerde bewering evenmin waar is: het is ook niet met zekerheid vast te stellen hier wél sprake van is. Tegelijkertijd negeert Duitsland de stikstofdepositie niet door deze toe te kennen aan de achtergronddepositie en sterk te sturen op het verminderen daarvan.

5.2. Toepassing van de drempelwaarde per individueel geval

De begrenzing van het onderzoeksgebied door middel van de drempelwaarde wordt per individuele casus bepaald op basis van de kenmerken van het specifieke initiatief (bijvoorbeeld de emissie, heersende windrichting en morfologische omstandigheden). Dat betekent dat de Duitse drempelwaarde weliswaar generiek geldt, maar dat ieder geval wel per geval afzonderlijk wordt getoetst op de te veroorzaken depositie. Dat betekent dat wel steeds een berekening zal moeten worden uitgevoerd.

Het is bovendien voor aanvragers en bevoegd gezagen bekend: ook in het verleden moesten aanvragers een berekening maken om te toetsen of zij wel of niet onder de drempelwaarde vielen. Wie onder de drempelwaarde valt hoeft geen vergunning in het kader van de Nbwet aan te vragen.

5.3. Vaststellen drempelwaarde: een meervoudig perspectief

Vraag is hoe hoog de drempelwaarde in NL zou moeten liggen en hoe deze waarde zou moeten worden onderbouwd. De mate waarbinnen kleine en tijdelijke deposities meet technisch niet te onderscheiden zijn van de achtergronddepositie geeft een range. Deze range wordt vervolgens verder ingekaderd door bijvoorbeeld de vereisten van de Habitatriktlijn, maar ook door ecologische en maatschappelijke argumenten. In NL geldt momenteel een drempelwaarde van 0,005 mol/ha/jr als grenswaarde waaronder voor een project geen vergunning voor de gevolgen van stikstofdepositie behoeft te worden verleend. Een drempelwaarde van 20 mol/ha/jr is weliswaar in Duitsland onderbouwd en door de hoogste bestuursrechter erkend als gebaseerd op de 'best beschikbare wetenschappelijke kennis',

De 20 mol/ha/jr is slechts de bultengrens. Verdere beleidmatige inkleuring is vereist om een verstandige drempelwaarde vast te stellen.

6. Maatschappelijke urgentie van de woningbouwopgave en de prikkel tot verduurzamen

Volgens de cijfers van het RIVM draagt de bouw slechts voor 0,6% bij aan de totale stikstofdepositie.

Voor de woningbouw geldt dat in de gebruiksfase met name het gebruik van cv-ketels uitstoot levert die bijdraagt aan de stikstofdepositie. Met de implementatie van de meest recente eisen voor nieuwbouw in het Bouwbesluit is alle nieuwbouw inmiddels aardgasvrij. Ook de verduurzaming van de bestaande gebouwde omgeving leidt tot de implementatie van aardgasvrije technieken.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

7. Relatie met overige sectoren

Hoewel er valide argumenten zijn om de woningbouw een prominente plek te geven in de politieke discussie over drempelwaarde is het niet mogelijk de bouw als sector volledig te isoleren. De route die het kabinet nu inzet is ook bepalend voor het handelingsperspectief ten aanzien van de overige sectoren. Met een blik op de cijfers van het RIVM is snel duidelijk dat de landbouw de grootste veroorzaker van stikstofdepositie is. Tegelijkertijd is het de sector die het moeilijkst kan bewegen. De agrarische sector zit gefixeerd in een zeer complex stelsel van regelgeving waarbij ieder ingrijpen ten gunste van stikstof op een andere plek onvoorziene effecten heeft.

[REDACTED]

8. Randvoorwaarden

Helder is dat natuurwaarden in Nederland er niet goed voor staan. De Habitatrijlijn verplicht lidstaten dan ook tot het in een gunstige staat van instandhouding brengen van habitats en soorten door het treffen van instandhoudingsmaatregelen. De Habitatrijlijn schrijft niet voor dat deze enkel in het kader van Natura2000 beleid of beheerplannen kunnen worden uitgewerkt.

Naast bronmaatregelen zullen daarom ook beheermaatregelen, herstelmaatregelen, of feitelijke maatregelen die een mitigerend effect hebben moeten worden getroffen om een totaalpakket van herstel van natuurwaarden te garanderen. Mogelijk moet dit gebiedsgericht worden uitgewerkt. Op welke wijze het uitvoeren van deze verplichtingen geïnstrumenteerd moet worden is een kwestie van nadere uitwerking.

[REDACTED]

De RvS stelt dat daling van de stikstofdepositie in de toekomst mag liggen mits deze wetenschappelijk aantoonbaar is en de inzet hard gemaakt is. Deze onderbouwing ontbrak in het PAS omdat hier uitgegaan werd van een geschatte daling van de achtergronddepositie als gevolg van algemene economische conjunctuur.

[PM – tabel aanvullen maatregelen – opbrengst werksessie programmateam]

[nader uitwerken]

ⁱ Balla et al.: "Untersuchung und Bewertung von strassenverkehrsbedingten Nährstoffeinträgen in empfindliche Biotope" (onderzoek naar en beoordeling van voedingsstofdeposities als gevolg van het wegverkeer in gevoelige biotopen), rapport naar aanleiding van onderzoek 84.0102/2009, november 2013 ("BAST-rapport")

BZK Acties Aanpak PAS

Leiding

Vincent van der Werff – Directeur Ruimtelijke Ordening

Partners

Provincies, bij12, gemeenten, BNL, NEPROM;
VNG en IPO samen optrekken in werkgroepen PAS.

Organisatie

Binnen BZK wordt de coördinatie geleid door de directie Ruimtelijke Ordening onder leiding van Vincent. Vanuit andere directies zijn de volgende personen in de lead:

- Directie Wonen (DW) - 10.2.e [REDACTED]
- Directie Ruimte en Energie (BenE) - 10.2.e [REDACTED]
- Rijksvastgoedbedrijf (Rvb) - 10.2.e [REDACTED]
- Dienst Publiek en Communicatie (DPC) - 10.2.e [REDACTED]
- STAS - 10.2.e [REDACTED]

Overleggen

Vanuit BZK zijn er naast de overleggen samen met LNV, drie interne overleggen:

- Bestuurlijk (LNV); Interbestuurlijk(LNV); Bewindsleden (LNV)
- BZK overleggen
  - Management 1x per week (Erik Jan van Kempen)
  - BZK-medewerkers 1x per week (10.2.e [REDACTED])
  - DRO-medewerkers 2/3x per week (10.2.e [REDACTED])

Acties Aanpak PAS

Vanuit BZK zijn er 5 hoofdacties: Stakeholdermanagement, Communicatie, Inventarisatie, Adviescommissie PAS, Bewaken WOB-verzoek

1. Stakeholdermanagement

Doel: Duidelijkheid bieden aan alle stakeholders over de impact van de PAS. BZK maakt zich hard voor woondealafspraken. Inventarisatie welke woondealprojecten in de knel komen. Deze krijgen voorrang bij in te richten expertpool.

Acties	Status	Trekker
<ul style="list-style-type: none"> • Actief aan onze stakeholders duidelijk maken dat BZK beschikbaar is voor vragen en werkt aan oplossingen. Alle medewerkers hebben de opdracht gekregen dat ze zij actief met hun stakeholders in de regio's en met de markt moeten communiceren en signalen moeten ophalen. 	Lopend	BZK-breed
<ul style="list-style-type: none"> • Informatie verstrekken aan alle stakeholders over de gevolgen van de uitspraak van de RvS en door middel van een spoedbijeenkomst direct signalen op te vangen. Een eerst factsheet wordt maandag 1 juli geplaatst op de website van BZK. Voordat deze geplaatst wordt er kortgesloten tussen BZK en stakeholders. 	Lopend	10.2.e [REDACTED] 10.2.e [REDACTED]
<ul style="list-style-type: none"> • Handreiking voor provincies, gemeenten en marktpartijen hoe procedures kunnen worden ingericht nu de PAS als onderbouwing voor de natuurbeschermingswetvergunning is weggevallen voor lopende woningbouwprojecten. 	Nog aanvragen	10.2.e [REDACTED] 10.2.e [REDACTED]

<ul style="list-style-type: none"> Organiseren van eerste spoed BZK-stakeholder bijeenkomst op 2 juli PAS met IPO, VNG, NEPROM, BNL, provincies en gemeenten t.b.v. besprekking problematiek en aanpak. Organiseren van BZK- stakeholderreeks zodat op deze manier het volledige speelveld bereikt kan worden. Vrijspelen van budget om vorm te geven aan het Expertteam Woningbouw (EW). Expertteam Woningbouw beschikbaar stellen om gemeenten te ondersteunen bij het voorkomen van vertragingen van woningbouwprojecten. Dit team ook ondersteuning bieden bij planologische procedures. 	<p><i>Lopend</i></p> <p><i>Nog aanvragen/doorlopend</i></p> <p><i>Gereed</i></p> <p><i>Lopend</i></p>	<p>10.2.e</p> <p>10.2.e</p> <p>10.2.e</p> <p>10.2.e</p>
--	---	---

2. Communicatie

Doeleffect: Met behulp van het Expertteam Woningbouw zorgen ondersteuning leveren aan gemeenten om onduidelijkheden weg te nemen en perspectief te bieden. Daarnaast zal het ook hulp bieden bij het verkrijgen van een NB-vergunningning/voorkomen van vertraging door wegvalen PAS.

Acties	Status	Trekker
<ul style="list-style-type: none"> Standaard bewijsvoeringsaanpak/argumentaties formuleren ter onderbouwing van de motivatie voor vergunningen en ultiżetten naar stakeholders/partners. 	<i>Lopend</i>	10.2.e 10.2.e
<ul style="list-style-type: none"> Opstellen van woordvoerderslijn op korte/middel/langertermijn en koppelen aan CNV 	<i>Nog aanvragen</i>	10.2.e
<ul style="list-style-type: none"> Deelname en terugkoppelen van communicatierichtlijnen op Interdepartementaal niveau 	<i>Gereed/doorlopend</i>	10.2.e
<ul style="list-style-type: none"> Q&A PAS voorbereiden/updateen ten behoeve van de minister 	<i>Nog aanvragen</i>	10.2.e

3. Inventarisatie

Doeleffect: Zorgen dat er een Integraal overzicht is van de plannen die te maken hebben met een NB-vergunning en de problematiek n.a.v. de uitspraak van de Raad van State.

Acties	Status	Trekker
<ul style="list-style-type: none"> De eerste lijn van de Inventarisatie ligt bij IPO/ BIJ12 en min LNV, (actie LNV, RO/WM monitoren). 	<i>Lopend</i>	10.2.e
<ul style="list-style-type: none"> Vanuit BZK gaat het EW-team aan de slag om vanuit bestaand data met betrekking op harde en zachte plancapaciteit te achterhalen hoeveel woningen er beïnvloed worden door de uitspraak. 	<i>Nog aanvragen</i>	10.2.e

4. Commissie PAS

Doeleind: Vanuit LNV wordt een adviescommissie opgericht voor de aanpak PAS. Deze zal bestaan uit experts die vanuit verschillende domeinen een bijdrage zullen leveren. Als BZK bewaken we deze actie en geven we input zodat de BZK-belangen goed vertegenwoordigd zijn in deze adviescommissie.

Acties	Status	Trekker
<ul style="list-style-type: none"> Namen aandragen van experts op het gebied van gebiedsontwikkeling, gebiedsontwikkeling en omgevingsstelsel 	Gereed	DRO/Wonen
<ul style="list-style-type: none"> Schakelen met BZK-STAS t.b.v. de omschrijving het Instellingsbesluit 	Nog aanvragen	10.2.e

5. Bewaken WOB-verzoek

Doeleind: vanuit de AVRO/TROS is een WOB-verzoek ingediend. Om in dit verzoek te voldoen zal vanuit BZK alle relevante stukken geleverd worden

Acties	Status	Trekker
<ul style="list-style-type: none"> Archiveren en verzamelen van BZK WOB-documenten omtrent PAS 	Nog aanvragen	10.2.e

Contactgegevens

Hieronder de contactgegevens van de relevante personen binnen BZK (voorlopig).

Directie	Functie	naam	mailadres	telefoonnummer
	DG	Erik-Jan van Kempen	10.2.e	10.2.e
DRO	directeur	Vincent vd Werff	10.2.e	10.2.e
DRO	10.2.e			
DW	10.2.e			
DW	10.2.e			
BenE	10.2.e			
Rvb	10.2.e			
DPC	10.2.e			
CZW	10.2.e			
EB	10.2.e			

Kalender PAS BZK Crisisteam

Datum	Gebeurtenis
Week 26	
Woensdag 26-6-2019	<ul style="list-style-type: none"> Brief uit vanuit LNV over de PAS maar er de woningbouw is hierin niet opgenomen Besprekking Aanvullingswet natuur
Donderdag 27-6-2019	<ul style="list-style-type: none"> Conceptversie PAS factsheet Hekkelman; Actie: delen [10.2.e] Vooroverleg DG-overleg bij Erik Jan 16:00 tot 16:30 DG-overleg PAS met Erik Jan VAO Bouwopgave 27 juni om 19:00 tot 19:30; Vincent aanwezig actie: [10.2.e] maakt de spreeklijn; vooroverleg nodig?
Vrijdag 28-6-2019	<ul style="list-style-type: none"> Bewindsliedenoverleg gaat niet door, verplaatst naar 5 juli Nieuwe versie PAS factsheet Hekkelman; Actie: delen met IPO en VNG
Week 27	
Maandag 1-7-2019	<ul style="list-style-type: none"> PAS factsheet Hekkelman op website BZK; wordt online geplaatst door [10.2.e] PAS-overleg BZK 13:00 tot 14:00
Dinsdag 2-7-2019	<ul style="list-style-type: none"> PAS BZK stakeholderbijeenkomst woningbouw 11:00-12:30 Babylon Hotel Crisisteam-overleg BZK
Donderdag 4-7-2019	<ul style="list-style-type: none"> DG-overleg PAS 17:00-18:00 Erik Jan aanwezig
Vrijdag 5-7-2019	<ul style="list-style-type: none"> Bewindsliedenoverleg PAS (s'ochtends) 9:30 tot 10:00 Erik Jan aanwezig. Bestuurlijkoverleg met de minister en de bestuurlijke partners (VNG, IPO, Waterschappen) (17.15-18:30; Blauwe zaal). Daarna gaat die brief uit. Erik Jan aanwezig.
Week 28	
Maandag 8-7-2019	<ul style="list-style-type: none"> PAS-overleg BZK 13:00 tot 14:00
Donderdag 11-7-2019	<ul style="list-style-type: none"> DG-overleg PAS 17:00-18:00 Erik Jan aanwezig
Vrijdag 12-7-2019	<ul style="list-style-type: none"> Ministerraad 12 juli PAS en instellingsbesluit adviescommissie
Week 29	
Maandag 15-7-2019	<ul style="list-style-type: none"> PAS-overleg BZK 13:00 tot 14:00
Donderdag 18-7-2019	<ul style="list-style-type: none"> DG-overleg PAS 17:00-18:00 Erik Jan niet aanwezig; Vincent?
Vrijdag 19-7-2019	<ul style="list-style-type: none"> [10.2.e] op vakantie
Week 30	
Donderdag 25-7-2019	<ul style="list-style-type: none"> DG-overleg PAS 17:00-18:00 Erik Jan niet aanwezig; Vincent?

BZK-strategie stikstofdossier; 3 invalshoeken en bijbehorende acties

Concept/Stand van zaken 22 augustus 2019

Inleiding

De notitie biedt daarmee een kader voor de activiteiten die we doen en bevordert ook de samenhang ertussen. Als rode draad door de verschillende activiteiten geldt dat we actief zijn (ook in de interbestuurlijke werkgroep) wat betreft de communicatie voor dit dossier. Dat komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in de fact sheet Woningbouwplannen, bijhouden van actuele ontwikkelingen en media-uitingen, Q & A's, afstemming van externe communicatie e.d.

Korte termijn**Eigen acties**

- Onderzoek naar vuistregels: 10.2.e [REDACTIE], 10.2.e [REDACTIE] / 10.2.e [REDACTIE]
- Start van enkele pilotprojecten (o.a. Zaanstad en Den Haag) om te verkennen hoe we ontwikkelingen feitelijk mogelijk kunnen maken: 10.2.e [REDACTIE] / 10.2.e [REDACTIE]

Acties binnen de projectorganisatie

- Deelname aan verschillende subwerkgroepen in het kader van "Toestemmingsverlening zonder PAS" (bv. ADC, intern en extern salderen, cumulatie, beheer en onderhoud, tijdelijke depositie): 10.2.e [REDACTIE], 10.2.e [REDACTIE], 10.2.e [REDACTIE]
- Deelname aan overkoepelende projectgroep "Toestemmingsverlening zonder PAS": 10.2.e [REDACTIE]
- Inventarisatie woningbouwprojecten door provincies: 10.2.e [REDACTIE]

Middellange termijn

Eigen acties

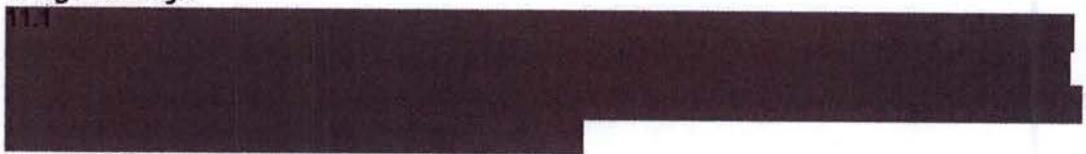
- Voorbereiding directeurenoverleg per regio: [0.2.e]
- Opstellen van kaartmateriaal per regio waarbij samenhang woningbouw en Natura 2000 gebieden inzichtelijk wordt: [0.2.e]
- Inzet van Antea Groep ter ondersteuning van regio's en woningbouwprojecten: [0.2.e] / [0.2.e]
- .....

Acties binnen de projectorganisatie

- Deelname aan schrijfteam "afwegingskader": [0.2.e]
- Deelname aan inventarisatie "bronmaatregelen voor een snelle daling in stikstofdepositie": [0.2.e]

Lange termijn

[1.1]

Eigen acties

- Overleg met RIVM: [0.2.e], [0.2.e]
- Overleg met het PBL: [0.2.e], [0.2.e]
- Schetsen van de uitgangspunten en mogelijkheden van de Omgevingswet in dit verband: [0.2.e]
- .....

Acties binnen de projectorganisatie

- ....

Aanvullende benodigde capaciteit en middelen

- [1.1]
- [redacted]
- [redacted]
- ...

Verslag Stikstof BZK-overleg 16 september 2019

Datum 16 september 2019

Onderwerp Verslag Stikstof BZK-overleg 16 september 2019

Vergaderpunten

1. Opening

[10.2.e]

2. WOB

Nieuw WOB-verzoek binnengekomen van [10.2.e]. [10.2.e] heeft met [10.2.e] contact gehad. Als LNV intern de behandeling van dit verzoek heeft besproken, wordt BZK via [10.2.e] betrokken. Het verzoek is binnengekomen bij BZK, LNV, IenW en Justitie. Het WOB-verzoek betreft een eerdere periode 2015-2019 ([10.2.e]).

3. Aankomende overleggen/debatten

- Prinsjesdag 17 september
Betreffende Q&A's en redeneerlijn worden gedeeld [10.2.e]
- Algemene politieke beschouwingen 18-19 september
Interne Q&A's worden gedeeld [10.2.e]
- Plenair debat: 17 oktober
- BO:
Dit BO is bedoeld om bestuurlijk de beslisnotitie te bekraftigen en te synchroniseren aan het advies van de commissie Remkes. 25 September is de datum waarop het korte termijnadvies van Remkes wordt gedeeld.
BO 26 september blijft staan. Het kan zijn dat deze datum gebruikt wordt om de adviezen van Remkes bestuurlijk (informeel) te bespreken.

Beslisnotitie

Woensdag 18 september wordt tijdens het Directeurenoverleg de concept-beslisnotitie voor het BO besproken. Deze uitkomsten worden later getoetst aan het advies van Remkes. Tijdens de IBC (heeft voortaan: Inter Bestuurlijke Stuurgroep/IBS) van 23 september wordt de concept beslisnotitie besproken.

- Afstemoverleg n.t.b.
In het afstemoverleg gaat per organisatie één persoon zitten om ervoor te zorgen dat de juiste besluiten worden voorgelegd aan het bestuurlijk-overleg en het directeurenoverleg. Datum nog niet bekend [10.2.e]

4. Kamerbrief

De Kamerbrief is gepubliceerd en staat op de site. Er zijn nog vragen rondom de passages over intern salderen.

5. Kamervragen

Uitstel is aangevraagd. [10.2.e] gaan de antwoorden die we nu hebben toetsen aan de Kamerbrief. Nieuwe deadline voor de vragen is 4 oktober. Er wordt getracht om deze week de vragen te beantwoorden

[10.2.e]

[Typ hier]

6. Redeneerlijn

Vorige week is deze aangepast en aangescherpt. [10.2]

[11.1]

[10.2.e]

[11.1]

[10.2.e]

7. Status onherroepelijke vergunningen

Toestemming op grond van de Natuurbeschermingswet kan ingetrokken worden na een verzoek. Juridisch is er die mogelijkheid wanneer er een toetsing plaatsvindt waaruit blijkt dat de grond waarop de vergunning is verleend zodanig is veranderd. [10.2.e]. [10.2.e] gaat voor de ABP (woensdag) hier een Q&A over opstellen [10.2.e]

8. Werkwijze Team

Wordt besproken in een volgend overleg.

9. Landinrichting document Kadaster

Kadaster heeft gekeken in hoeverre landinrichting een bijdrage kan leveren aan de stikstofproblematiek. Dit kan in de toekomst van toegevoegde waarde zijn voor de woondealregio's en de samenwerking met gemeenten en provincies.

10. Pilots

Vorige week donderdag heeft [10.2.e] en de mensen van Antea Groep gesproken met de gemeente Den Haag. Voor de pilot zijn zowel De Blonckhorst als Schapenatjesduin in beeld. Beide worden nader uitgewerkt. Donderdag 26 september volgt het gesprek met Zaanstad. [11.1]

11. Contact milieuorganisaties

[11.1] [10.2.e]

[11.1]

[10.2.e]

12. Slot (opmerkingen)

[10.2.e] gaat de verschillende beslissbomen analyseren en daar de beste lessen uit halen. [10.2.e] adviseert [10.2.e] en [10.2.e] hierbij te betrekken om zo te beginnen aan een Rijks-brede beslissboom [10.2.e]

De factsheet moet geactualiseerd/aangevuld worden [10.2.e]

Nieuwe stakeholderbijeenkomst agenderen [10.2.e]

Beschrijving van berekening

		Geschatte woningvoorraad*							
		€ 400.000,00							
Woonplaats	Aantal projecten	Aantal woningen/project			Total aantal woningen			Geschat	Geschat
		min	max	gem.	min	max	gem.		
Projecten > 500 woningen	125 - 150	150	138	500	1000	750	62.500	150.000	306.250
Projecten 250 - 499 woningen	200 - 225	225	213	250	469	374,5	50.000	112.275	81.138
Projecten 50 - 249 woningen	650	700	675	50	249	189,5	23.500	174.300	161.460
Projecten 50 - 99 woningen	650 - 900	900	875	50	59	74,5	42.500	88.100	65.800
Projecten 11 - 49 woningen	2.500 - 2.750	2.750	2.625	11	49	30	27.500	134.750	81.125
Projecten 1-10 woningen buiten 5 km N2000	2.500 - 2.750	2.750	2.625	1	10	5,5	2.500	27.500	15.000
Projecten 0-10 binnen 5 km N2000	2.500 - 2.750	2.750	2.625	1	10	5,5	2.500	27.500	15.000
	9.325	10.225	9.775	863	1516	1389,5	220.000	715.425	467.725

II. Gegevens van aansluitende informatie projectorthenden op 27 juli 2019

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan minBZK
Van dEB

pDG Omgevingswet
Programmadirectie Eenvoudig
Beter

Contactpersoon

10.2.e

T 10.2.e

Datum

16 augustus 2019

Kennmerk

2019-0000439625

nota

Instemming met voorhang Aanvullingsbesluit natuur

Aanleiding/problematting

De Aanvullingswet Natuur is onderdeel van de stelselherziening Omgevingswet en is voor het reces aangenomen door de Tweede Kamer. In het Aanvullingsbesluit Natuur worden de grondslagen uit de Aanvullingswet uitgewerkt. In het eerste kwartaal van dit jaar heeft er een consultatie over het besluit plaatsgevonden. Naar aanleiding van de consultatie zijn diverse wijzigingen doorgevoerd. Ook waren er wijzigingen nodig in verband met de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak over het PAS. De wijzigingen zijn zowel interbestuurlijk als interdepartementaal afgestemd.

Hiermee is dit Aanvullingsbesluit gereed voor voorhang. De Minister van LNV, primair verantwoordelijk voor dit besluit, zal het besluit mede namens u ter voorhang aanbieden aan de Eerste en de Tweede Kamer. Dit doet zij na instemming van de RFEZIL (3/9) en de MR (6/9). De interdepartementale stuurgroep voor de Omgevingswet (ambtelijk voorportaal RFEZIL) heeft al ingestemd met voorhang van het Aanvullingsbesluit natuur.

Advies/actie

U wordt geadviseerd in te stemmen met:

1. Het mede namens u voorleggen van het Aanvullingsbesluit Natuur aan de RFEZIL en de MR, en
2. Het vervangen van uw collega de Minister van LNV, tijdens de bespreking van dit Aanvullingsbesluit in de Rfezil op 3 september.
3. De verzending aan beide Kamers voor de start van de voorhangprocedure.

Met opmerkingen

10.2.e
19/8

10.2.e

Betrokkene BZK onderdelen
CZW/POW, DRO

Toelichting

buiten reikwijde

Datum
16 augustus 2019
Kenmerk
2019-0000439625

PAS

In het Aanvullingsbesluit natuur is ook de regeling van de programmatische aanpak stikstof opgenomen. Dit is een uitwerking van de grondslag in de Aanvullingswet, waarin is geregeld dat er een programmatische aanpak stikstof moet komen. Deze uitwerking in het Aanvullingsbesluit is nodig om straks een nieuwe programmatische aanpak van stikstof te kunnen vaststellen. Tijdens de behandeling in de Tweede Kamer van de Aanvullingswet natuur is er over deze grondslag voor (een opvolger van) het PAS geen discussie geweest.

In het Aanvullingsbesluit wordt bepaald wat in ieder geval in het programma moet worden geregeld. Het geeft als het ware het kader voor het programma. De regeling is technisch juridisch aangepast aan de uitspraak van de Raad van State. Dit betekent dat regels die in het licht van deze uitspraak juridisch waarschijnlijk niet houdbaar zijn uit het aanvullingsbesluit zijn gehaald. In concreto zijn dit regels over:

1. de vergunningsvrijstelling voor stikstofdeposities die onder een bepaalde grenswaarde blijven, en
2. het toedelen of reserveren van stikstofontwikkelingsruimte voor nieuwe activiteiten. In samenhang hiermee is ook het 'verbod' op externe saldering buiten het programma om geschrapt.

Het Aanvullingsbesluit bevat op dit punt veel flexibiliteit en is zo vormgegeven dat deze zaken straks eventueel in de programmatische aanpak zelf kunnen worden geregeld (in plaats van in het besluit zelf). Dit is uiteraard afhankelijk van de uitkomsten van de lopende heroriëntatie van het PAS. Het programma zal worden gevuld met de uitkomsten van de heroriëntatie. In die zin loopt het Aanvullingsbesluit niet vooruit op de uitkomsten van de heroriëntatie.

Na de voorhang en het advies van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State over het ontwerp-Aanvullingsbesluit wordt op basis van de ontwikkelingen van dat moment opnieuw naar het PAS-onderdeel van dit besluit gekeken. Dan zal worden bezien of dit onderdeel wordt gehandhaafd. Daarnaast is er voor de daadwerkelijke inwerkingtreding nog een Koninklijk Besluit vereist, dat derhalve ook nog een beslismoment creëert.

Gezien de gevoeligheid van het onderwerp zal in de aanbiedingsbrief aan beide Kamers kort worden geschat dat de regeling van het PAS in dit ontwerp-Besluit is opgenomen, en dat het is aangepast de Raad van Stat uitspraak. Er zal worden aangegeven dat de regeling ruimte biedt om de uitkomsten van de lopende heroriëntatie in het toekomstige nieuwe PAS zelf op te nemen, en dat deze regeling daar mee niet vooruitloopt op de uitkomsten van de heroriëntatie. U ontvangt deze aanbiedingsbrief op korte termijn ter instemming. Deze ontvangt u samen met de brief aan de Eerste Kamer over de verwerking van het advies over het Aanvullingsbesluit Natuur van de Integrale adviescommissie Omgevingswet, en eenzelfde soort brief over de verwerking van het advies over de Aanvullingswet natuur en geluid.

Met opmerkingen

DG en minister: Deze AMvB biedt een neutrale juridische uitwerking van het instrument 'programmatische aanpak stikstof'. Deze regeling is nodig om later een nieuwe PAS te kunnen vaststellen. Er wordt in de regeling niet vooruitgelopen op inhoudelijke beslissingen over de vulling van een nieuwe PAS.

Datum
16 augustus 2019
Kenmerk
2019-0000439625

Vervangen in Rfezil op 3 september

uitlenen reikwijde

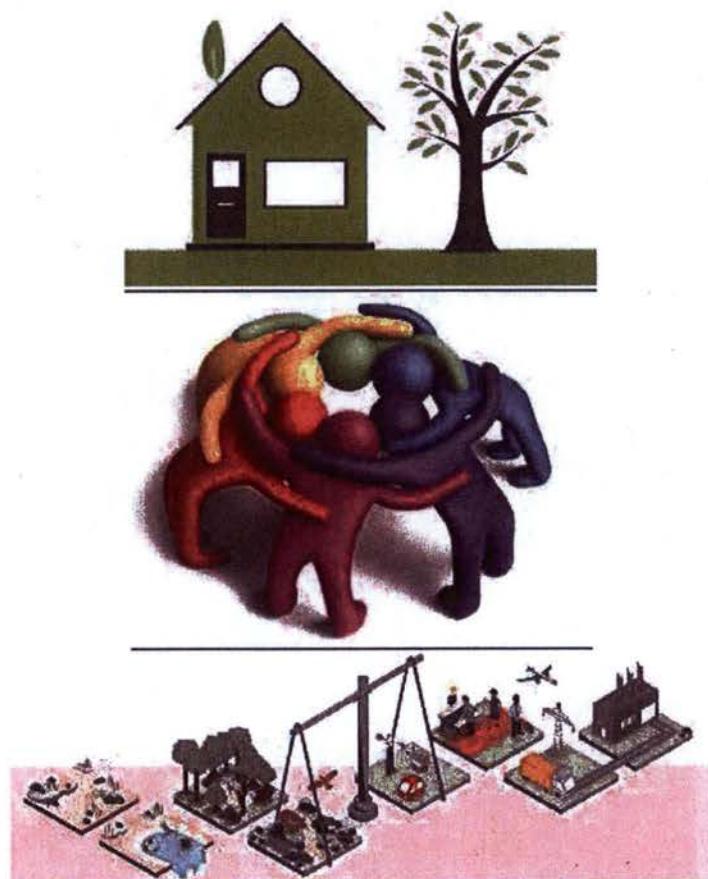
Politieke context

De Tweede Kamer is door de Minister van LNV en uzelf al in mei geïnformeerd over de hoofdpunten van de consultatie en de wijze van verwerking, middels een brief. Het Aanvullingsbesluit is in lijn met deze brief aangepast. Naar aanleiding van de voorhang is het mogelijk dat één of beide Kamers vragen stellen en/of een debat plannen. U wordt te zijner tijd geïnformeerd over eventuele vragen van de Kamers. In de Tweede Kamer wordt het Aanvullingsbesluit natuur behandeld in de vaste commissie LNV.

Communicatie

Over de voorhang wordt via de gebruikelijke Omgevingswetkanalen (waaronder het Omgevingswetportaal) gecommuniceerd.

Plan van aanpak: PAS problematiek en BZK

Achtergrond PAS

Het Programma Aanpak Stikstof 1 juli 2015 -1 juli 2021 verbindt economische ontwikkeling met het op termijn realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen van de voor stikstof gevoelige habitattypen en (leefgebieden van) soorten voor de Natura 2000-gebieden die zijn opgenomen in dit programma. Het gaat daarbij om het voorkomen van achteruitgang (behoud) en om het op termijn waar nodig realiseren van herstel, om op landelijk niveau een gunstige staat van instandhouding voor deze habitattypen en soorten te bereiken.

Het programma bevat daartoe brongerichte maatregelen die leiden tot een afname van stikstofdepositie en herstelmaatregelen die leiden tot een versterking van de natuurwaarden in Natura 2000-gebieden. Door deze maatregelen kunnen in en rondom de Natura 2000-gebieden ook nieuwe economische activiteiten worden toegelaten die stikstofemissie met zich brengen. Deze ruimte voor nieuwe activiteiten wordt 'depositie- en ontwikkelingsruimte' genoemd.

Het programma is vastgesteld door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de Minister van Infrastructuur en Waterstaat in overeenstemming met Gedeputeerde Staten van de provincies en met de Minister van Defensie.

In het PAS zijn alle Natura 2000-gebieden opgenomen waar ten minste één stikstofgevoelig habitat voorkomt dat te maken heeft met overbelasting door stikstof. Dit is het geval voor 118 van de 160 Natura 2000-gebieden. In de overige Natura 2000-gebieden is op dit moment geen sprake van een stikstofprobleem.

Stikstof is een belangrijke voedingsstof voor planten, maar een teveel leidt tot negatieve effecten. De emissies van stikstof (stikstofoxiden en ammoniak) uit voornamelijk de landbouw-, verkeer- en industriesector worden verduld en verspreid in de lucht en resulteren in een stikstofdepositie op bodem, vegetatie en wateroppervlakten. Het betreft een droge depositie van gassen en aërosolen (deeltjes), die direct vanuit de atmosfeer op de bodem, vegetatie of water terechtkomen, en een natte depositie waarbij stoffen via regen uit de atmosfeer worden gespoeld.

Voor elke plantensoort en elk ecosysteem verschillen de tolerantiegrenzen voor stikstof, dat wil zeggen de minimale hoeveelheid die nodig is om te leven of in stand te blijven en de maximaal verantwoorde hoeveelheid (kritische depositiewaarde) die voor de plantensoort of het ecosysteem op de lange termijn niet tot negatieve effecten leidt. De in een gebied aanwezige hoeveelheid stikstof is daarmee samen met andere abiotische factoren als de aanwezigheid van water, de kwaliteit van het water, de eigenschappen van de bodem en de werking van de wind, mede bepalend voor het al dan niet voorkomen van bepaalde plantensoorten, ecosystemen en daarvan afhankelijke diersoorten in dat gebied.

Andere relevante bronnen voor het ontstaan van stikstofvorming, in aanvulling op de natuurlijke vorming van stikstof door bacteriële processen, zijn industrie en verkeer. Deze dragen bij aan de vorming van stikstofoxiden. Tevens heeft de sterke intensivering van de landbouw tot een toename van de vorming van ammoniak geleid. Hierdoor zijn er twee belangrijke chemische processen op gang gekomen die van invloed zijn op de aanwezigheid van plantensoorten in gebieden en daarmee indirect ook op de aanwezigheid van diersoorten aldaar.

Het verlies aan planten- en diersoorten in een gebied kan tot gevolg hebben dat dit gebied zijn ecologische functie verliest als onderdeel van een breder ecologisch netwerk, zoals het Natura 2000-netwerk en het natuurnetwerk Nederland. Om een gunstige staat van instandhouding te behouden of te bereiken, is het noodzakelijk dat de stikstofdepositie daalt.

Nederland is netto-exporteur van stikstof: het grootste deel van de in Nederland veroorzaakte stikstof-emissie komt in de zee terecht of in het buitenland. De bijdrage van bronnen in het buitenland aan de depositie op de Nederlandse Natura 2000-gebieden is echter ook substantieel: zij bedraagt gemiddeld over alle Natura 2000-gebieden circa 35% van de totale depositie. De emissies van deze bronnen zullen naar verwachting verder dalen de komende jaren: in de landen die Nederland omringen zullen beperkende maatregelen worden genomen ter voldoening aan Europese regels.

De uitspraak Raad van State en gevolgen

Voorafgaand aan de recente einduitspraak, zijn er verschillende juridische stappen gezet. In 2017 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State een tussenuitspraak gedaan in enkele pilotprocedures over het PAS. Daarin stelde de Raad van State een aantal vragen aan het Europees Hof van Justitie, omdat het PAS aan de Europees vastgestelde habitatrichtlijn moet voldoen. In het najaar van 2018 kwam het antwoord uit Europa. Het Hof stelt dat een programmatische aanpak rechtmatig is. Wel moet er wetenschappelijke zekerheid bestaan dat door toestemmingsbesluiten die zijn gebaseerd op het programma geen schade aan de natuur wordt veroorzaakt.

Naar aanleiding van die uitspraak is de Raad van State teruggekomen van haar eerdere oordeel in de tussenuitspraak over de PAS-maatregelen die kunnen worden betrokken bij die beoordeling. En zij heeft geoordeeld dat er geen wetenschappelijke zekerheid is dat er geen schade aan de natuur ontstaat. De Raad van State zegt nu dat de positieve effecten van maatregelen sowieso nodig zijn om de Natura 2000-doelen te bereiken niet worden gebruikt om weg te strepen tegen de mogelijke negatieve effecten van negatieve activiteiten. De positieve effecten van autonome ontwikkelingen mogen niet worden gebruikt om weg te strepen tegen mogelijke negatieve effecten van nieuwe activiteiten. Dat mag alleen met verdergaande beschermingsmaatregelen die aan een programma verbonden zijn. Tegelijk is het zo dat de maatregelen en de effecten daarvan op het moment van de beoordeling van het programma ondubbelzinnig moeten vaststaan.

Op deze punten voldoet de onderbouwing van het PAS niet.

Dat heeft gevolgen voor toekomstige toestemmingen. Daarvoor kan niet langer worden teruggegrepen op de onderbouwing van het PAS. Maar de uitspraak heeft ook gevolgen voor bestaande situaties, die gebruik maakten van (aan het PAS gekoppelde) onverbindend verklaarde vrijstellingen. Van de vrijstelling voor geringe deposities onder de grenswaarde is door ten minste 3300 projecten gebruik gemaakt, gezien de gedane meldingen. Deze projecten zijn alsnog vergunning plichtig. Voor beweiden en bemesten is de vrijstelling ook onverbindend verklaard. Die activiteiten zijn dus weer vergunning plichtig, voor zover zij kunnen leiden tot aantasting van de natuurwaarden in Natura 2000-gebieden. Wanneer een bestemmingsplan activiteiten mogelijk maakt die nadelige gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000 gebied moet voor het bestemmingsplan voldaan worden aan onderzoeksverplichtingen uit de Natuurregelgeving. Dit soort onderzoek is verplicht en bepalend voor de uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan. De Raad van State heeft nu bepaald hoeft dat het PAS niet de basis kan zijn voor vaststelling van deze bestemmingsplannen. Deze uitspraak betekent niet dat er in nieuwe plannen geen activiteiten meer mogelijk zijn die de stikstof veroorzaken. Voor deze bestemmingsplannen moet nu vooraf de zekerheid bestaan dat de natuurwaarden niet worden aangetast. Is dat wel het geval dan kan een andere oplossing gezocht worden via onderzoek naar alternatieven, dwingende redenen van openbaar belang en compenserende maatregelen op grond van de Natuurregelgeving.

Speelveld (inter) departementaal

BZK Intern betrokken

BZK is op verschillende manieren betrokken bij de PAS problematiek.

Woningbouw - RO + stelsel Wro - Stelsel Ow - Decentrale overheden - RVB

Betrokken directies en medewerkers

- o RO

DRO Vincent van der Werff - [REDACTED] - [REDACTED] - [REDACTED] - [REDACTED] -
[REDACTED] - [REDACTED] - [REDACTED] - [REDACTED] - [REDACTED]

- o Systeem Ow (EB)

DEB Rosemarie Bastlaans - [REDACTED] - [REDACTED]

- o Woningmarkt

DWM Marja Appelman - [REDACTED] - [REDACTED] - [REDACTED] - [REDACTED]

- o BFR (nog nader invullen)

- o Bouwen en Energie

[REDACTED] - [REDACTED] - [REDACTED]

- o CZW/POW

DPOW Iwan Hoekjan - [REDACTED]

- o Relatie RVB en Stas

Portefeuille Strategie en mgt Frank Foreman, [REDACTED]

Ondersteunend

[REDACTED] (richting Erik Jan en Minister) [REDACTED]

[REDACTED] + [REDACTED] (SG cluster) Aanmeldingen TK, BO en BWO agenda

[REDACTED] / Parlementaire zaken (verslagen TK voor BSR)

[REDACTED] / [REDACTED] Bureau DG

Persvoorzichting [REDACTED] / [REDACTED]

Communicatie [REDACTED] / [REDACTED]

FJZ [REDACTED]

Betrokken dossiers

- > Woningbouw (wo Woondeals)
- > Recreatiewoningen
- > NOVI
- > Omgevingswet (Aanvullingswet Natuur)
- > Wro stelsel
- > Aardgasvrije wijken
- > MIRT
- > Omgevingsagenda's
- > Bestuur
- > Ruimtelijke ordening

Overleg structuur intern

- Crisisoverleg met Erik Jan wekelijks. Niveau directeuren en Mt leden
- Overleg met het team medewerkers wekelijks en indien nodig vaker

Interdepartementaal

Structuur is nog in opbouw

LNV: Landbouw, Natuur

10.2.e (projectsecretaris)

10.2.e, 10.2.e, 10.2.e, 10.2.e, 10.2.e

Directeur Donne Slaagman

DG: Johan Osinga

M: Carola Schouten

IenW: Luchtvaart (oa. Lelystad), Infraprojecten (breed weg en water)

10.2.e 10.2.e - 10.2.e

Ankie Meijer DHBZ

DG: Diederik de Jong

M: Cora Nieuwenhuizen

Defensie: terreinen

Middels Frank Foreman en 10.2.e RVB betrokken bij Defensie 10.2.e contact

EZK: Windmolens

10.2.e

10.2.e

Overleg structuur interdepartementaal

DG/ Directeurenoverleg (Erik Jan /Vincent van der Werff) Wekelijks -> agenda voorbereiden

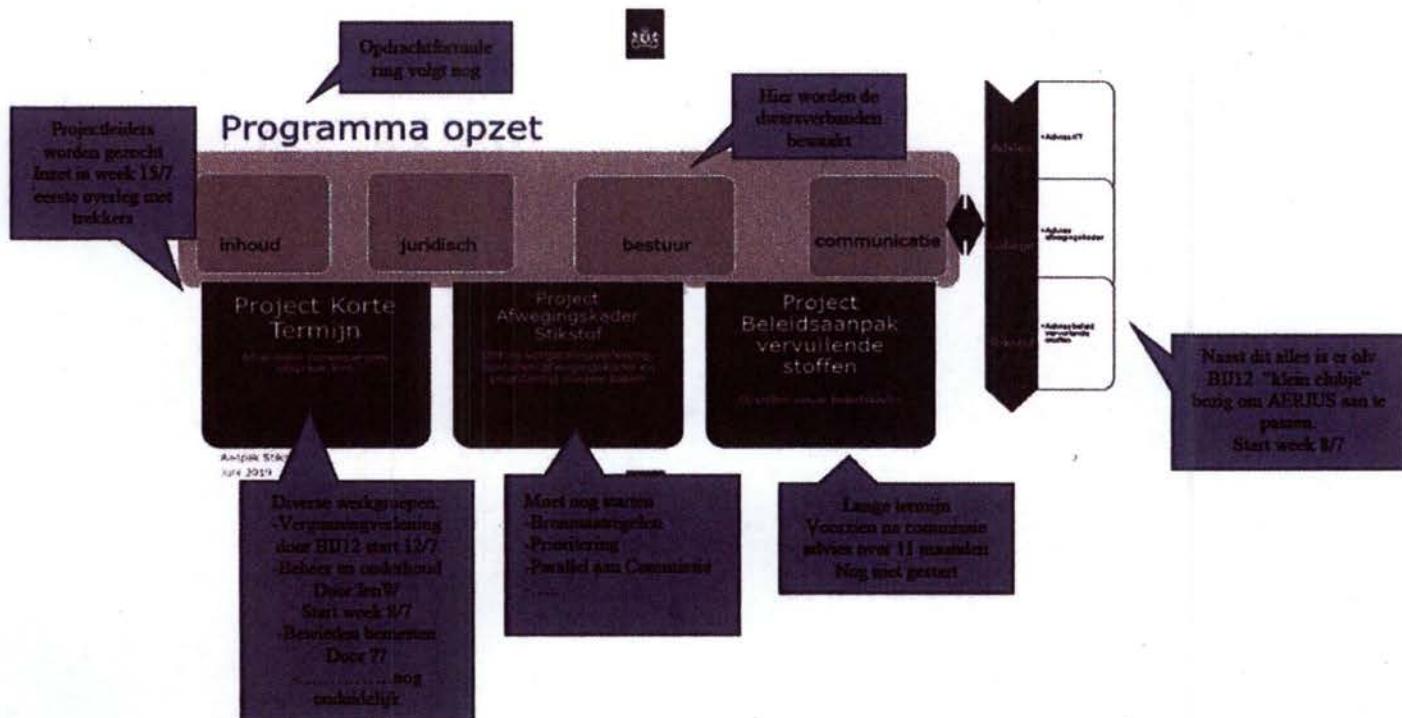
Communicateteam Interdepartementaal (10.2.e)

Overleg structuur bestuurlijk

- Minister
  - o BWO wekelijks -> agenda voorbereiden
- Bestuurlijk
  - o BO PAS vanaf 5 juli met nieuwe PAS partners BZK gaat deelnemen

Programma opzet door LNV

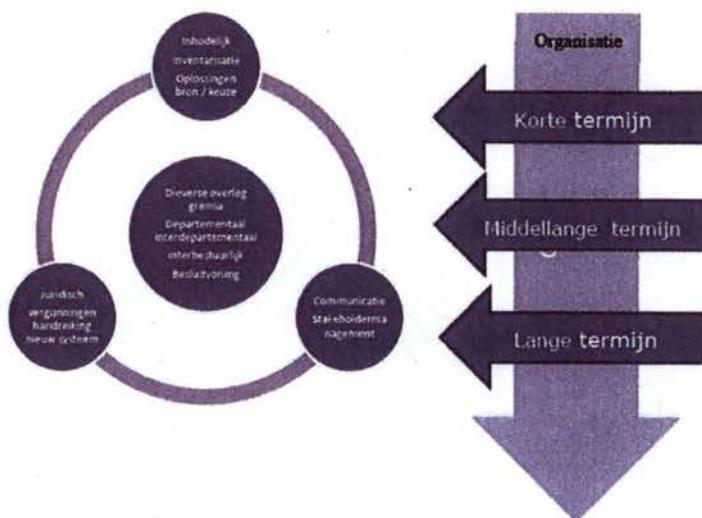
Door LNV wordt de onderstaande opzet voor programma voorgesteld. Doel is om alle betrokken PAS partners hierin te betrekken.

Aanpak BZK en acties

Organisatie BZK Project PAS wordt langs vier lijnen met daarbinnen acties voor korte – middellange en lange termijn. Korte termijn is tot 1 september, middellange termijn is einde 2019 en lange termijn zijn de actie die in 2020 doorlopen. De vier lijnen worden kennen daarnaast generieke opzet ter voorbereiding van diverse overleggremia ((inter) departementaal, (inter) bestuurlijk) welke voorbereid moeten worden.

Gezien de opzet van LNV en de afspraak interdepartementaal gezamenlijk op te trekken is het wenselijk de eigen interne organisatie van het project daar zoveel mogelijk op aan te laten sluiten.

Juridisch Deelname aan LNV brede programma	KT 1/9	MT 1/1	LT
Korte termijn:			
1. Drempelwaarde – handvat – vulstregel Vooraf om te bepalen of er significante effecten zijn te verwachten. + Oplossingsrichting voor bouwsituatie. → Uitbesteden Arcadis, door [REDACTED]	X		
2. Werkgroep LNV ecologische toets en cumulatie → Door BIJ12 – Participeren [REDACTED]	X		
3. Ongebruikte rechten binnen onherroepelijke vergunningen uitwisselen → Is LNV mee bezig, wil deze rechten na bepaalde periode generiek terughalen → Mogelijkheden evt. via Chw, door [REDACTED]	X		
4. Intern salderen Extern salderen Maatregelen: Passend - Compenserend - Mitigerend Handreiking / factsheet uitbreiding Slim gebruik/inzet van maatregelen onder de PAS → LNV gaat handreiking maken (wij participeren middels de programma aanpak) → [REDACTED] beziet uitbreiding factsheet → BIJ 12 werkgroep – [REDACTED] Participeren	X	X	

5. RVB – Inzet rijksgronden Ultrullen, compenserend. → Week van 15 juli brainstorm hierover met experts dan vervolgafspraken	X	X	X
6. Buitenland Hoe gaat men daar om met ondergrens, drempelwaarde ed. ? → [REDACTED] Bespreken met Donne In overleg deze of volgende week (10.2.e plant in).	X		
7. Nieuw Aerius Olv LNV Is er 'klein clubje' -> [REDACTED] bemoelt zich hier tegen aan	X	X	X
8. Werkgroep ADC door LNV Olv BIJ12 -> WM participeren	X		
9. Werkgroep tijdelijke maatregelen Olv IenW besteed uit aan Arcadis -> BZK participeren ?! door ??	X		
Inhoudelijk <i>Deelname aan LNV brede programma</i>			
1. Inventarisatie woningbouwconsequenties → Uitvoering LNV / BIJ12, door [REDACTED] en [REDACTED]	X		
2. Stakeholders analyse Door alle betrokken directies Coördinatie hierop door: [REDACTED] voor Woningmarkt (recreatiedossier) [REDACTED] voor Bouwen en Energie [REDACTED] voor RO [REDACTED] voor EB	X		
3. Doorrekenen klimaatakkoord maatregelen op stikstofdepositie Wat levert het klimaatakkoord op aan stikstofreductie? [REDACTED] Bespreken met Donne In overleg deze of volgende week (10.2.e plant in).	X	X	
4. Woondeals - Inzichtelijk maken van consequenties woondeals in het bijzonder - Voorbereiden van woondeals op ADC-toets vanaf 1 oktober - Financiële steun (zijnde geen staatsteun) compenserende maatregelen ikv natuur - Expertteam koppelen aan Woondealregio's Woningmarkt [REDACTED] Ism woondealtrekkers	X	X	
5. Nadere analyse van de situatie rond N-2000 gebieden. Waar komt de stikstof vandaan, hoe zien de gebieden eromheen eruit. Kaartbeelden. Beleidmatige vragen om mogelijk aanvulling data indien nodig. Door: [REDACTED]	X	X	X
6. Resultaten Commissie PAS Meelezen op resultaten Allen			X

<p>7. Voorbereiding keuzes bronmaatregelen</p> <p>[REDACTED]</p> <p>Welke inzichten zijn nodig voor BZK om gericht keuze te maken....</p> <p>Voorbereiding: [REDACTED]</p> <ul style="list-style-type: none"> • [REDACTED] • [REDACTED] • [REDACTED] • [REDACTED] 	☒	☒	
Communicatie			
<i>Deelname aan LNV brede programma</i>			
1. Stakeholdersbijeenkomsten	☒	☒	☒
Vervolg op 2 juli jl. In week van 15 juli.			
Vervolg op week 15 juli In tweede helft augustus			
[REDACTED] met [REDACTED] en [REDACTED]			
2. Aanvulling op de redeneerlijn	☒	☒	☒
- Voor Werkbezoeken.			
- Volgende slag op de eerste redeneerlijn			
[REDACTED] lo met [REDACTED]			
3. Factsheet op site BZK bijhouden	☒	☒	☒
[REDACTED]			
4. Resultaten en Instelling Commissie	☒	☒	☒
Door [REDACTED]			
5. Media Analyse	☒	☒	☒
Door [REDACTED]			
6. Voorbeelden overzicht waar woningbouw (BZK) geraakt wordt	☒	☒	
Door [REDACTED]			
7. Communicatie intern	☒	☒	☒
Door [REDACTED]			
Nader vorm geven			
Generiek			
<i>Deelname aan LNV brede programma</i>			
1. Overleggen voorbereiden	☒	☒	☒
Agenda – nota’s – geannoteerde agenda’s			
o Projectteam			
o BZK PAS overleg			
o Interdepartementaal DG – commissie			
o BWO			
o BO			
o Kamerdebatten AO / Plenair			25/9
September (?) Plenair debat			
o Werkbezoeken			15/8
Erik Jan half augustus (?) Valkenburg			
2. Projectleiders/beleidscoördinatoren breed intern aangehaakt houden	☒	☒	☒
3. WOB	☒		
[REDACTED] – mmv allen			

Capaciteit

Juridisch: 1 Fte RO beleidsjurist + 1 Fte CZW

Inhoudelijk: 2 Fte Wonen + 1 Fte (RO beleid)

Communicatie: 0,5 Fte

Algemeen: Projectleider 1Fte

Projectsecretaris 1 Fte

Beleidsmedewerker/ondersteuner 0.5 Fte

Totaal: 8 Fte

€ / Geld

Mogelijk geld nodig voor onderzoek

Mogelijk geld nodig voor handreiking

Mogelijk geld nodig voor helpdesk

Mogelijk geld nodig voor inhuur

Mogelijk geld nodig voor expertteam

Extra investeringen in projecten / opgaven

Verkenning oplossingsrichtingen/mogelijkheden voor de stikstofproblematiek

Gesprek PBL, BZK

9 september 2019, 15.15 – 17.00 uur

Locatie: Turfmarkt 147, Z.20.307

Intro

Door diverse partijen wordt samengewerkt om een oplossing te vinden voor de problematiek die is ontstaan na de uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Dit mag niet meer worden gebruikt voor vergunningverlening. Ook vrijstellingen van de vergunningplaatje die in het programma waren geregeld gelden niet meer.

Oplossingen worden gezocht op de korte termijn (met discussies over AERIUS, rekenen met kleine deposities, intern salderen, cumulatie enz.), de middellange termijn (met zoeken naar een (regionaal) kader zodat grotere projecten doorgang kunnen vinden) en de lange termijn (met zoeken naar mogelijke bronmaatregelen die leiden tot een wezenlijke reductie van de stikstofdepositie). Voor BZK is daarbij met name de woningbouwopgave van belang.

Uitwerking 3-slag

Vanuit deze 3-slag bezien is het interessant om te kijken of (en hoe) data en gegevens van het PBL kunnen worden gebruikt voor nadere onderbouwing van acties of maatregelen. Als illustratie het volgende.

Korte termijn: momenteel wordt een onderzoek uitgevoerd naar mogelijke vuistregels t.b.v. (kleinschalige) woningbouwontwikkelingen. Data over de invloed van verkeer (zowel bij de realisatie- als de gebruiksfase) zijn dan gewenst. Als we uitgaan van een "grens" waaronder de stikstofdepositie niet aanwezig is dan wel verwaarloosbaar is, welk gedeelte van de woningbouw valt daar dan onder?

Middellange termijn: hier speelt onder meer de invulling van de ADC-toets. Mogelijk zijn data beschikbaar die kunnen helpen bij een regionale aanpak en afstemming van projecten, gekoppeld aan de woondeals.

Lange termijn: welke maatregelen dragen bij aan een stikstofverlaging in bouwprocessen. Is daar onderzoek van bekend, en hoe kun je de effecten ervan meten?

Agenda BZK-overleg Stikstof 21 oktober 2019

Datum 04 november 2019; 13:00-14:00

Locatie TM Z 20.408

Vergaderpunten

1. Opening

Opmerkingen vooraf of inbreng van agendapunten.

2. Acties

De acties van de vorige week worden besproken.

3. BZK organisatie stikstof

Zowel op bewindslieden -als DG-niveau gaat organisatorisch veel veranderen.

4. Drempelwaarde/ sectorale regeling bouw

Hoe verloopt de discussie en de voortgang rondom de drempelwaarde/ sectorale regeling bouw.

5. PFAS in relatie tot het stikstofdossier

Stavaza PFAS-dossier en samenwerking met IenW.

6. Stakeholdersbijeenkomst 19-11

Op 19 november vindt een stakeholderbijeenkomst plaats. Moeten hier nog voorbereidingen voor getroffen worden?

7. Terugkoppeling directeurenoverleg 31 oktober

Terugkoppeling van het directeurenoverleg van 31 oktober.

8. Heimiddag 12 november

12 November vindt de Heimiddag plaats. Programma moet nog vastgesteld worden.

9. BZK maatregelen stikstof-pfas

[10.2] heeft een document opgesteld waarin een eerste lijst aan BZK maatregelen voor het stikstof/pfas-dossier waar budget voor vrijgemaakt moet worden.

10. Voortgang woondeals/pilots

Moment om elkaar op de hoogte te houden over de voortgang van de stikstof doorrekeningen van de woondeal en de pilots.

11. Symposium Stikstofvrij Bouwen #hetkanwel

DGBC heeft een concept opzet voor het symposium gestuurd. [10.3] heeft een nota de lijn in gezet met de vraag of onze minister hierbij aanwezig wil zijn.

12. Slot (opmerkingen)

De mogelijkheid voor opmerkingen en/of nabranders.

Agenda BZK-overleg Stikstof 14 oktober 2019

Datum 14 oktober 2019; 13:00-14:00

Locatie TM Z 20.408

Vergaderpunten

1. Opening

Opmerkingen vooraf of inbreng van agendapunten.

2. Acties

De acties van de vorige week worden besproken.

3. Aankomende overleggen/debatten

- Plenair debat: 17 oktober

4. Voorbereiding plenair debat 17 oktober

Er moeten afspraken gemaakt worden over aanwezigheid in TK dan wel op Turfmarkt). Nog aanvullende Q&A's nodig?

5. Concept-plan van aanpak vervolg stikstofproblematiek

Afspraken maken over onze personele betrokkenheid bij de verschillende acties. In de notitie wordt bij de verschillende acties gesproken over vertegenwoordigers van "toestemmingsverleners Rijk". Daar valt BZK natuurlijk niet onder.

6. Voorbereiding stakeholdersbijeenkomst 15-10

Afspraken maken over de voorbereiding voor de stakeholderbijeenkomst.

7. Stakeholderbijeenkomst

De stakeholderbijeenkomst wordt nu gepand op 15 oktober. Zijn er nog acties die hiervoor genomen moeten worden?

8. Terugkoppeling directeurenoverleg

10.2.e geeft een terugkoppeling van het directeurenoverleg van 9 oktober.

9. Voortgang woondeals/pilots

Moment om elkaar op de hoogte te houden over de voortgang van de stikstof doorrekeningen van de woondeal en de pilots.

10. Slot (opmerkingen)

De mogelijkheid voor opmerkingen en/of nabranders.

Verslag BZK-overleg Stikstof 14 oktober 2019

Datum 14 oktober 2019; 13:00-14:00

Locatie TM Z 20.408

Vergaderpunten

1. Opening

[10.2.e] 11.1

2. Acties

De acties van de vorige week worden besproken.

3. Aankomende overleggen/debatten

- Plenair debat: 17 oktober

4. Voorbereiding plenair debat 17 oktober

[10.2.e] is verantwoordelijk voor het managen van proces ter voorbereiding van het debat. Zo moeten alle stukken verzameld worden en de dossiers op orde worden gemaakt. Daarnaast missen er nog factsheets/QA's over:

- Verduurzaming woningmarkt [10.2.e]
- Noodwet [10.2.e]
- Buiten reikwijdte [10.2.e] Buiten reikwijdte [10.2.e]
- Dremelwaarde [10.2.e]

Wellicht volgen er nog meer factsheets/QA's

5. Concept-plan van aanpak vervolg stikstofproblematiek

[10.2.] heeft een voorzet gedaan voor een plak van aanpak en deze gedeeld met LNV. [11.1] BZK-deelname is sowieso nodig in het beloofde afstemmingsoverleg, en in de juridische werkgroep die [10.2.e] trekt.

6. Voorbereiding stakeholdersbijeenkomst 15-10

[ ] zorgt dat er een presentatie wordt gemaakt en dat [10.2.e] van te voren is gebrieft.

7. Terugkoppeling directeurenoverleg

Buiten reikwijdte [ ]

8. Voortgang woondeals/pilots

Moment om elkaar op de hoogte te houden over de voortgang van de stikstof doorrekeningen van de woondeal en de pilots.

9. Slot (opmerkingen)

De mogelijkheid voor opmerkingen en/of nabranders.

Agenda BZK MT Stikstof-team 9 oktober 2019

Datum 7 oktober 2019; 15:00-16:00

Locatie 8e verdieping

Vergaderpunten

1. Opening

Opmerkingen vooraf of inbreng van agendapunten.

2. Acties

De acties van het vorige overleg worden besproken.

- **Koppeling Stikstof-Bestaand beleid BZK**

Inventariseren welke bronmaatregelen worden er nu genomen door de bouw en wat betekent dat voor de depositie. Doorrekenen wat er al gebeurd; aardgasvrij etc. (Onderzoek uitzetten bij RIVM door [10.2.e])

- **Compensatie ander natuurgebied**

In hoeverre kun je bij een ADC-toets de schade op 1 gebied compenseren in een ander gebied van hetzelfde Natura2000 habitat-type? In hoeverre is een ADC-toets op regionaal/landelijk niveau mogelijk (antwoord door [10.1])

- **Nieuwe beleidsregels 8 oktober gepubliceerd**

Vragen aan LNV of de nieuwe beleidsregels daadwerkelijk 8 oktober bekend worden gemaakt, en of er al een concept beschikbaar is (Navragen bij [10.2.e])

- **Illustratie hoe intern en extern salderen werkt**

(enkele voorbeelden van Antea Group, [10.1])

2

3. Terugblik Tweede Kamerbrief en doorkijk

Vorige week is de Kamerbrief er uitgestuurd. Terugkoppeling en planning.

4. Ondersteuning CdK-traject

Voor het in te zetten CdK-traject is ondersteuning nodig. Hoe dit te organiseren?

5. Plenair debat

Op 17 oktober vindt het plenair debat plaats. Wat moet hiervoor nog voorbereid worden?

6. Voortgang woondeals

Hoe verloopt de samenwerking met de woondeals inzake het stikstofdossier?

7. Slot (opmerkingen)

De mogelijkheid voor opmerkingen en/of nabranders.

Agenda MT-overleg Stikstof 24 september 2019

Datum 24 september 2019; 13:00 - 14:00

Locatie TM Z 8^e etage

Vergaderpunten

1. Opening

Opmerkingen vooraf of inbreng van agendapunten.

2. Planning

De planning wordt doorgelopen. Deze is meegezonden met de mail.

3. Terugkoppeling Directeuren- en DG-overleg

Deelnemers worden op de hoogte gebracht van de uitkomsten van de laatste bijeenkomsten.

4. Beslisnotitie en inzet BZK

De oplegger en beslisnotitie voor het BO worden besproken inclusief de inzet hiervoor door BZK (bijlagen zijn meegezonden met de mail).

Agenda BZK-overleg Stikstof 23 september 2019

Datum 23 september 2019; 13:00-14:00

Locatie TM Z 20.408

Vergaderpunten

1. Opening

Opmerkingen vooraf of inbreng van agendapunten.

2. Acties

De acties van de vorige week worden besproken.

3. Planning

De planning wordt doorgelopen. Deze is meegezonden met de mail.

4. Aankomende overleggen/debatten

- IBS besprekking beslisnotitie 22 september
- Directeurenoverleg 24 september
- (voorlopig)BO 26 september
- BO 3 oktober
- Plenair debat: 17 oktober

5. Beslisnotie BO + oplegger

Besprekking beslisnotitie BO en oplegger (deze zijn meegezonden met de mail).

6. Werkwijze Team

Om de samenwerking beter te laten verlopen maken we aanvullende afspraken.

7. Slot (opmerkingen)

De mogelijkheid voor opmerkingen en/of nabranders.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Datum
7 november 2019

Kenmerk
2019-0000608395

Bijlage(n)
6

agenda

PO minMenW - Ruimte/NOVI/Stikstof

Vergaderdatum en -tijd	18 november 2019 13:15 – 13:45 uur
Vergaderplaats	Kamer van de minister voor MenW
Deelnemers	MinMenW, pdgOW, PA, PBA, COM, dRO+1, dNOVI+1

1. Opening en mededelingen

2. Voorbespreking BO's MIRT 20 en 21 november 2019

Advies:

- U heeft separaat de dossiers ontvangen voor de BO's MIRT.
  - In het PO willen we met u de laatste stand van zaken en uw inzet bespreken op een aantal onderwerpen:

Buiten reikwijdte verzoek

- Uw toelichting voor de BO's bij vragen op het stikstofdossier.

Toelichting: Bijgevoegd:

- Nota met voorbereiding op BO's MIRT
  - Spreekpunten op stikstofdossier

Contactpersoon: 10.2.e, directie RO

Datum
7 november 2019
Kenmerk
2019-0000608395

3. Aanpak Stikstofproblematiek

Advies:

- [REDACTIE] 11.1 [REDACTIE]
- [REDACTIE]
- [REDACTIE]

Toelichting: U heeft tijdens het kennismakingsgesprek aangegeven z.s.m. de regio in te willen om woningbouwprojecten vlot te trekken (de stikstofproblematiek speelt in diverse regio's). Daarvoor is nodig dat de spoedwetgeving voor stikstof van kracht is, omdat op grond daarvan kan worden gewerkt met een drempelwaarde (of vergelijkbare aanpak afhankelijk van keuze in de a.s. TK-brief). Tijdens de gesprekken zou u kunnen kiezen voor de volgende aanpak:

- [REDACTIE] 11.1 [REDACTIE]
- [REDACTIE]
- [REDACTIE]

Ter voorbereiding van deze gesprekken lopen enkele acties.

- We vragen aan gemeenten welke woningbouwprojecten gepland zijn in 2020, en mogelijk niet door kunnen gaan vanwege de verwachte stikstofdepositie.
- We vragen aan provincies om beschikbare gegevens voor Natura 2000-gebieden te "matchen" met informatie over plancapaciteit. Beschikbaar voor provincies Zuid-Holland, Overijssel en Noord-Holland (zie bijlage 3a, 3b en 3c); voor andere provincies is uiterlijk 15 november (kaart)materiaal beschikbaar.
- **Buiten reikwijdte** [REDACTIE]

Ter ondersteuning van de woningbouw wordt daarnaast een aantal andere acties uitgevoerd (zie ook bijlage 3d).

- Met de AERIUS calculator kan worden berekend of en in welke mate een (woning)bouwproject een stikstofdepositie veroorzaakt. In toenemende mate zijn praktijkvoorbeelden beschikbaar van projecten die doorgaan (bv. Eindhoven, Utrecht, Groningen).
- 7 november komt na afstemming met het RIVM een handreiking beschikbaar die verduidelijkt dat woningbouw mogelijk is in kleine omvang of op (grote) afstand van Natura 2000 gebieden.

Contactpersoon: 10.2.e [REDACTIE]

4. Rondvraag

Vertrouwelijk**Format annotatie PO minBZK – dgBRW/pdgOW**

Het agendapunt moet worden voorzien van een kernachtige annotatie (maximaal 1 pagina), gebruik hiervoor onderstaand format. Bijlagen kunnen indien nodig worden toegevoegd, maar de annotatie moet volstaan om het gesprek met mondelinge toelichting te kunnen voeren.

Agendapunt: positie BZK als vakdepartement in de stikstofproblematiek**Advies:**

De ontwikkeling op het stikstofdossier van de afgelopen maanden heeft nog niet geleid tot een adequate oplossing voor de bouwsector. Door de problematiek met PFAS ontstaat nu een stapeling van regelgeving die de bouw verder afremt. Het vakdepartement zoekt momenteel of sectorspecifiek maatwerk, zoals een drempelwaarde of vrijstelling voor de woningbouw, een opening kan bieden.

Toelichting:

In navolging van de agrarische sector heeft nu ook de bouwsector acties aangekondigd. Deze zijn gepland voor 30 oktober a.s. De sector vraagt om oplossingen om de vergunningverlening weer op gang te brengen, en heeft voorgesteld een drempelwaarde in te voeren of een tijdelijke ontheffing voor de aanlegfase van bouw- en infraprojecten in te stellen. De verenigde belangenorganisaties (NEPROM, Bouwend NL en andere belangenorganisaties, ondersteund door Vereniging Eigen Huis) hebben hiertoe een rapport aangeboden aan de Stas voorafgaand aan het plenaire debat van 17 oktober jl.

De woningbouw draagt slechts in kleine mate bij aan de stikstofdepositie (0,6%).

Ook een sectorale of regionale drempelwaarde zal gekoppeld moeten zijn aan beleid dat is gericht op het terugdringen van de stikstofdepositie. In de afgelopen periode is duidelijk geworden dat met name in de landbouwsector de regelgeving uitermate complex in elkaar steekt door een stapeling van beleidsregels.

De mogelijkheden om de stikstofuitstoot voor de woningbouw te beperken komen op hoofdlijnen neer op de volgende elementen:

- Verduurzaming en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving
- Efficiëntere logistiek in de bouwfase en verschoning van de bouwketen (elektrisch bouwmaterieel)

Voor beide elementen geldt dat dit reeds ingezette ontwikkelingen zijn, onderdeel van de bredere transitie in de gebouwde omgeving. Rondom de uitvoering van het klimaatakkoord heeft de transitieaanpak al vorm gekregen in de uitvoering van het beleid. Sturen op daling van CO₂ heeft daling van NOx als belangrijke 'bijvangst'.

De aanpak om op korte termijn de bouwsector weer in beweging te krijgen komt dan ook in lijn met de langetermijnsvisie op de verduurzaming van de gebouwde omgeving en de bouwketen. Een koppeling van een drempelwaarde of vrijstelling aan afspraken over de verduurzaming en verschoning van de bouwketen en het stimuleren van circulaire bouw zou een gewenste uitkomst zijn. Het vakdepartement onderzoekt momenteel of deze richting juridisch gezien enige kans van slagen heeft.

Maatschappelijk is er draagvlak om aanvullende initiatieven te nemen m.b.t. de woningbouw; [REDACTIE]

Vooraf dient een dergelijke opstelling wel te worden gesondeerd in het kabinet aangezien deze afwijkt van de huidige aanpak.

Contactpersoon

10.2.e [REDACTIE]

Min. BZK
dgDW akkoord

55251
23/10

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Aan
Van

Minister van BZK
10.2.e

nota

Nota brief aannemersfederatie Bouw en Infra
inzake stikstofproblematiek

DGBRW-GO
Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties
Contactpersoon
10.2.e

Met opmerkingen [MR1]: 15/10 MR

Anleiding/probleemstelling

Door dhr. R. Siertsema van de Aannemers Federatie Bouw&Infra Nederland is een brief gestuurd waarin de negatieve gevolgen van de PAS uitspraak voor de leden van de federatie ultieme gezet worden. Volgens de heer Siertsema ontstaat er voor de bouw- en infrasector een problematische situatie, mede gezien het nu al jaarlijks oplopend tekort aan woningen en achterstanden bij infrastructurele projecten. Dit naast de momenteel hoge bouwkosten, de moeizame aanbestedingsprocedures en de tekorten aan vakmensen. Uiteindelijk kan het ertoe leiden dat de continuïteit van bouw- en infra bedrijven en -sectoren in gevaar komt en mkb-aannemers failliet gaan.

Advies/actie

U wordt geadviseerd om akkoord te gaan met de beantwoording op de brief en deze te ondertekenen.

Omdat de brief aan u is gericht en afkomstig is van een koepelorganisatie, wordt u geadviseerd deze zelf te ondertekenen.

Betrokken BZK onderdelen

Directie Ruimtelijke Ordening en Woningmarkt

Toelichting

De federatie wil een snelle en eenduidige methode waarmee beoordeeld kan worden of projecten door kunnen. Daarnaast zouden ze graag een overzicht van maatregelen bij (nieuwe) projectplannen met bewezen effect op stikstofdepositie ontvangen. In de beantwoording wordt duidelijk gemaakt dat getracht wordt om zo snel mogelijk weer toestemmingen te verlenen op basis van de Wet natuurbescherming aan activiteiten die het stikstofprobleem niet verder vergroten.

Politieke context

Momenteel staat de stikstofproblematiek volop in de belangstelling, zowel politiek als maatschappelijk. Er wordt in de media vaak bericht over het onderwerp en stakeholders laten van zich horen via verschillende kanalen. Op 4 oktober heeft het kabinet de Tweede kamer geïnformeerd. De vergunningverlening is per 11 oktober weer open in een deel van de provincies.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aannemersfederatie Bouw en Infra Nederland
T.a.v. R. Siertsema
Postbus 1085
3900 BB Veenendaal

DGBRW-GO
Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Contactpersoon

[REDACTED]

[REDACTED]

Kenmerk
2019-0000518860

Uw kenmerk
AFN/2019/1966kc

Betreft Antwoord brief Aannemersfederatie Bouw en Infra Nederland

Geachte heer Siertsema,

Allereerst wil ik u bedanken voor het toezenden van uw brief en het delen van de signalen uit de aannemersfederatie Bouw en Infra Nederland. Het kabinet is zich zeer bewust van de negatieve gevolgen voor de bouwsector ~~als gevolg~~ van de uitspraak van de Raad van State op 29 mei jl. Daarom is, mede naar aanleiding van het advies van de commissie Remkes van 25 september jl., de afgelopen weken hard gewerkt om de vergunningverlening weer op gang te brengen. In de Kamerbrief van 4 oktober geeft het kabinet aan welke eerste stappen daartoe zijn gezet en wat er nog nodig is om de stikstofreductie de komende tijd aan te pakken.

X Voordat bouwactiviteiten met de nodige stikstofuitstoot en negatieve effecten op Natura 2000-gebieden weer doorgang kunnen vinden zal een aantal fundamentele keuzes nodig zijn. Samen met de andere bestuurlijke partners, het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Unie van Waterschappen (UvW) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) werkt het kabinet verder aan een aanpak om de natuur te herstellen en de stikstofuitstoot verder te reduceren.

X Het kabinet vindt het van belang om ~~in afstemming~~ ^{dure keuzes} met de overige interbestuurlijke partners ~~diese keuzes~~ te maken. Vooruitlopend daarop is de afgelopen periode een aantal stappen gezet. Deze zijn erop gericht om zo snel mogelijk weer toestemmingen te kunnen verlenen op basis van de Wet natuurbescherming aan activiteiten die het stikstofprobleem niet verder vergroten.

Een belangrijke stap is het vrijgeven van een nieuwe versie van de AERIUS Calculator 2019. Met de AERIUS Calculator kan de uitstoot van stikstof en de neerslag daarvan op Natura 2000-gebieden worden berekend. Hierdoor kunnen projecten doorgang vinden waar met een berekening kan worden aangetoond dat een activiteit niet tot een toename van depositie op een Natura 2000-gebied leidt. Er is dan namelijk geen toestemming vereist voor het aspect stikstofdepositie. Zoals aangegeven in de Kamerbrief van 4 oktober, is het sinds 11 oktober weer

DGBRW-GO
Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties
Kenmerk
2019-0000518860

mogelijk om bij een deel van de provincies vergunningen aan te vragen. Dit kan vanaf 11 oktober ook op grond van intern salderen. Hiermee kunnen projecten waarvan de stikstofuitstoot met bepaalde maatregelen zodanig kan worden gereduceerd dat geen toename van de depositie op een Natura 2000-gebied plaatsvindt, weer doorgang vinden.

zoals hierboven geschetst

De ontstane stikstofproblematiek is een grote tegenvaller voor de bouwsector. Dit is zeker het geval voor organisaties die een groot deel van hun projecten zien stilvallen. ~~Voor kleine aannemers die afhankelijk zijn van een gering aantal projecten is dit enorm lastig. Gelukkig kan een deel van de projecten weer doorgang vinden sinds 11 oktober. Voor de écht lastige locaties nabije Natura 2000-gebieden werkt het Kabinet aan een kader voor gebiedsgerichte oplossingen, die naast het beschermen van de natuur ook ruimte geven aan nieuwe ontwikkelingen. Door hier zo snel mogelijk vorm aan te geven wil het Kabinet de bouw- en infrasector zo goed mogelijk bijstaan, om zo de toekomst van zowel grote als kleine aannemers zo goed mogelijk te waarborgen.~~

Hoogachtend,

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

dr. K.H. Ollongren